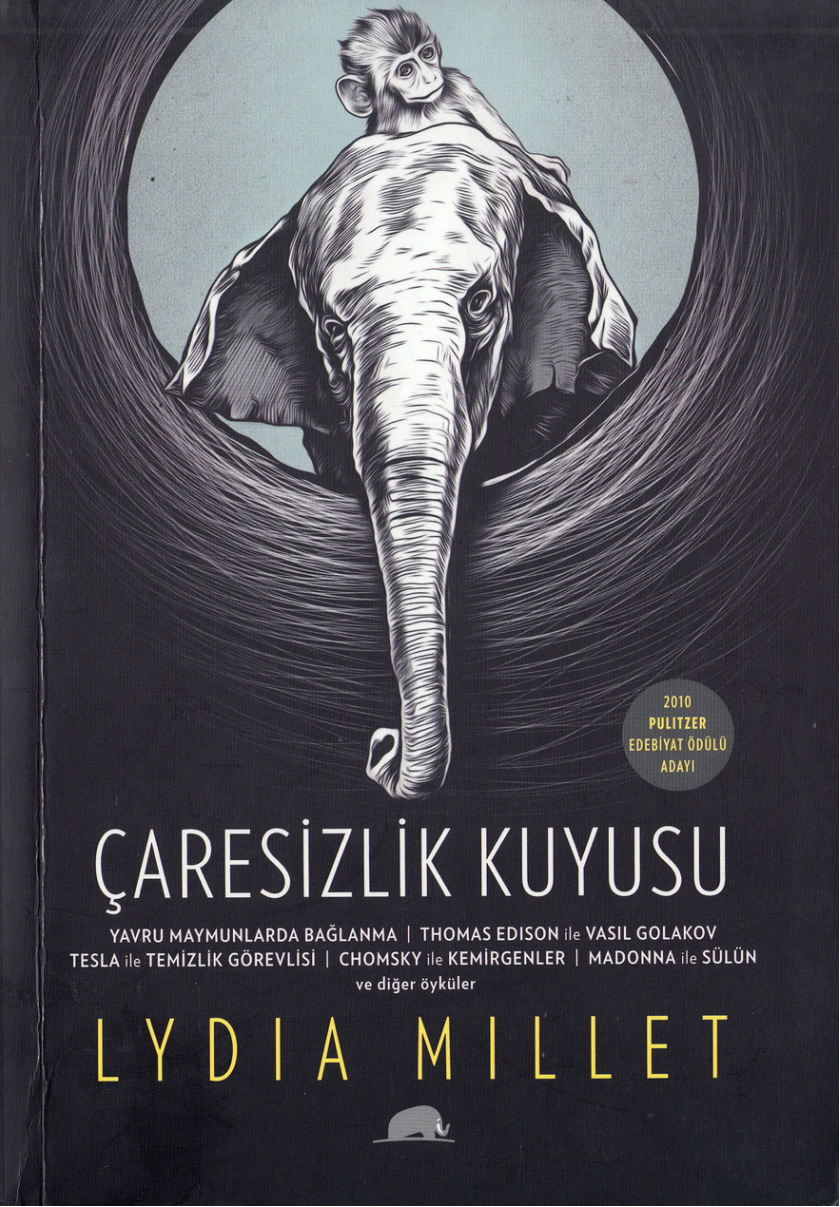

2010
PULITZER
EDEBİYAT ÖDÜLÜ
ADAYI

ÇARESİZLİK KUYUSU

YAVRU MAYMUNLARDA BAĞLANMA | THOMAS EDISON ile VASIL GOLAKOV
TESLA ile TEMİZLİK GÖREVLİSİ | CHOMSKY ile KEMİRGENLER | MADONNA ile SÜLÜN
ve diğer öyküler

LYDIA MILLET

Lydia Millet, 1968'de Boston'da doğdu. North Carolina Üniversitesi'nden mezun oldu. *Utne Reader*, *New York Times* gibi dergi ve gazetelerde makaleleri yayımlandı; ayrıca Darth Vader'dan rock yıldızlarına ve *Hustler*'daki redaktörlük deneyimine kadar pek çok konuda yazılar kaleme aldı. Bugüne dek sekiz roman ve bir öykü kitabı yazan Millet, 2003 yılında *Benim Mutlu Hayatım*'la PEN-Amerika Kurgu Ödülü'ne layık görüldü. *Çaresizlik Kuyusu* ise 2010'da kurgu dalında Pulitzer Ödülü'ne aday gösterildi.

ÇARESİZLİK KUYUSU

Kolektif Kitap -41
Dünya Edebiyatı -7
Çaresizlik Kuyusu
Özgün Adı: *Love in Infant Monkeys*

© Lydia Millet, 2010
© Türkçesi: Funda Başak Dörschel, 2014
© Kolektif Kitap, 2014

ISBN: 978-605-5029-11-1

Yayına Hazırlayan: Evrim Öncül
Kapak Tasarımı: Deniz Akkol
Sayfa Düzeni: Kolektif

1. Baskı, Şubat 2014, İstanbul
Sertifika No: 25574

Baskı ve Cilt: Berdan Matbaacılık
Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 215-216
Topkapı, İstanbul | 0212 613 11 12
Sertifika No: 12491

Kolektif Kitap Bilişim ve Tasarım Ltd. Şti.
Caferağa Mah. Ressam Şeref Akdik Sok.
No: 10 Kadıköy, İstanbul
www.kolektifkitap.com | info@kolektifkitap.com
T: 0216 337 05 18 | F: 0216 337 03 18

Bu kitabın hakları Lippincott Massie McQuilkin'den Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığı ile alınmıştır. Yayıncının izni olmaksızın elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılamaz ve iletilemez.

ÇARESİZLİK KUYUSU

LYDIA MILLET

Türkçesi
Funda Başak Dörschel

İÇİNDEKİLER

YAVRU MAYMUNLARDA BAĞLANMA
11

THOMAS EDISON ile VASIL GOLAKOV
23

TESLA ile TEMİZLİK GÖREVLİSİ
35

CHOMSKY ile KEMİRGENLER
51

JIMMY CARTER'ın TAVŞANI
67

SÖR HENRY
81

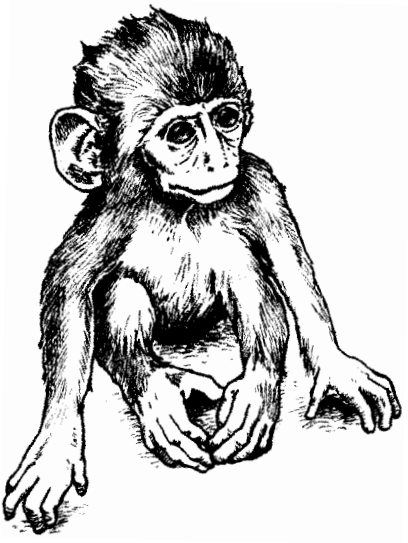
KIZ ile ZÜRAFA
97

HANIMEFENDİ ile EJDER
109

SÜLÜNÜN CİNSİYETİ
131

YÜRÜYEN KUŞ
147

YAVRU MAYMUNLARDA BAĞLANMA

HARRY HARLOW'UN GENEL BİR hipotezi vardı: Anneler, bilimsel terimlerle ifade edilecek olursa, "gereklidir". Süt vermenin ötesinde, hakiki bir değerleri vardır. Onların varlığının önemi de denebilir buna.

Bu hipotezle Harlow Amerikan psikoloji disiplinindeki bir ekole karşı çıkıyordu. Uzun zamandır konunun uzmanları annelere çocuklarına olabildiğince az ilgi göstermelerini öğütlüyordu; fazla ilgi çocuğu şımartıyor, şımartılmak da çocuğu zayıf karakterli yapıyordu. Amerikan Psikoloji Derneği başkanı bir konuşmasında, "Çocuğunuzu sevmek istediğiniz zamanlarda, anne sevgisinin tehlikeli bir şey olduğunu hatırlayın," demişti. Bu düşünce okulu, çocuk yetiştirme yöntemlerini katı bir şekilde gözlemlenen testlere borçlu olmayanların inandıklarının tam tersini söylüyordu. Ne var ki bu disiplinde onların görüşü hakimdi. Bunun aksini kanıtlamak için Harlow sevginin önemini kontrollü deney ortamında kanıtlamaya karar verdi.

Uzun saatler boyunca çalıştı, laboratuvarından nadiren dışarı çıktı. Yaptığı deneylerle ün kazanarak televizyon programlarında ve ülkenin dört bir yanında demeçler vermeye başladı. Harlow bir asi ve put kırıcı olarak görülüyordu. Anne sevgisi hakkında cesurca konuşuyor, "fiziksel temasın rahatlığı" diye açıkladığı bu durumun ruh sağlığı için önemi üzerinde duruyordu.

Fakat konu deneklerine gelince tavrı sertleşiyordu. "Benim için önemli olan tek şey, bir maymunun üzerine makale yazabileceğim bir metaya dönüşüp dönüşmediğidir," diyordu. "Onlara karşı sevgi beslemiyorum, hiç de beslemedim. Bir maymunu nasıl sevebilirsiniz ki?"

Bir bilim insanı sevginin nasıl işlediğini anlamak için onun yokluğunu gözlemlemelidir. Harry bunu basit bir bilimsel yöntem olarak kabul ediyordu. Diğer canlıların bu süreçte acı çekmesi bilim adına ödenen bedeldi. "Eğer benim çalışmam bir milyon çocuğu kurtaracaksa, on maymun beni çok da ilgilendirmez," diye savunuyordu kendini.

Harry'nin bu işe başladığı 1950'li yıllarda ve sonrasında hayvanlar üzerinde çok daha cüretkar deneyler yapıldı. Fareler kaynar suya atılıyor, kediler cendereye alınıp bacakları çürüyünceye kadar aylarca hareketsiz bırakılıyor, köpekler derileri kavrulana kadar ışınlara maruz bırakılıyor, maymunlar ateş edilerek başlarından, midelerinden vuruluyor veya omurilikleri kırılarak felç ediliyordu. Deneklere yapılanlar konusunda Harry'yi diğerlerinden farklı kılan tek şey bunu açıkça dile getirmesiydi.

Harry'nin etrafı bir sürü talebeyle, onun çalışmalarını

devam ettirecek genç kadınlar ve erkeklerle doluydu. Böylece yıllar sonra bile psikoloji alanında saygınlığı sürecekti. Onun ardından gelen bilim insanları, kimilerinin hayvanlara eziyet diye adlandırdığı bu durumu bir yandan kabul edecek, diğer yandan da tatsız bir zorunluluk olarak göreceklerdi. Biyografisini yazan kadın gazeteci, ünlü bilim insanını mısır tarlasında açan bir gül olarak tanımlayacaktı.

Harry normal yaşamına devam edebilen bir alkolikti ve hayatında neredeyse hiç ayık olmadığı uzun dönemler vardı. Üç kez evlenmişti - evlenip boşanmış, yeniden evlenmiş, sonra ilk karısına dönmüştü. Her ikisinden de hiç görmediği çocukları olmuştu.

Harry Frederick Harlow, Harry Frederick Israel olarak doğdu. Doktora tezini yazdığı sırada soyadını değiştirmişti; Yahudi olduğundan değil, ki gerçekten Yahudi değildi, ama Yahudiliği çağrıştırdığı için bu soyadı iş bulmasını güçleştirebileceğinden. Yahudilerden nefret ettiği yoktu, hatta zekalarını ve eğitimlerini takdir ediyordu. Fakat bazı akademisyenlerin birtakım önyargıları vardı. Ünlü bir profesör olan ilk akıl hocası, öğrencisinin Yahudi sanılmasını istemiyordu, böylece Harry onun isteğine boyun eğdi.

Küçük bir tavizdi bu.

Hipotezi kanıtlamanın bir yolu, yeni doğmuş maymunu annesinden sonsuza dek ayırmaktı.

İlk adım: Yavruyu boş bir kutuya koy ve gözlemle. Önce korku kendini gösteriyor, sonra titreme, derken çığlıklar geliyor. Küçük kollarını vücudunun etrafına sarmasını, sinip büzülmesini izle. Dikkatle kaydet. Sonra elinde süt şi-

şesi tutan tel bir maket yap. Bebeğin bu maketi annesi sanıp sanmadığını gözlemle. Eğer anne olarak kabul etmezse, tel maketi havlu kaplı maketle değiştir ama süt verme. Süt vermeyen, pelüşle kaplı makete bağlanıyor mu gözlemle.

Deneyi birçok yavru maymunla tekrarla. Not al.

İkinci adım: Yavru maymunları tecrit et, kutuya yatağı değiştirmek ya da yemek vermek için elini sokan araştırmacının elinden başka hiçbir canlıyla –ne maymunlarla ne insanlarla– teması olmasın. Onları orada otuz gün bırak. Dikkatle kaydet. Değerlendirme: Tecrit edilen bebekler kutulardan çıkarıldığında, aralarından ikisi yemek yemeyi reddedip öldü. Deneyi daha uzun tecrit süreleriyle tekrarla. İlk olarak altı ay, sonra on iki ay. Eğer gerekirse, kutudan çıkarıp zorla besle. Değerlendirme: Eğer kutuda on iki ay bırakılırlarsa, bebekler artık hareket etmemeye başlıyor. Nabız ve soluk alıp verme hariç hiçbir yaşam belirtileri yok. Kutudan çıkarıldıklarında bu tür "hasarlı" yavruların kısa hayat süreleri boyunca tekrar tecrit edilmesi gerekebilir.

Üçüncü adım: Yeni denekler yaratmak için tecrit edilmiş hayvanların çiftleşmesini sağla. Maymunlar çiftleşme eğilimi göstermezse, dişi maymunları dölle. Yavruların doğumunugözlemle. Değerlendirme: En uzun süre tecrit edilmiş maymunlar anne olunca yavruları parmaklarını kemirerek ya da kafalarını dişleriyle ezerek öldürüyor.

Dördüncü adım: Soğuk hava üfleyen, dikenli telden vekil anneler yap. Yavruları onların üzerine koy. Değerlendirme: Her seferinde yavru maymunlar onlara dönüyor. Kötü anne, annesizlikten iyi.

Saat henüz akşam sekiz olmasına rağmen şimdiden konuşması bozulmaya başlamıştı bile. O partiye uğrayabilirdi. Suomi partiye gideceğini söylemişti.

Fakat önce deneyleri kontrol edecekti.

Bir sıra kafes boyunca yürürken, içlerine şöyle bir baktı – bir, iki, üç denek tecrit kuyularından çıkmak için uğraşmayı bırakmıştı. Tabii, kuyular kaçışı olanaksız hale getirecek şekilde tasarlanmıştı.

Bir denek, çelimsiz bir dişi, kuyunun duvarına tırmandı ama düştü. Kocaman, yuvarlak gözleriyle baktı ve gözlerini kırptı. Korkmasına rağmen azimliydi. Hâlâ oradan çıkmaya, içinde bulunduğu durumu değiştirmeye çabalıyordu. Diğerleri kuyuların dibinde umutsuzca bekliyorlardı; asla duvarlara tırmanamayacaklarını, oradan bir çıkış yolu olmadığını çoktan anlamışlardı. Eğer deney maymunuysan azimli olmak işe yaramazdı.

Derken sıra Bill'in deneklere kan basıncını düşüren rezerpin verdiği kafeslere geldi. Maymunlar hareketsiz halde bir köşeye sinmişlerdi. Sistemlerindeki serotonin baskılanmıştı; hemen hepsi sanki bu baskılanma sebebiyle uyuşuk ve dirençsiz görünüyordu. Belki başka faktörler de buna yol açıyor olabilirdi ama yine de çok ilginçti.

Tekrar "çaresizlik kuyuları"nın yanından geçti. Genç dişi –hayvanın ismi neydi? Minestrone mi?– hâlâ duvarlara tırmanmaya çalışıyor ve her seferinde düşüyordu. Maymun tiz bir çığlık attı ona. Aslında teknik olarak ona çığlık atmamıştı, çünkü ne adamın orada olduğunu biliyor, ne de onu görebiliyordu. Kimseyi göremiyordu. Maymun tek başınaydı.

Harlow arabasına atlayıp pek uzakta olmayan partiye doğru yola koyuldu. Fakülte partilerinden nefret eder, işinden geri kalmamak için böyle anlamsız, boş organizasyonlara nadiren katılırdı.

Bunu merdivenlerde karşılaştığı ve kendisini görünce şaşıran doktora öğrencisi kadına söyledi - kadının uzun, dalgalı saçları vardı ve sutyen takmıyordu.

"Dr. Harlow! Ne büyük sürpriz!"

"Heep iş," dedi Harlow başını sallayıp omuzlarını silkerek. "Ne şanslıyım ki bana yardım eden zeki eşlerim oldu her zaman."

Kadın acıyarak baktı adama; herkes ikinci karısının ölüm döşeğinde olduğunu biliyordu.

"Fakültedekilerden bazıları," diye devam etti Harlow, "pazar günleri bile çalışmıyor. İşlerini ciddiye almıyorlar."

Kız yuvadan düşmüş kuşa bakar gibi bakıyordu ona. Özgür aşkı savunan tipler hep anaç olur, herkesin küçük annesiymiş gibi davranırlardı.

Bu tavırları kendi çocuklarına sakla, diye geçirdi aklından. Vaktini benimle harcama.

Bugünlerde, eşi Peggy ölüm döşeğindeyken, belki de daha sık mola vermeliydi - depresyon denen bir şey vardı neticede. Başının üzerinde sanki bir ton ağırlık taşıyordu. Sürekli başı ağrıyordu. Göğsü sıkışıyor, midesine kramplar giriyordu. Tabii ki bunların hiçbiri kemoterapiyle karşılaştırılamazdı ya neyse. Saçları ve teni yağlanmıştı. Ayrıca yorgundu, yüzü yorgunluktan ağrıyordu. Şu anda masasının başında olsaydı, kafasını dik tutabilir miydi hiç emin

değildi. Önceki gece ağzında yanan sigarayla uyumuş, masadaki bir tomar kağıt için için yanmaya başlayınca uyanmıştı. Derken garip bir koku almış ve kaşının yarısının yandığını fark etmişti.

Sigara için ceplerini yokladı. Açılmamış bir paket vardı. Öğrencileri de orada olacaktı. Steve'le şu kafesler hakkında konuşsa iyi olacaktı. Steve onlardan *zindan* diye bahsetmemelerini söylemişti. Kamuoyunda kötü bir izlenim yaratıyordu.

Çok saçmaydı, zindana zindan denirdi ya neyse. Ne var ki Steve bu işlerden iyi anlıyordu.

Evin yan duvarındaki musluğa takılı bahçe hortumunu gördü. Biraz zorlanarak musluğu açtı ve ağzına soğuk su gelene kadar hortumla cebelleşti. Derken zihni açıldı, dilindeki kuruluk geçti.

"Harry! İnanmıyorum. Harry!"

Bölümdeki şişman kadındı bu. Ne iş yapıyordu? Personel bölümünde miydi? Yoksa muhasebede mi? Hantal hantal yürüyerek ona yaklaşıyordu.

"Ah," dedi hortumu yere bırakarak. Sonra verandaya atladı ve sendeleyip kapıya çarptı.

"Sonunda mağarandan çıktın ha! Bakın kim gelmiş! Harry! İnanabiliyor musunuz? Girsene içeri!"

Doğu Almanya'dan gelen ve çekirdek aile deneyleriyle ilgilenen hoş kız köşede Jim'le sigara içiyordu. Zavallı Jim... Peggy ile arasındaki şu intihal meselesi... Resmen haksızlıktı. Fakat bu konuda yapabileceği bir şey yoktu, araya giremezdi. Silkindi, vücudu kaşınıyordu.

Ceket mi kaşındırıyordu acaba? Ne zamandır giyiyordu bunu? Yağlanmış gibiydi. Belki de gömlekti kaşındıran. Gömleğin rengi beyaz mıydı? Hatırlayamadı. Gri, bej, beyaz? Gömleğin orijinal rengi neydi yahu?

"İçki ister misin Harry?"

Nefes-alması-zor gecelerden biriydi bu. Nemli, boğucu. Gözlerini kıstı. Köşedeki çocukları zar zor görüyordu fakat sanki hepsi kendisine bakıyordu.

Şişko muhasebeci, cin hakkında bir şeyler söyledi. Harry başını salladı. Baş ağrısı kötülüyor, gözünün önünden parlak ışık demetleri geçiyordu.

"Harry," dedi sağında duran adamlardan biri. "Harry Harlow, değil mi? Hey, 'Yavru Maymunlarda Bağlanma'yı okudum. Harika bir makale."

"Hı hı," diye mırıldandı Harry. "Suomi'yi gördün mü?"

"Steve daha gelmedi," dedi adam, ya kaşlarını çatarak ya da pis pis sırıtarak. Adamın kim olduğuna dair hiçbir fikri yoktu. Kim bilir, belki de rektördü. Keşke yok olsaydı şu adam.

"Hı hı," diye homurdandı. Adam bakışlarını yan kapının oradaki bir şeye, fıskiyeye çevirmişti. Su mu parlıyordu öyle? Yoksa denizkızları mı oynaşıyordu?

"Biraz uzanacağım," dedi elinde içki bardağıyla dikilen muhasebeci kadına. İçkiyi minnettarlıkla kabul edip hızla kafasına dikti ve bardağı geri verdi. Hızlı olmak iyiydi. İçki ağzında garip bir tat bıraktı. "Boş bir yatak var mı? Karanlık bir oda? Ya da bir somya?"

"Elbette," dedi kadın. "Üzme kendini ama. Zavallı şey

seni." Kadın yanaşıp yakışıksız bir samimiyetle, "Karın *nasıl*?" diye sordu.

Kuş yavrusu değilim ben, lanet olsun, diye geçirdi aklından. Kanadı falan kırık değildi. Kadına mandaya benzediğini söylemek istiyordu. Şu an Serengeti'de dört ayaklı arkadaşlarıyla dolaşıyor olmalıydı. "Dayanıyor, dayanmaya çalışıyor," diye mırıldandı. "Peggy cesur bir kadın." En son ne zaman beş dakikalığına görmüştü karısını, salı mı? Ne yapsın, meşguldü. Peggy kesinlikle onu anlıyordu.

Mandanın peşinden arkadaki odaya ilerledi. Gözden uzağa. Kapıyı kadının yüzüne çarptı. "Mandalar giremez," dedi sessizce.

Kendini yatağa atar atmaz, içi tatminle doldu bir an.

Uyandığında parti bitmişti. Her yerde ağzına kadar dolu kül tablaları vardı. Cılız bir genç kanepede uyuyakalmıştı; bacaklarını dümdüz uzatmış, spor ayakkabılı ayaklarını kanepenin koluna dayamıştı. Mutfağa gitti, sıkılmış yarım limonlar ve zeytinlerle dolu lavabonun başında durdu. Yüzüne su çarptı ve kullanılmış bir bardaktaki suyla ağzını çalkaladı. Temiz bardak görememişti. Umurunda da değildi zaten. Ağzında yoğun bir alkol tadı hissediyordu. Bir an önce evden ayrılmalıydı; deli gibi susamıştı ve gerçek bir şeyler içmesi lazımdı.

Verandaya çıktığında parlak ışık gözlerini kamaştırdı. Sabahın erken saatleriydi. Günlerden pazar mıydı acaba? Bacaklarıyla başındaki ağrıya rağmen laboratuvara gidecekti.

Laboratuvara vardığında içerisi boştu. Anlaşılan öğrenciler bu hafta sonu kıçlarının üstünde boş boş oturuyorlar-

dı. Ne kadar sıradandı hepsi.

Çaresizlik kuyularının yanından geçerken, Minestrone'nin kuyusuna baktı. Başını gördü. Maymun öylece duruyordu. Onu izlemeye başladı, hayvan kımıldamadı. Maymunda hiçbir canlılık emaresi yoktu. Sonunda vazgeçmişti. Artık pes etmişti. Cılız kolları vücudunun iki yanına sarkmış, hiçbir şey yapmıyordu. Kamburu çıkmış küçük bir yaratık. Hiçbir şeyi kalmamış. Tamamen gitmiş.

Kilitli dosya dolabındaki içki matarasını alıp kafasına dikti.

Önceleri birçok değişik versiyonunu gördüğü kabusta bu sefer güzel kutuların yanında duruyordu, kendi tasarımı olan, B. F. Skinner'ın bizzat takdir ettiği kutular. Rüyasında her ne hikmetse yavru maymunların değerli birer ruh olduğunu düşünüyordu. Bu yüzden kabus kafa karıştırıcıydı. Her yavru annesinin kalbindeydi, her biri kıymetli ve biricikti, anneler yavruları için canını vermeye hazırdı. Gördüğü bu rüyada yavrusundan ayrılan anne Harry'nin ne yaptığını biliyordu. Kendisinin ve bebeğinin başına neler geldiğinin tamamen farkındaydı. Yavrusunun -hayatının sonuna kadar olmasa da özü tükenene kadar- yavaş yavaş yok olmasını, kutuda yalnız bırakılmasını izlemeye zorlanıyordu sanki.

Kabusta anne maymunu görüyordu, yavruyu değil. Gözleri çaresizlikle, için için yanan anneyi. Hayvanın etrafa ateş gibi yayılan tutkusunu hissediyordu. Anne maymun sevgiden çıldırmış, bağlılıktan aklını kaçırmıştı. Tek istedi-

ği, yavrusunun güvende olmasıydı. Bunun için kendi ayaklarını dişleriyle koparabilir, her şeyi ama her şeyi yapabilirdi.

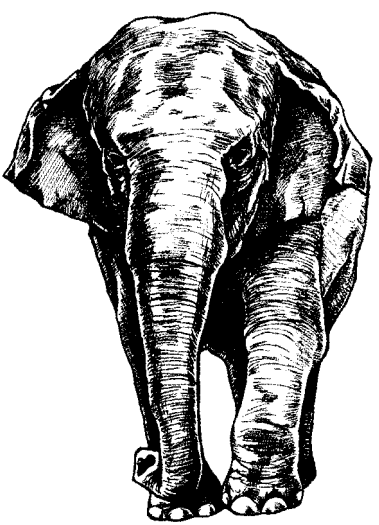
Fakat tuzağa düşürülmüş, öylece hapsedilmişti. Harry anneyi kafese koymuştu ve hayvanın kafesi alt etmesi çok zordu. Yavrusu kendisinden koparıldığında, annenin yaşadığı dehşet tavan yaptı; nasıl yalvarılacağını bilse, sonsuza kadar, boğazı yırtılana kadar yalvarırdı. *Bebeğimi bana geri ver*.

Harry bu kayıp hissinin anne ölene dek süreceğini biliyordu. Uzak bir ülkeyi bilir gibi. Onların kendi âdetleri vardı orada.

THOMAS EDISON

ile

VASIL GOLAKOV

EDISON'IN MALİKANESİNİN EMEKTAR uşağı I. Vasil Golakov'un aniden işten çıkarılması üzerine yapılan tartışmalarda, günümüzün birkaç bilim insanı, özellikle de J. Horslow ve T. Rheims kaleme aldıkları "Edison, Tesla ve Westinghouse: Elektriğin Garip Eğilimleri" isimli makalede bu olayın başlıca sebebinin uşağın Edison'a eşcinsel ilişki teklifinde bulunması olduğunu öne sürdü. Ayrılıkçı lezbiyen kuramcı P. Valencia-Sven ise bu cüretkar varsayımı daha da ileri götürerek, Edison'ın yapılı ve yakışıklı Slav'a duyduğu bastırılmış gizli arzuların onu Golakov'u evden kovmaya mecbur ettiği fikrini savundu.

Fakat Golakov'un mektuplarının, Rutgers Üniversitesi'nden doktora adayı L. G. Turo tarafından Bulgarcadan yapılan çevirisi bu ilginç tartışmaya yeni birışık tuttu. İşten çıkarılma hadisesinin gerçekleştiği gün Golakov ve Edison'ın tartışmış olması kuvvetle muhtemelse de, işadamı-mucit ile onun sadık uşağı arasında dostane bir ilişkiden başka bir

şey olduğunu gösteren hiçbir kanıt yok.

İlginç olan şu ki, mektuplar işverenle çalışan arasındaki anlaşmazlığın Coney Island'daki filin öldürülmesiyle başladığını ortaya koyuyor.

1903 yılında fil Topsy'yi öldürmeyi teklif ettiğinde Edison "akım savaşı"nı artık neredeyse tamamen kaybetmişti. Bu hem ticaret hem de bilim savaşı olmuş ve başarılı mucit her iki cephede de feci bir yenilgiye uğramıştı. İnsanları kendi keşfettiği "doğru akım" sisteminin "alternatif akım" sisteminden (Nikola Tesla tarafından bulunmuştu ve patenti George Westinghouse'a aitti) daha güvenli olduğuna ikna etmek için sert bir kampanya yürütmüştü. Ancak Edison 1896 yılında savaşı kaybetmiş ve bir sene sonra elektrik şirketindeki son hisselerini de satmıştı.

Ne var ki halkla ilişkiler savaşı sırasında sapkın bir strateji izlemişti. İdam cezasına karşı olmasına rağmen, rakip sistemin nasıl ölümcül olduğunu kanıtlamak amacıyla, suçluların öldürülmesi için alternatif akım kullanan bir elektrikli sandalyenin tanıtımını yapmıştı. Sonra karalama kampanyasını daha da genişleterek sokak köpeklerinin, atların, ineklerin halka açık olarak alternatif akımla infazı konusunda Harold Brown adındaki mühendise yardım etmişti – hem de bunu hayvan hakları koruyucularının sıkça kullandığı alıntıda açıkça ifade ettiği sevgiye karşın yapmıştı: "İnsanlık şiddet karşıtlığı sayesinde tüm evrimin amacı olan en yüksek ahlak seviyesine ulaşacaktır. Diğer canlılara zarar vermeyi bırakana dek hepimiz vahşi yaratıklar olmayı sürdüreceğiz."

1903 yılına gelindiğinde mucit, henüz emekleme döneminde olan sinema teknolojisiyle ilgileniyordu, hatta ilk kameralardan bazılarının patentlerini almıştı. O sıralar bölgede bir filin öldürüleceği haberi kulağına çalınınca hemen devreye girerek alternatif akım kullanmayı teklif etti. Adamları tüm sistemi kuracak ve infazı kaydedeceklerdi.

Söz konusu fil Topsy zorla çalıştırılmanın, tutsaklığın, ihmal ve tacizin acılarını yaşamış huysuz bir sirk ve yük hayvanıydı. Fil en sonunda, aralarında kendisine yanan sigara yedirmeye çalışan bir adamın da olduğu üç kişiyi öldürerek tepki göstermişti.

Topsy'yi tüfekle öldürme fikri, hayvanın sahipleri ve aynı zamanda Coney Island Lunaparkı'nın kurucuları olan Thompson'la Dundy için yeterince dramatik değildi; onlar bu huysuz filin başına gelenlerin herkese ibret olmasını istiyordu. (Ortaçağdan günümüze kalan garip bir uygulamaya göre hayvanlar kanunlar karşısında ahlaki sorumluluğa sahip özneler olarak görülüyor ve suç işlerlerse resmi cezaya tabi tutulabiliyorlardı. Filin uyutulmak veya haşarat gibi öldürülmek yerine Tanrı'ya ve insanlığa karşı işlediği suçun cezasını idam edilerek ödemesi dikkat çekici bir nokta. Bu garip uygulamanın, acımasızca olduğu kadar, hayvanı insan katma yükselten bir yanı da vardı.)

Böylece Topsy'yi öldürmek için etkili bir yöntem arandı. Zehirle öldürmeyi deneseler de başarısız oldular. Daha sonra tüfekle öldürmeyi düşündüler fakat ASPCA[1] karşı

1- ASPCA (American Society for the Prevention of Cruelty to Animals): Amerika Hayvanlara Eziyeti Engellenme Derneği. -çn

çıkınca bu fikirden vazgeçtiler. (Tüm çirkinliği ve zorluğu bir yana, bu yöntem Mary adındaki beş tonluk bir fili öldürmek için 1916 yılında Doğu Tennessee'de kullanılacaktı.) Sonunda Edison teklifini yaptı. Çekeceği filmde alternatif akımın korkunç doğasını gösterecek olmasına rağmen, ne gariptir ki ASPCA -belki de yeni bir teknoloji olması ve dolayısıyla diğer yöntemlerden daha üstün görünmesi yüzünden- hiç itiraz etmedi.

Edison'ın infazın gerçekleşeceği alana yolladığı teknisyenler hükümlünün kavurucu ölümünü planlamak ve filme almak için hazırlıklara başladılar. Havyanın vücuduna elektrotları yerleştirdiler, kayışlarla bağladılar ve kameralarını kurdular. Bu kısa filmden bugüne kalan birkaç bulanık, gri film karesi: Topsy korkunç sonuyla karşılaşacağı yere yavaş yavaş gidiyor, en sonunda da vücudunu beyaz bir ateş sarıyor ve yan yatarak yere düşüyor.

Edison her zamanki yoğun programı yüzünden infaz anında orada değildi. Ancak Golakov'un Bulgaristan'daki kız kardeşine yazdığı fakat hiç göndermediği ve yıllar sonra Mina Miller Edison Vakfı'na ait Edison arşivlerindeki kutularda bulunan mektuplarına göre, bu kareler Edison'ı derinden etkilemişti. Uşak, neşeli, her zaman çıkarını gözeten ve hayatında ne hataya ne de tembelliğe yer olan efendisinin filmi düzenli olarak tek başına izlediğini yazıyordu. Golakov ayrıca Edison'ın filmi izlerken yorumlar yaptığını ve ölen filin görüntüsüyle konuştuğunu öne sürüyordu.

Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki, bugün birçok internet sitesinde herkese açık olan bu kamera görüntüleri,

olaya rıza göstermeyen bir öznenin kasten öldürülmesinin kaydedildiği "snuff" filmlerin en erken örneklerinden biri. Çok azı gün yüzüne çıkmış olan bu filmler, Amerikan kültüründe bir tür mitik fetiş obje muamelesi görüyor, fakat yapımı konusunda çoğunlukla bir yasak bulunmayan hayvanların öldürüldüğü snuff filmler görece çok yaygın.

Golakov uzun mektuplarında Edison'la Topsy arasında geçen konuşmalara yer vermişti. Çoğu konuşma işadamı-mucidin çalışmayı sevdiği gece geç saatlerde veya sabah erken saatlerde gerçekleşiyordu. Tüm ev halkı uyuduğu bu saatlerde, Edison her molada çalışma odasına kapanıp büyük projektörlerinden birinde kızaran hayvanın tahta ve bakır nallı ayaklarının etrafından çıkan kıvılcımları izliyordu.

Monologlarda burada ayrıntılarıyla verilemeyecek kadar gizli iş ve teknoloji meselelerine -karbon filamanlarındaki oynamalar, madencilik, West Orange tesisinin verimliliğini artırma çalışmaları, nikel hidratın değişik özellikleri gibi meselelere- değiniliyordu. Fakat konuşmaların geneli oldukça kişisel ve mahrem şeyler üzerindeydi. Golakov'a göre Edison bu filde kendine, en azından ilk başlarda, sadık bir dinleyici bulmuştu çünkü mırıltılar halinde başlayan konuşmalar işadamı-mucit deri koltuğunda uyuyakalınca yerini sessizliğe bırakırdı. Ne var ki haftalar ve aylar boyunca süren bu söylevler nihayetinde tartışmacı bir tona bürünmüştü. Sanki Topsy işadamını azarlamaya, hatta iddialarına karşı gelme cüreti göstermeye başlamıştı.

Golakov'un gözler önüne serdiği üzere, bu konuşmalar tek taraflı ve uzun aralıklıydı -uşağa göre, yanan hayvan

bu uzun aralıklarda Edison'ın savunmasına itiraz ediyor ve onu sorguluyordu. Esrarengiz "konuşmalar"dan birinde, Edison'ın oral birleşme ve ölüm korkusu hakkında fikirlerini içeren bir konuşmada şöyle bir kısım vardır:

> "Yapmayacağım. Pis. Hem, o... Hayır diyorum sana. Hayır. Siz kadınlar hepiniz aynısınız. Bencil ve beş para etmezsiniz. Hepiniz sürtüksünüz... O, o ıslak şey... ıyyy. Yaşlı bir ineğin diline, domuz ayaklarına benziyor. İğrenç... O bir kaltak, Topsy. Ahlaksız! Başka bir şey değil. Bir eşin görevi... Lafımı kesme... Seni üç kere öldürmeliydim... Evet... Evet... Biliyorum, biliyorum. Çok üzgünüm... Pişman olduğumu söyledim!.. Yeşillik mi orası? Çayırlar var mı? Peki güneş parlak mı?"

Yine de Golakov'un mektupları, Edison'ın kızarmış filin takdirini kazanmak istediğine dair bir şey söylemiyor. Bu ithamların ne kadarının, her gün öksürüğe karşı içtiği diasetil-morfin karışımı şuruptan etkilenen Golakov tarafından kurgulandığı belli değil; kaldı ki Edison'ın zihinsel bir özrü olduğunu gösteren herhangi bir rapor da yok. Öte yandan Golakov'un, Edison'ın en mahrem alışkanlıklarını, ilişkilerini ve fikirlerini dikkatli gözlemlere dayanarak kaleme aldığı ve işadamı-mucit hakkında güvenilir bir bilgi kaynağı niteliği taşıdığı da ortada. Kısmi duyu kaybı yaşayan mucidin bu selüloit arkadaşın sessiz dostluğunu yeğlemesi çok da uzak bir ihtimal değil. Ve her yönüyle doğru olmasa

da, Golakov'un tutuğu kayıtlar olayın aydınlatılması açısından kesinlikle belgesel bir değere sahip.

Yine mektuplarda görüldüğü üzere, Edison zaman zaman ekrandaki hareketli görüntüyle felsefi tartışmalara giriyor, kızarmış hayvanın topa tuttuğu hümanizmi savunuyordu:

> "İnsan'ım ben. İnsan kendi kaderinin efendisidir!.. Hiç pratik değil, üzgünüm. Mezardan çıkarıp gemiyle nakil... Senin kemiklerinle uğraşacak vaktim yok, anlıyor musun beni inatçı kalınderilim?.. Müştereklik mi? Bizim aldığımız her nefeste, Sezar'ın son nefesinin molekülleri var. Ve aynı şekilde soylu imparatoru bıçaklamak için elini kaldıran hain Brutus'ün nefesinin de. Bu bizi Sezar yapar mı? Ya da Brutus?.. Çocuklar... Hmmm... Benim de birkaç tane var; isimlerini tam bilmiyorum. Ne olmuş yani? Senin yok ama! Sen günlerini o boyunduruk altında geçirdin... ne? Yalancı kalınderili! Nasıl da yalan söylüyorsun! Hayvanlar haberci rüyalar görmez. Bir kalınderili doğmamış çocuklarını rüyasında görmez... Gözlem belli ki. İnsan'ım ben; görebilirim. Ne kadar acımasız olduğunu bizzat gördüm. Bir kalınderili hayal kuramaz... Kilisede Tanrı yok, hayır, Tanrı orada değil. O'nu görmeye başladım ben. Her şeye rağmen O'nu görüyorum... Çelişki mi? Beni rahat bırak. Yapacak işlerim var."

Golakov'un kovulmasıyla sonuçlanan olayın öncesindeki

aylarda, uşağın kaydettiği konuşmalar giderek daha telaşlı ve abartılı bir ton kazanıyor. Aslında bir tür öfkeli kendinden geçme baş gösteriyor:

> "Beni nasıl da utandırıyorsun! Bana alçakgönüllülüğünle işkence ediyorsun!.. Katil kalınderili! Ne yaptığını çok iyi biliyorum! Sen de aziz değilsin!.. Bana kurban rolü oynama kurnaz dostum. Bana saf rolü yapma!.. Beraber miyiz, söyle? İkimiz! Evet, yapacağız!"

"Bir noktada, ikisi arasındaki düşmanca dinamiğe rağmen, fil açıkça kutsal bir şahsiyete veya tanrıya dönüşmüştü," diye yazıyordu Golakov. İşadamı-mucit, Topsy'nin hayalete benzer suretinin önünde diz çöküyor, dua ediyor ve ondan af diliyordu.

O zamanlar Edison hâlâ özgür düşünceli bir adamdı; ancak 1920'lere gelindiğinde ölülerle iletişim kuran makineler yapmaktan bahsetmeye başladı. Tuttuğunu koparan bu işadamı gençlik yıllarında din, ruh, ahret meseleleriyle açıkça alay etmişse de, sihirbazlarla okültistlere iflah olmaz bir zaafı vardı ve hem Madam Blavatsky'nin hem de ünlü medyum Bert Reese'in hayranlarındandı.

Aslında, Golakov'u kovduktan kısa süre sonra işadamı din konusunda yüz seksen derecelik bir dönüş yaptı ve hayatının son yıllarında, gençliğindeki ateşli ateistin tam tersine, Tanrı'nın varlığını sorgulamaya cüret eden "budala şüphecileri" lanetledi.

Kendisinden on sekiz yaş küçük olan Metodist karısı Mina'nın evrim teorisinin hilekar Şeytan'ın işi olduğuna inandığı söylenirdi. Ancak Edison kadın zekasına saygı duyan biri olmadığından genç karısının sofu dindarlığından etkilenmesi çok da olası değil. Dolayısıyla mucidin yeni yeni alevlenen bu imanının kaynağını başka yerde aramak gerekiyor.

Her halükarda Golakov'un işvereninin ibadetini bölmesi onun işten atılmasını hızlandırmışa benziyor. Uşak bir zamandır Edison'ın kişisel zulasındaki diş ağrısına iyi gelen kokain haplarına dadanmıştı, bunları morfinli öksürük şurubuyla birlikte endişeleri azaltmak ve mutluluk için kullanıyordu (her iki popüler ilacı kız kardeşine de önermişti). Olay günü, eylül sonlarında sakin bir gece vakti, Golakov her iki ilaçtan da aldı. Yatmaya gitmeden önce Edison'ın gömme dolabında bir duble içki içerken dolap kapaklarının arasından odayı izliyordu.

"Devin görkemli varlığı," diye yazıyordu Golakov, "Bay Edison'ı büyülemişti."

Titreyen görüntünün önünde mutlu bir teslimiyetle yere çökmüş, onunla her zamankinden biraz daha duygulu konuşuyordu. "Ey asil hayvan, ölmeden önceki o sonsuz anda nasıl da parlıyorsun?" dedi ve başını kilime koyup titredi. "Kaç kere öldün sen? Bin kez öldün, bin kez, bin kez. Gökyüzündeki milyonlarca yıldızı gördüğüm gibi gördüm bunu. Ve sen hâlâ benimle konuşuyorsun. Beni ölü gözlerinin içine hapsettin. Senin o korkunç gücünü biliyorum." Derken ayağa kalkıp ellerini yalvarır gibi birbirine kenet-

ledi ve hıçkırığını bastırmaya çalışarak, "Evet, evet, evet. Kurtarıcı sensin. Fakat şimdi görüyorum ki beni affetmeyeceksin... Ne dedin?.. Seni duyuyorum. Seni affetmiyorum, diyorsun. Bu sana hediyem olsun: Seni hiçbir zaman affetmeyeceğim, ne şimdi ne de sonsuza dek, hiçbir zaman affedilmeyeceksin, diyorsun," diye devam etti. İşte o an kendisinin akıl sağlığı için endişelenmeye başladım.

Uşağın yazdıklarına göre, bunun üzerine Edison yürek parçalayıcı bir şekilde ağlamaya başladı. Aldığı haplar yüzünden uyarılmış durumdaki Golakov, Edison'ın halini görünce belli ki saklandığı yerden çıkmaya mecbur hissetmişti. İşadamı-mucit, Golakov'la karşılaşınca şoka girip yüzüstü yere düşmüş ve ancak uşak onu yerden kaldırınca kendine gelmişti.

Golakov'un yazdıklarında bu olaydan sonra aralarında ne geçtiği belirtilmiyor maalesef. Edison muhtemelen uşağın dengesiz mizacının ve önü alınamaz madde bağımlılığının sorun yaratacağının farkına varmıştı. Ama evin gider pusulalarından anlaşıldığı üzere kesin olarak bilinen şey, I. Vasil Golakov'un ertesi gün işten ayrıldığı ve bir daha malikanenin kapısından girmesine izin verilmediği.

Uşağın mucidin evinden ayrıldıktan sonra ne yaptığına dair, narkotik madde bağımlılığının devam etmesi haricinde, çok az bilgi var. İlerleyen aylarda, bulaşıkçı kız eski uşağın çalışanların kullandığı mutfak kapısının önünde durup ilaç dilendiğini söylemişti Bayan Edison'a.

Golakov'un kız kardeşine yazdığı son mektuptaki Edison ve fili üzerine sözleri, işverenin değil de madde bağımlı-

sı Balkan'ın bir tür kişilik bölünmesi yaşadığını açıkça ortaya koyuyor. Golakov, "Edison'ı kendinden kurtarmak için dolaptan fırladıktan sonra" işvereninin ateşli bir vaaz verdiğini öne sürer:

> "Anlamıyor musun Golakov? Geleceği gördüm. Onun acısının içindeki çelişkide insanlığın son anını gördüm... kabul ediyorum, o bir katildi fakat biz de öyleyiz. Ve onun gözlerinde, insanlığın daha iyi bir yer özlemini gördüm; insanların gaddar olmadığı ve yapılan gaddarlık için intikam istemediği bir yer; aslında *insanın artık insan olmadığı* bir yer. Evet Golakov, gördüğüm buydu: insanın gerçek ve nihai kurtuluşu. Zamanın sonu geldiğinde insan tüm insanlığından kurtulacak. İnsan, insan olmayı bırakacak. Ve sadece bu, her zaman özlemini duyduğu şerefi verecek insanlığa."

Bu hezeyan dolu mektuplarda bir zerre de olsa gerçeklik payı var mı, onu bir tek Edison söyleyebilir. Fakat bu yeni çevirinin ışığında, Doğu Avrupalı keşle işadamı-mucit arasında yaşananları ısrarla eşcinsellik olarak tanımlamak isteyen Horslow ve Rheims şahsında tüm araştırmacılara bir uyarı yapma ihtiyacı duyuyor insan. Eğer araştırmacılar fili eşcinselliğin inkarının veya bastırılmış eşcinselliğin "sembolü" olarak yorumlamayı seçerlerse, ki elbette bunu yapmakta özgürler, o zaman fil, kendini feda eden İsa'nın görkemli yansımasını ölü hayvanda gören Edison'la konuştuğu gibi onlarla da güçlü ve etkili bir şekilde konuşacaktır.

TESLA
ile
TEMİZLİK GÖREVLİSİ

BİR ZAMANLAR BÜYÜK BİR ADAM TANIDIM. Aynı zamanda büyük bir adam ve ona âşık bir kadın tanıdım.

Bay Tesla'yla ilk karşılaştığımda bana Kont Drakula'yı hatırlatmıştı; uzun boylu, bir deri bir kemik, yanakları içe çökmüş bir adam. İkinci Dünya Savaşı sırasında New Yorker Otel'de kalıyordu. Ben de o zamanlar temizlik görevlisi olarak çalışıyordum otelde; liseyi bitirdikten sonraki ilk işimdi, ilk kez kendi paramı kazanıyordum. Tesla çok yaşlıydı, saçları gibi bembeyazdı teni.

Yetmiş beş yaşında *Time* dergisine kapak olmuş ama sonraları eski tanıdıklarının yardımlarıyla geçinmeye başlamıştı. Yıllar boyunca otellerde yaşamıştı; zamanında Waldrof'ta bir süitte kalırken, New Yorker'da otuz üçüncü katta küçük ve harap bir odaya yerleşmişti.

Kendisi elektriği bulmuştu. Işığı. İşe başladığım ilk gün temizlik görevlilerinden biri söylemişti. Belki radyoyu da, fakat Bay Marconi bu işin tüm haklarını almıştı. Arkadaşım

Pia, Tesla şirketlerin kendi fikirlerini çalmasına göz yumdu, diye açıklamıştı. Ona âşık olan Pia'ydı. Çok zengin olabilirdi, demişti, fakat para umurunda değildi.

Bay Tesla'nın tanıdığı önemli insanlardan bazıları ara sıra onu ziyarete geliyordu. Kimisi tıknaz, kare kafalı, koca göbekli Avrupalı adamlardı, kimisi de Amerikalı. Pia'ya Ölüm Işını'nı keşfetmek üzere olduğunu söylemişti, devlet görevlileri bu yüzden geliyordu ziyaretine; Almanlara karşı savaşıyorduk ve Savunma Bakanlığı'yla FBI Ölüm Işını'nın peşindeydi.

Odasında güvercinleriyle yaşıyordu. Odayı temizlememize ancak hastalık korkusu yalnız kalma isteğine galip geldiğinde izin veriyordu. O zamanlar çok seviniyordum. Onun kötü şartlarda yaşamasını hiç istemiyordum. Garip fakat şefkatli biriydi, en azından aklına geldiği zamanlarda.

Güvercinleri en iyi arkadaşlarıydı; kendi deyişiyle "en samimi arkadaşları". Penceresine gelen kuşları besliyordu. Hatta oraya yuvalayanlar için marangoza özel sepetler ve kafesler yaptırmış, içlerine yıkansınlar diye de bir suluk ve yem olarak da en sevdikleri üzüm çekirdeği, kenevir, kuşyemi karışımından koymuştu. Yerde ve mobilyalarda tüyler ve beyaz kalıntılar vardı. Temizlik arabamla odadan içeri girdiğimde kuytulardan kuşların sesleri gelirdi.

Yirmi küsur sene önce ölmüş bir güvercinin resmini saklıyordu Tesla. Bazen beyaz güvercin diyordu ona, bazen de beyaz kumru. Bazı dillerde ikisi için aynı kelime kullanılıyor, demişti. O benim gerçek aşkımdı, kanatlarında gri tüy-

ler olan beyaz bir güvercin... Daha sonraları onun güvercini bir erkeğin bir kadını sevdiği gibi sevdiğini okuyacaktım. Bu konudan hiç bahsetmemiş ama kuş hakkında başka şeyler anlatmıştı bana. Güvercinin, kalbini mutlulukla doldurduğunu ve onun hasta olduğunu hissettiğinde ölene dek yanından ayrılmadığını söylemişti. Öldüğünde de bedeninden parlak bir ışık çıkmış ve gözlerini kamaştırmıştı. İşte o an Bay Tesla kendisinin bu dünyada yapacak bir şeyinin kalmadığını anlamıştı.

Güvercinler parlak görünebilir fakat bu sadece tüylerinin oynadığı bir oyun, demişti. Tüyler yumuşak fakat altlarındaki kısım kanlıdır. Güzellik budur zaten, tüylerin altındaki damarlı, gri-mor beden.

O öldüğünde ben de ölmeliydim, diye devam etmişti sonra, ama galiba ölüm beni es geçti.

Bazıları, güvercini bir kadın gibi sevdiğini söylediği için dalga geçtiler Tesla'yla, fakat ben hiçbir zaman komik bulmadım bunu. İnsanlar hayvanlarını severler ama bu sevginin içinde hüzünlü bir yan da vardır hep. Çünkü hayvanlara sevgi duydukları için utanırlar. Sevgilerinin bir tür hobi olarak görülmesini isterler ki kimse onlara acımasın. Ne var ki Tesla utanmıyordu bundan. Hiçbir zaman da utanmamıştı. İnsanlar bu sevgiyi anlamadığından sapık dediler ona.

Pia Tesla'yı adamın güvercini sevdiği gibi seviyordu.

Böyle bir aşkın neye benzediğini bilmek isterdim, diye geçirirdim aklımdan bazen.

Pia, Tesla'nın aziz kadar iyi olduğunu düşünürdü, hatta azizden daha fazlasıydı o. Pia'nın da kendi sorunları vardı;

yarık dudaklıydı bir kere. Tesla'nın Tanrı gibi her şeyi bildiğini söylemişti bir seferinde. Ve yine Tanrı gibi, insan rolü yapamıyordu. Zaten bu yüzden, tüm o bilgisine rağmen, diğer adamlar onların her ihtiyacını gören karılarıyla rahat bir hayat sürerken o yalnız ve fakirdi.

Tanrı oğlunu bizim günahlarımız için ölsün diye yollamıştı Pia'ya göre. Kendisi yeryüzüne inemez, insanlarla nasıl konuşacağını bilemezdi neticede. Pia hem Katolikti, hem de ailesinin memleketi Kıbrıs'taki bir köyün dinindendi. Ben Metodist olarak yetiştirildiğimden böyle şeyleri pek bilmem.

Benim mezhebimde de Tanrı var tabii ki. Bizim mezhepte de Tanrı var. Fakat bizim Tanrımız şefkatliydi, acımasız değil.

Ah, nasıl da tozlanıyordu her yer! O koyu renkli dosya dolapları, büfe, köşedeki kasa ve masa. Tesla eşyaların yüzeyini unutmuş gibiydi. Fikirlerini yazmaya ihtiyaç duymadığını söylemişti, çünkü hepsini aklında tutabiliyordu. Hayal ettiği yerlerin resimlerini çizmeye bayıldığından kağıt kullanıyordu yine de. Kağıtların üzerinde çizimlerin yanı sıra birkaç kelime oluyordu fakat matematik işlemleri değildi bunlar. Matematikten pek anlamazdım ama lisede birkaç tane denklem görmüştüm ve Ölüm Işını'nı keşfetmek için matematik gerektiğinden gayet emindim.

"Hanımefendi" diye hitap ederdi bana. Aslında tüm kadın görevlilere böyle hitap ederdi.

Her gün kütüphane binasının dışındaki güvercinleri beslemeye gidiyordu. Görev bilinci ve bir parça umutla ya-

pıyordu bunu. Hatta hasta olduğu zamanlarda kuşları beslesin diye yarış güvercinleri yetiştiren Charles adında bir oğlanı tutmuştu. İlk tanıştığımızda Tesla baston kullanıyordu çünkü iki sokak ötede kendisine araba çarpmıştı. Üç kırık kaburgayla odasına döndüğünde aklına düşen ilk şey, kütüphanenin oradaki kuşları beslemek için birini ayarlaması gerektiğiydi. Böylece bir otel görevlisini bir torba kuş yemiyle oraya göndermişti.

Başka biri olsa hastaneye giderdi fakat Tesla'nın doktorlarla işi olmazdı.

Odasını ilk temizlediğimde kuşların iğrenç olduklarını düşünmüştüm. Fırsatını bulduğumda odasını temizlemekten kaçar, işi Pia'nın üstüne yıkardım. Kendisi benden çok daha çalışkandı ve hiçbir şeye burun kıvırmıyordu. Yine de bir süre sonra Tesla benimle konuşmaya başlamıştı. Bazı güvercinlerin ne kadar akıllı olduklarını, ultraviyole ışınları görebildiklerini ve bazı şeyleri senelerce hatırlayabildiklerini anlatmıştı. Ayrıca orduda mesaj taşıma görevi üstlendiklerinden ve askerlerin hayatını kurtardıklarından, posta güvercinlerinin gökyüzünde uçarken sırf zevk için öldürüldüklerinden ve beş milyon kuştan geriye bir tane bile kalmadığından bahsetmişti. Hatta son posta güvercinini küçük bir çocuk vurmuştu.

Tesla bana evlenmemeyi seçtiğini, çünkü aşkın, çalışan insanlar, belki şairler ve sanatçılar için iyi bir şey olabileceğine ama tüm tutkularını buluşlarına yönlendiren kendisi gibi mucitlere uygun olmadığına inandığını açıklamıştı. Karısına tutkun olan Mark Twain'le iyi arkadaştı. Belki de

bu yüzden yazarlar hem evlenip hem de iyi işler çıkarabilir, demişti. Mark Twain'in duygularını incitmek istemiyordu.

Pia Tesla'nın münzevi olduğunu, bu yüzden kadınlarla ilgilenmediğini söylemişti. Gerçekten de, Pia'nın temizlik yaptığı zamanlar haricinde mucidin odasında bir kez bile kadın görmedim. Arkadaşım kocasından öyle kötü dayak yiyordu ki bir kulağı sağır olmuştu; sol gözkapağı da kocası bıçağın ucuyla çizik atınca sarkmıştı.

Kadınların Tesla'yı baştan çıkaramayacağına inanıyordu Pia.

Bir seferinde çok kötü geçen bir geceden sonra işe geldiğinde, Tesla kendisiyle kuşları beslemeye gelip gelemeyeceğini sormuştu. Pia dizine yediği tekmeden dolayı topallıyordu. Kocası Marco yakışıklıydı ve barda tanıştığı kızlarla yatıyordu. Hatta bazen kızları eve getiriyor, kendisi yatak odasında kızla sevişirken karısını divanda yatmaya zorluyordu. Pia'yı çok severdim fakat pek güzel olduğu söylenemezdi; çoğunlukla yarık dudağı yüzünden. Bunun haricinde sıcacık kahverengi gözleri ve düzgün, hoş bir vücudu vardı. Bence Marco, Pia'nın evlenecek bir erkek bulduğu için kendini şanslı sayacağını, çalışarak kocasına bakacağını ve onu hiçbir zaman terk etmeyeceğini bildiğinden evlenmişti arkadaşımla.

Tesla Pia'nın hikayelerine inanmış görünüyordu, merdivenlerden nasıl düştüğüne falan. Bir seferinde sokakta oynayan çocukların topunun mutfak penceresinden içeri girip burnunu kırdığını söylemişti. Onun bunu Tesla'ya anlattığını kendi kulaklarımla duydum çünkü odayı birlikte

temizliyorduk. Tesla başını kibarca salladı. Fakat ben Pia'nın mutfak penceresi olmadığını biliyordum.

Mucidin yakın kadın arkadaşları olsa da hiçbiri sevgilisi değildi. Tesla kadınların da erkekler kadar zeki olduklarına ve bir gün erkekler kadar, hatta onlardan daha çok eğitimli olacaklarına inanıyordu. O zamanlar, 1943 yılında, kimse böyle şeyler söylemezdi. Tesla ayrıca bir gün insanların ceplerinde küçük telefonlar, kordonsuz telefonlar taşıyacağından da bahsetmişti.

Her neyse, o sabah Pia aksayarak yürüyordu. Tesla onu güvercinleri beslemeye davet edince Pia işini bırakamayacağını açıklamıştı. Bunun üzerine mucit, eğer kendisiyle parkta buluşmak isterse, kimseye görünmeden otelden çıkabileceği bir kapı bildiğini söylemişti. "Lütfen, hanımefendi," deyip ağırbaşlı bir ifadeyle bakmıştı.

O sırada gazete kağıdıyla camları siliyordum. Arkadaşıma, "Git, git," dedim ve onu idare edeceğime söz verdim. Pia hayatında hiç parkta yürümemişti. Ben iş çıkışlarında, eğer hava hâlâ aydınlıksa, eve gitmek için acele etmezdim. Yazın serin yeşilliği ve gölgesi, kışınsa karla kaplı hafif eğimli arazisiyle park arkamda kalana dek otobüse binmezdim. Sonra sıcak otobüs soğuk yolun üzerinde beni taşırken hayallere dalardım. Ucuz romanlar okur, hayaller kurardım fakat Pia'nın okuması yazması yoktu.

Tesla'yla ikisi birkaç saatliğine dışarı çıktı. Her yanı iyice temizledim, her zamankinin iki katı uğraştım ki iki kadının işi gibi görünsün. O zamanlar kovulmak işten bile değildi ve Pia'nın kovulmasını istemezdim.

Döndüklerinde arkadaşım mutlu görünüyordu. Temiz havadan, güneş yüzü görmekten olmalı diye düşündüm, çünkü neredeyse hiç dışarı çıkmazdı. Pia'ya gününün nasıl geçtiğini sorduğumda hafifçe gülümseyince şaşırdım; dikkati üzerine çekmek istemediğinden pek gülümsemezdi. Fazla bir şey anlatmadı.

Üç gün sonra, değişik tohumların mucidin verdiği tarife göre karıştırıldığı kuşyemleriyle Tesla'nın kapısını çaldım. Kapıda "Rahatsız Etmeyin" yazısı vardı ve uzun süreden beri kapının üzerindeydi. Endişelenmeye başlamıştım, bu yüzden kapı açılmayınca yedek anahtarla içeri girdim.

Yerde, duvarın önünde yatıyordu, çevresinde güvercinler dolanıyordu. Oda o kadar soğuktu ki ağzımdan çıkan nefesin buharını görebiliyordum. Küçük bir güvercin Tesla'nın kolunda geziniyordu ve arkadan trafiğin belli belirsiz gürültüsü geliyordu kulağıma; üstünde dolaşan güvercine tepki vermediğinden Tesla'nın öldüğünü anladım.

Doktora göre öleli iki gün olmuştu. Seksen altı yaşındaydı ne de olsa ve bir süredir göğüs ağrılarından şikayetçiydi. Bazen bayılıyordu. Ben daha tam ne olduğunu anlayamadan ölüsünü kaldırmışlardı. Sonradan mucidin ölü yüzünün maskesini yapmışlardı ama bence ona hiç benzemiyordu.

Tesla'yı yatakta, çarşafların altında hafif bir kabartı olarak gördüğümde artık oteli geride bırakmam gerektiğini anladım. Sıcak bir yuva fikri düştü aklıma.

Odasına girmemiz yasaklandığından, koridorun köşesinden pardösülü ve şapkalı hükümet görevlilerinin odaya girip çıkmalarını izliyorduk. İçerideki kağıt parçalarının

hepsini toparlayıp götürüyorlardı. Onlara eşlik eden polislerse koridorda durup şakalaşarak sigara içiyor, asansörleri meşgul ediyorlardı. Görevliler ayrıca ağır kasayı, kitaplıkları ve mobilyaları da aldılar. Daha sonra odayı temizlemek için içeri girdiğimizde oda tamamen boştu. Köşelerde birkaç tüy yumağı, dolapların durduğu duvarda gri kuş pislikleri vardı bir tek. Duvar kağıtlarının değişmesi gerekti.

Belediye başkanı radyoda Tesla'nın ardından bir konuşma yaptı ve insanlar Kutsal Aziz John Kilisesi'ndeki cenaze törenine akın etti. İki bin kişinin üzerinde diye duyduk. Bayan Roosevelt bile başsağlığı mesajı göndermişti. Pia'yla ben de gitmek istedik fakat işten izin alamadık, o yüzden Pia da dua edip adak mumu yaktı.

Fakat bence daha o zaman her şeyi ardında bırakmıştı arkadaşım. Her şeyden kastım sıradan dünya, yani New Yorker Otel ve bendim. Çoktan gitmişti Pia, Tesla'dan sonra gitmişti. Onsuz bir dünyaya ihtiyacı yoktu artık.

Onu bir sonraki görüşüm hapishanede oldu; kodese tıkıldıktan sonra ziyaretine gitmiştim.

Zehirlenmenin korkunç acı verdiğini söyledi bana, çok üzgündü. Marco'nun acı çekmesini istememişti, çünkü acı çekmek onu değiştirmeyecekti. Fakat elinde, yaşadıkları bodrum katını paylaştıkları fareleri öldürdükleri striknin varmış bir tek.

Pia'yla o kadar iyi anlaşırdık ki, başımı sallayıp, "Eh, ne yaparsın?" demek istedim ona. Hâlâ arkadaş olduğumuzu söylemek istedim. Fakat ağzımdan tek bir kelime çıkmadı. Öylece donakaldım.

Tesla'nın cenaze günü işten döndüğünde, Marco Aşağı Doğu Yakası'ndaki köhne evlerindeymiş. Evin dokuz metrekarelik oturma odasında tavana yakın bir pencere, bir divan ve bir masa vardı; yatak odasının tamamını yatak kaplıyordu, banyo da dolap büyüklüğündeydi. Marco içki içiyor, müzik dinliyor, her perşembe ve cuma yaptığı gibi kadınlarla buluşmaya hazırlanıyormuş. Cumartesileri de istediği her kızla evlenebilecekken, gidip o yarık dudaklıyla evlendiği için ona hâlâ kızgın olan Hoboken'daki annesini ziyarete gidiyordu.

Pia eşikten adımını atar atmaz Marco en sevdiği gömleği ütüsüz olduğundan bağırmaya başlamış, sonra da gömleği ütülesin diye ona fırlatmış.

Gömleği ütüleyeceğine sevindiğini söyledi Pia. Ütü yaparkenki o huzuru çok seviyormuş. O gece de diğerleri gibi sıradan ama Pia için tamamen farklıymış. Çünkü arkadaşım buralardan göçen yumuşak sesli sevgili Tesla'yı ve onu ne çok sevdiğini düşünüyormuş. Mucidin yaptığı öngörüler ve bu öngörülerin gerçekleştiği bir dünya aklına düşünce gülümsemiş.

Gömlek harika görünüyormuş. Pia'ya göre Tesla herkesin içindeki iyiliğe inanıyordu. Ne var ki sahip olduğu her şeyi, bir tek onun verebileceği şeyleri elinden alıp gitmişlerdi.

Bir böyle bir adam vardı, bir de kocası Marco.

Yüzünde tebessümle ütüyü bitirdiğinde karşısında dünyanın en kırışıksız gömleği varmış.

Yatak odasındaki radyodan Marco'nun dinlediği şarkı

geliyormuş kulağına - Tommy Dorsey çalıyormuş. Kocası banyodaki lavaboda usturayla tıraş olurken, Pia gömleği bir askıya asıp içkisine biraz fare zehri koymuş ve bardağı banyoya götürmüş.

Hiçbir şeyin ama hiçbir şeyin bu kadar kolay olamayacağını söyledi Pia. Düşmek kadar kolaydı.

Arkadaşım o kadar sakin görünüyordu ki, resmini boynundaki madalyonun içinde taşıdığı Meryem Ana'yı hatırlattı bana (yarık dudağı hariç). Marco'nun o an orada öleceğini ve kendisinin de bunu izlemek zorunda kalacağını düşünmüş fakat zehir beklediğinden geç etki etmiş. Her şey bir anda olup bitecek sanırken, Marco saçlarına briyantin sürüp Pia'nın tüm maaşıyla birlikte evden çıkmış. Daha sonra Pia'ya kocasının metroda Brooklynli yaşlıca iki kadının ayakucuna düştüğünü söylemişler. Metro bir sonraki istasyonda durana kadar Marco yerde titreyip kıvranmış. Polis eve kötü haberi vermek için geldiğinde Pia suçunu itiraf etmiş, ardından da paltosunu giyip çantasını almış ve hep birlikte önce morga, sonra karakola gitmişler.

"Neden söyledin?" diye sordum. "Kimse anlamayabilirdi."

Böyle olduğu için üzgündüm. Marco'ya değil -bir kere karşılaştığım o herifin başına gelen kötü şeyleri az çok hak eden kötü biri olduğunu anlamıştım- Pia'ya üzülüyordum. Keşke onu hemen boşasaydı ama inançlarına tersti bu, cinayetten bile daha ters. Muhtemelen ancak ihtiyarladığında çıkacaktı Sing Sing Hapishanesi'nden.

"Önemi yok," dedi Pia. "Güvercini gördüm zaten."

Gözüm üst dudağındaki yarığa takılmış, onun benden

çok daha iyi bir temizlik görevlisi olduğunu düşünüyordum. Hiç ara vermeden çalışır, kendisine söylenenleri eksiksiz yerine getirirdi. Eğer aynı duvarı altı kez silmesi söylendiyse, altı kez silerdi duvarı. Ben sık sık temizliğe ara verir, gökyüzüne bakıp uçtuğumu ya da serin bir gölde yüzdüğümü hayal ederdim.

"Beyaz güvercini mi?" diye sordum. Belli ki aklı başından gitmişti artık.

"Evet," dedi.

"Beyaz güvercin ölmemiş miydi?" dedim sesimin yumuşak çıkmasına gayret ederek.

"Öldü," dedi Pia.

"Ah," dedim başımı sallayıp.

"Merdivenlerde duruyorduk, her yanımız kuşlarla çevriliydi. Kuşların arasında boş bir nokta vardı. 'Burası onun bir zamanlar durduğu yer,' dedi Tesla. Yukarıdan üçüncü basamaktı galiba. Orada öylece durup yem attık. Ama ben boşluğa baktım ve onu gördüm."

Ellerimi sıkıca tuttu. Titriyordu, tedirgindi, elleri sıcak ve nemliydi.

"İsa Mesih bizim günahlarımız için öldüğünde," diye fısıldadı, "evrene dönüştü." Sanki birisi içeri girip lafını kesecekmiş gibi aceleyle konuşuyordu. Kelimeler ağzından hızla dökülüyordu.

Bir iki dakika sonra bir gardiyan gelip ellerimizi ayırdı. Dokunmak yasaktı. Fakat ben o zamana kadar zaten oldukça rahatlamıştım.

Pia'ya sonunda ne olduğunu hiç öğrenemedim. Bir

tek enfeksiyon kaptığını biliyorum. Gittiği hapishane isyanlarıyla ünlüydü ve Pia oradayken de ortalık karışıktı. Marco'nun attığı dayaklardan çok daha fecisini yemiş. Bana hasta olduğunu yazdı, ben de ona bir mektup yazdım fakat geri geldi. Temizlik görevlisi değildim artık. Sekreterlik okulu için para biriktirmiştim ve akşamları garsonluk yapıyordum. Geri kalan zamanımı uyuyarak geçiriyordum, ne yakın ne de uzak arkadaşlara ayıracak vaktim yoktu.

Bir gün yaşayacağım evi hayal ediyordum; bahçesinde çiçekleri, güneşin altın renkli ışınlarının yansıdığı küçük camları olan bir ev.

Sonradan başka bir hapishaneye nakledildiğini söylediler fakat ikinci hapishanede izini kaybettiler; sanki hiç var olmamış gibiydi Pia.

Benim içinse yok olmamıştı arkadaşım. Bana anlattıkları vardı ve hiçbirini aklımdan söküp atamıyordum. Onun Tesla'ya, Tesla'nın da güvercine beslediği sevgiyi hatırlıyordum.

Görünen o ki ben sadece kuşların tüylerine sevgi besliyordum. Ne kadar zorlarsam zorlayayım daha derine inemiyordum.

Bana İsa'nın dünya olduğunu söylemişti Pia. Güneş, Tanrı'nın gözü, okyanuslar bedenindeki su ve nehirler de kanının aktığı damarlarmış. Bunu bilmiyor muymuşum? Tarlalardaki otlar saçı, ağaçlar ciğerleri ve güvercinler, kuşlar, bütün hayvanlar gönlünden geçen arzularıymış. Her biri özleminin bir parçasıymış. İsa'nın yaralarından gelen kan hiç azalmadan akmaya devam ediyormuş. Okyanuslara

doğru akıyormuş, üzerinde güneş batan okyanuslara.

Bunların hepsi İsa ve Tanrı'ymış.

Bunun ne anlama geldiğini biliyor muymuşum? Ölü ve diri aynı şey demekmiş. Ölü ve diri, ikisi tamamen aynı şeymiş.

CHOMSKY
ile
KEMİRGENLER

KOCAM, NOAM CHOMSKY'YLE Cape Cod'daki yazlığımızın yakınındaki çöplükte tanışmıştı.

Chomskylerin Wellflett'te evi olduğunu biliyorduk. Solcu entelektüeller bu kasabanın gurur kaynağıydı. Bir seferinde yemekleri sıradan olan havalı bir restoranda, iki dirhem bir çekirdek Howard Zinn'i farklı etnik kökenlerden bir grup misafiri ağırladığı masada kadeh kaldırırken görmüştük. Bir seferinde de hafta içi bir akşam, biraz çekinerek, Robert Jay Lifton'ın savaş suçları hakkında yaptığı konuşmayı dinlemek üzere halk kütüphanesine gitmiştim.

Ancak Chomsky çöplükte gördüğümüz tek entelektüeldi.

Wallflett'te çöp toplama hizmeti olmadığından hemen herkes haftada bir kasabanın çöplüğüne gider. Satın aldığınız kare şeklindeki araç pulunu ön cama yapıştırır, girişteki kulübede duran güvenlik görevlisinin önünden geçer ve arabanızla çöplükte daireler çizerek çöpünüzü türüne göre

arazinin farklı noktalarına bırakırsınız. Evsel atıkların bırakıldığı çukurun birkaç metre ötesinde çöp ile işe yarar eşya arasında kalan şeylerin atıldığı bir baraka vardır. Çoğunluğu oluşturan kahve kupalarıyla tozlu tabaklar hariç kırık, parlak plastik oyuncaklar, bir yanı ezilmiş ayaklı vantilatörler, güneşten rengi solmuş, nemden küflenmiş can yelekleri (kocam K. bunları havada kapar) durur bu barakada. K.'nin anlattığına göre Chomsky orada büyük olasılıkla torunu olan küçük bir kızla duruyormuş - en azından kız, torunu olacak yaştaymış ve Chomsky'nin yanında aralarında bir tür akrabalık ilişkisi varmış gibi dolanıyormuş.

K. barakanın açık kapısı önünde duran Chomsky'yi görmüş ilk önce, elinde birbirinin içine geçmiş tüpler ve bölmelerden oluşan koyu sarı, garip bir plastik nesne tutuyormuş. Ancak birkaç kaçamak bakışın ardından adamın gerçekten Chomsky olduğuna karar vermiş, çünkü bu önemli entelektüeli en son yirmi yıl öncesine ait bir videoda izlemiş. Chomsky, daha sonra lüks bir fare evi olduğu ortaya çıkan elindeki büyük sarı nesneyi vermek için birini arıyormuş.

Seksenine merdiven dayamış uzun boylu, gözlüklü, kır saçlı, sevimli bir büyükbaba, fare evini o sırada barakada bulunan kocama, birkaç umursamaz gence ve düzenli olarak çöplüğü karıştırmaya gelen huysuz, yaşlı kadına gösteriyormuş müthiş bir şevkle. Chomsky fare evinin tozlu tabaklar ve kırık oyuncaklar arasında kaybolmasını istemiyormuş. O şeyin gerçekten değerli olduğuna içten inandığı ortadaydı, dedi K.

Derken huysuz, yaşlı kadın Chomsky'ye yaklaşmış, kurnaz suratından bir şeyler hesapladığı belliymiş. O plastik şeyin bir değeri var mı diye düşünüyormuş büyük ihtimalle. Chomsky fare evini havada tutarken, kadın elini uzatıp evin tabanına hafifçe vurmuş. "Her türden ev kemirgeni için uygun. Hem modüler hem de temizlemesi oldukça kolay," demiş Chomsky.

Yaşlı kadın yüzünü ekşitmiş ve lağım fareleri hakkında bir şeyler geveleye geveleye arkasına dönüp yürümüş.

Zaten Chomsky kadınla çok ilgilenmedi, diye açıkladı K. Kadına bir bakış attıktan sonra onun potansiyel bir müşteri olmadığına kanaat getirmiş. Chomsky muhteşem evin gerçek değerini anlayıp takdir edecek, yüksek standartlara ve zevke sahip birini arıyormuş.

K. farenin Chomsky'nin torununa ait olabileceğini ve hayvanın yakın zamanda öldüğünü düşünmüş. Adam belki de küçük kızın duygularını incitmek istemediğinden kafesi diğer atılmış eşyaların yanına bırakmıyormuş.

Kemirgen bir ev hayvanımız olmadığından K. kafesin hiçbir işimize yaramayacağını bilse de öne çıkıp tüplerden birini inceler gibi yapmış.

"Ah. Siz Noam Chomsky misiniz?" diye sormuş, sanki adamı o an fark etmiş gibi.

"Evet, benim," demiş Chomsky ve fare evini göstermeye koyulmuş. "Havalandırması iyi, görüyor musunuz? Bu odalar yemek yemek ve uyumak için. Buraya çam talaşı koyuyorsunuz, buraya da su şişesini asıyorsunuz. Bu donanım hayvanın doğal ortamına çok benziyor. Delikler, vesaire."

"Bizim bir çöl faremiz vardı," diye atılmış küçük kız.

"Asya farelerinden," diye açıklamış Chomsky.

"İlk başta iki taneydiler, sonra biri öldü," demiş küçük kız.

"Anladım," demiş K.

"Hamsterlar güzel görünür ama kendi başlarına olmayı severler," demiş Chomsky ve sonra sesini alçaltmış. "Hepsini ayrı ayrı kafeslere koymanız lazım, yoksa birbirlerini boğazlarlar. Fakat çöl fareleri sosyal hayvanlardır."

"Erkek kardeşimin hamsterı var," demiş küçük kız.

"Sarı," diye araya girmiş Chomsky. "Suriye türü. Evcil hamsterların çoğu galiba 1930'lu yıllarda Halep'teki bir dişiden üremiş. Tabii ilk başlarda deney hayvanı olarak ihraç edilmişler."

"O hamster boğuldu," demiş küçük kız ciddi bir ses tonuyla. "Boğularak öldü. Boğazına patlamış mısır tanesi kaçtı. Babam gömdü onu."

"Hamsterlar," demiş K. "Hani şu erkeklerinin büyük?.."

"Şahsen çöl farelerini öneririm," demiş Chomsky, alev motifleriyle süslenmiş, tekerleksiz, siyah-turuncu bir kaykayı tutan gençlerin duyacağı şekilde sesini yükselterek. Kocam ona gençlerin çöl fareleriyle işi olmaz demek istemiş.

"Ben almak isterim," demiş K. "Fakat eşim ve ben sık sık seyahate çıkıyoruz."

"Onların ilgiye ve özene ihtiyaçları var," demiş Chomsky hafif kızgın bir tonla.

"Kafeslerini düzenli temizlemeniz gerek, yoksa kokarlar," demiş kız.

"Diğer yandan," diye açıklamış K., "hayvanların tüm hayatlarını kafeste geçirmesi, bilmiyorum ama bana çok doğru gelmiyor."

"Çöl fareleri mutlu görünüyor," demiş Chomsky.

"Herkül dışarı çıkmayı severdi. Bir seferinde onu gezsin diye kafesinden çıkarmıştım, çöp tenekesinin içine düşmüştü," demiş küçük kız.

"Ama sonra çöpten kolayca çıktı değil mi?" diye sormuş K.

"Bütün çöpü mutfağın ortasına dökmek zorunda kalmıştım."

O sırada, göğsündeki bebek taşıyıcısında uykulu, başı öne düşmüş bir bebek duran saçları yağlı, bitkin görünen bir anne kapının ağzında dikilen Chomsky'nin arkasında belirmiş.

Kadın sertçe, "İçeri girebilir miyim lütfen?" dedikten bir iki saniye sonra Chomsky onu fark etmiş. Kenara çekilirken sarı fare evini havaya kaldırıp, "Harika bir fare evim var! Kapanın elinde kalır!" diye bağırmış.

Bezgin anne, adamı umursamadan itip kararlı adımlarla barakadaki kullanılmış bebek eşyalarının olduğu yığına ilerlemiş. K., "Hey! Sen onun kim olduğunun farkında mısın? Noam Chomsky o! Son Amerikalı muhalif!" demek istemiş kadına.

"Artık bunlardan üretilmiyor," demiş Chomsky kendi kendine konuşur gibi. "1970'lerden kalma."

"İsterseniz evi eBay'de satabilirsiniz," demiş K. sırıtarak. "'Noam Chomsky'den Az Kullanılmış Fare Evi' diye yazarsınız. Yüzlerce, hatta binlerce dolara gider."

Derken bezgin anne, "Kahretsin," diyerek onlara dönmüş. Mavi taşıyıcının her yanı bebeğin ağzından aralıksız gelmeye devam eden sarı-beyaz kusmuğa bulanmış. "Kahretsin, kahretsin, *kahretsin*!" Kadın sırt çantasından ıslak mendil çıkarmaya çalışırken, kusmuk bebeğin çenesinden yere akmaya başlamış.

Gençlerden biri, "Şu şey kustu. İğrenç," demiş ve Chomsky'nin yanından kıvrılarak geçip ayağıyla kapıyı açmış. Arkadaşı da onun peşinden dışarı çıkmış.

"Yapamayacağım... Yapamayacağım..." demiş anne.

K. o anda kadının gözlerinin dolduğunu görünce, "Durun, size yardım edeyim," deyip çantasını tutmuş.

Anne başını sallayarak, "Çok, çok *yoruluyor* insan," demiş mendilleri çantadan çıkarırken.

"Biliyorum," demiş K. "Benim de küçük bir çocuğum var."

"Fakat sen *anne* değilsin," demiş kadın, bebeğin çenesini silerken.

Chomsky fare evine rafta yer açmaya uğraşırken, küçük kız evi tehlikeli bir şekilde tutuyormuş.

"Yerde durmasın," demiş Chomsky. "Biri üzerine basabilir. Yahut gözden kaçabilir."

"Bir tane daha alabilir miyim?" demiş anne, kullanılmış mendili atmak için çöp tenekesi ararken. Sonunda kurabiye kırıntılarıyla dolu kilitli bir poşet bulup mendili içine tıkıştırmış. Aklı dağılan K., Chomsky'nin fare evini muhtemelen daha çok dikkat çeksin diye bir sağa bir sola çevirerek özenle yerleştirmesini izliyormuş.

"Oldu işte," demiş K.

"Kocam aslında sevgi dolu ve ilgili bir baba fakat *her zaman sorumluluk aldığı* söylenemez tabii. Sabah gözlerini açtığın andan -kendini daha iyi hissediyor musun tatlım?- gece gözlerini kapadığın ana kadar sorumluluk devam ediyor. Hatta uyurken bile. Yani rüyanda bile bebeğin başına kötü şeyler geldiğini görüyorsun. Koruma hissinin gerginliği yakanı bırakmıyor. Bir an bile. Her şeyi önceden planlaman, organize etmen lazım. Lanet olasıca çöplüğe bile yanında ıslak mendil stoku olmadan gidemiyorsun. Kapıdan şey yapmadan çıkamıyorsun... Tamam canım, tertemiz oldun bak."

Kocam anlayışlı görünmeye çalışarak başını sallıyormuş ama sanki anne onun farkında değilmiş, sanki bunları Chomsky'ye anlatıyor gibiymiş.

"Babalar temelde daha önce yaptıkları şeyleri yapmaya devam ediyorlar. En fazla bir iki şeyden vazgeçiyorlardır belki. Oysa kadınların tüm öncelikleri ansızın değişiyor, *kendileri* ikinci plana atılıyor. Teoride olmasa da -çünkü kocamın bebek için her şeyi yapacağını biliyorum, acil bir durum veya onun gibi bir şey olduğunda- pratikte böyle. Her gün, her saat böyle."

"Ama güzel yanları da var değil mi?" diye sormuş Chomsky babacan bir tavırla. İşaret parmağını bebeğe uzatmış, bebek de onu kavramış.

Kadın kendi ellerini silmeye, tüm parmaklarını iyice temizlemeye başlamış. Kocam bebeğin yüzüne bakmış. Kabak kafalıydı bebek, dedi K. bana.

Kocam kendisinin olmayan neredeyse tüm bebeklerin biraz çirkin olduğuna inanır. Onların çirkinliklerine üzülür. Fakat iki yaşındaki kızımızın altı aylıkken veya bir yaşındayken çekilmiş resimlerine bakıp da onun karpuz gibi kocaman, saçsız kafasını ve şişko yanaklarını her gördüğünde üzgün bir şekilde başını sallayarak, "Onun böyle göründüğünü hiç fark etmemişim," der.

K.'nin anlattıklarına dönecek olursak, konuşma şöyle devam etmiş:

"Elbette güzel yanları var yoksa insan kendi canına kıyar," demiş anne. "Ama mesele kesinlikle *bu* değil."

Chomsky bebeğin sıkıca tuttuğu parmağını yavaşça geri çekerken, "Bu kadar gerilmene gerek yok. Annelik böyledir işte," demiş.

"Ben de öyle düşünüyorum," diye araya girmiş K. "Benim karım da kızımızın başına bir şey gelir diye her an gergin. Sürekli endişeli."

"Anlamıyorsunuz," demiş kadın. "İkiniz de. İnanın bana."

Chomsky ile K. birbirlerine bakmışlar. Ünlü entelektüel bir kaşını kaldırır gibi olmuş. Kocam aklından, *Anlamıyor* mu? Karşındaki adam *Noam Chomsky*! diye geçirmiş.

Derken K., Chomsky'nin neden Nobel kazanmadığını düşünürken bulmuş kendini. Kocam doktorasını yaparken fenomenoloji üzerine çalışmıştı ve Chomsky'yle takipçilerinin dilbilimsel kuramlarına katılmıyordu, fakat siyasi fikirlerinden ödün vermediği için onu takdir ediyordu.

O sırada, "Bunu alabilir miyim?" diye sormuş küçük kız.

Omzunda örümcek ağıyla barakanın bir köşesindeki yığının yanında duruyor ve elinde delik deşik bir dart tahtası tutuyormuş.

"Okları var mı?" diye sormuş Chomsky, kızın yanına gidip etrafa bakınarak. "Çünkü onlar olmadan tahtanın bir anlamı yok."

"Annem sadece yapışkanlı oklarla oynamama izin veriyor," demiş küçük kız. "Şu top gibi olanlarla, sivri uçlu olanlarla değil."

Bebek annesinin kucağında huysuzlanmaya başlamış.

"Tamam. Ben buraya neden gelmiştim. Neden buraya geldiğimi bile hatırlamıyorum," demiş anne şaşkın şaşkın, bebeği rahatlatmak için olduğu yerde hafifçe sallanırken. "Ah, evet. Buralarda bir yerde sallanan ana kucağı olacakmış. Tepesinde de hayvanların olduğu bir oyuncak askısı varmış. Hiç gördünüz mü öyle bir şey?"

"Biri aldı onu," demiş çöpleri karıştıran kadın. "Sen gelmeden az önce. BMW'li bir kadın."

"Şaka mı yapıyorsunuz? Vincent onu benim için saklayacağına söz vermişti! Ta Kuzey Truro'dan geldim."

"Araç pulun var mı?" diye sormuş yaşlı kadın sertçe. Çünkü şehir dışından olanların çöplüğe girişi yasaktı.

"Evet. Pulum var. Ayrıca bu seni hiç ilgilendirmez."

Bebek aniden bir feryat koparmış ve tiz, cırtlak sesi barakanın içinde yankılanmış. Bu arada K. bulduğu şişme küçük botun kızımız için güzel bir su oyuncağı olabileceğini düşünüp botta delik var mı yok mu diye kontrol ediyormuş.

"İnanamıyorum," demiş anne, bebek biraz sakinleşince.

"İnanamıyorum. Dün o korkunç trafikte Hyannis'e gitmek için bir buçuk saat harcadık ve ben Vincent burada bir tane olduğunu söylediği için bebeğe oradan sandalye almadım. O sandalyeye ihtiyacım vardı. Ona ihtiyacım vardı!"

"Titreşimli olanlardan mı?" diye sormuş K. "Yoksa sallanan ve müzik çalanlardan mı?"

"Kapının çerçevesine asılanlardan."

"Anladım," demiş K.

"Böylece bulaşıkları yıkayabilirsin. Tuvalete gidebilirsin."

"Etrafı parmaklıklı şu oyun parklarının nesi var?" diye mırıldanmış Chomsky.

"Ben büyüdüm artık. Anneme söylesen de sivri uçlu oklarla da oynamama izin verse," demiş torunu, Chomsky'nin elini çekiştirerek.

"Anneni *hiçbir* şey yapmaya zorlayamam," diye cevap vermiş Chomsky.

"Galiba bizde bir tane olacaktı," demiş K. bezgin anneye. "Benim kızıma küçük geliyor. Fakat nereye koyduk bilmiyorum."

Küçük kız Chomsky'ye evdeki dart tahtasının keçeden yapılmış turuncu yapışkan topları olduğunu anlatıyormuş.

"Evet. Tabii. Yine de teşekkürler," demiş anne kapıya doğru ilerlerken.

"Anneme gerçek oklardan istediğimi söyledim," demiş küçük kız. "Fakat onlarla gözümü çıkarabileceğimi söyleyip duruyor sadece."

"Lanet olsun," diye bağırmış bezgin anne. Ayağı büyük

elbise yığınındaki tel bir askıya takılmış. Kadın askıdan kurtulmak için ayağını silkerken, kucağındaki tombul bebek çuval gibi bir o yana bir bu yana kayıyormuş, sonra dengesini kaybedip tökezlemiş ve dirseğini rafa vurmuş. Bunun üzerine fare evi yere düşmüş.

"Kırıldı mı?" diye sormuş torun hemen.

Chomsky yere eğilip evi kaldırdığında yüzü asılmış. K. kadının ayak bileğinde parlak, küçük bir kan damlası görmüş. O sırada bebek yaygarayı koparmış ve anne bileğine ne olduğunu anlamak için aşağı bakmış.

"Paslı mıymış? Bir zahmet bakıp söyler misin lütfen?" demiş K.'ye yalvarırcasına.

K. kadının bacağının yanına eğilmiş; bazı askılar tamamen paslıyken bazılarında hiç pas yokmuş. "Söylemesi zor. Ama evet, bazıları paslı," demiş.

"Kırılmış," demiş Chomsky hüzünle, kafesin altına vurup. "Yapısal bütünlüğü zarar gördü."

"Tetanos aşısı olmam gerekir mi acaba, ne dersin?"

"Tanrı aşkına Melinda, bir şey olmaz," diye cevap vermiş Chomsky.

K. şok olmuş. Chomsky'yle bezgin annenin birbirlerini tanıdıklarını hiç anlamamış.

"Az önce ayak bileğim kesildi Noam! Tanrım! Teddy neredeyse bütün gece ağladı ve ben çok yorgunum. Jer şehirde! Biraz anlayış beklemek çok mu?"

"Senin bu hallerinden yoruldum," demiş Chomsky. "Her şey kişisel bir *kriz*. Bebeğin kusması kriz. Bebek sandalyesinin kaybolması büyük adaletsizlik. Dürüst olmak

gerekirse, artık abarttığını düşünmeye başladım."

"Demek öyle. Bu tür şeylerin senin için hiçbir önemi yok yani."

"Aslına bakarsan yok."

Bezgin anne kollarını bebek taşıyıcının önünde birleştirip gözlerini Chomsky'ye dikmiş.

"Her şeyden önce sutyeni kusmuk içinde olan sen değilsin, ayrıca daha şimdiden on kilo olan dokuz aylık bir bebeği taşımaktan ağrıyan senin sırtın değil ve ayak bileği kanayan da sen değilsin! Bu durumda senin keyfinin yerinde olması çok normal, öyle değil mi?"

"Krizler mühimdir," demiş Chomsky. "Krizler sıradan, günlük yaşamın yapısında olan şeyler değildir."

"Evet. Eğer robotsan öyledir tabii," diye karşılık vermiş bezgin anne.

K.'nin barakada durması için hiçbir nedeni yokmuş ama öylece çıkıp gidemiyormuş. O yüzden balerin kılığında porselen bir domuzu eline alıp, altındaki damgayı inceler gibi yapmaya başlamış.

"Ben duyguların daha yaratıcı kanallara yönlendirilebileceğini düşünüyorum," demiş Chomsky.

"Bahsettiğin şey duygu değil, düşünce."

"Düşünce... " diye başlamış Chomsky, fakat anne lafını kesmiş.

"Bir çocuğun olduğunda, eğer bir kadınsan, şunu fark ediyorsun: Biz hayvanız ve hayvan olmak zor. Çok zor bir iş bu. Pis, tehlikeli ve ters bir iş."

"Doğuştan gelen cinsiyet rollerinin bu ***belirli*** türü..."

"Ve anne olarak şunu fark ediyorsun -erkeklerin baba olduklarına bunu fark ettiklerini düşünmüyorum, belki farklı şekillerde, mesela evlilik dışı seks yaptıklarında veya birinin ağzını burnunu dağıttıklarında yaşıyorlardır bunu- hayvan olmak harika bir şey. Yaşamın esası hayvan olmak. İnsan olmak değil. İnsan olmaktan bahsetmiyorum Noam. *Memeli* olmaktan bahsediyorum."

"Hadi ama," demiş Chomsky. Torunu hayal kırıklığına uğramış gibi dart tahtasını yere bırakmış.

"Sen ne dersen de," demiş anne. Kadının sesine soğukkanlı bir sakinlik gelmiş ve K. onun sert ve güçlü bir yanı olduğunu düşünmüş. "Sen istediğini söyle. Umurumda değil. Ama hayatta senin de bilemeyeceğin şeyler olabileceği ihtimalini göz ardı etme. Senin *asla bilemeyeceğin* şeyler var Noam. *Asla bilemeyeceğin* ve *her şeyi* değiştirebilecek bazı şeyler."

Bunun üzerine kadın kapıyı iterek açıp dışarı çıkmış. Sadece K., Chomsky ve torunu kalmış içeride, çöp toplayan kadının gittiğini kimsenin ruhu duymamış bile.

Bir masanın başında dikilen K. kirli, gri pencerelerden içeri giren ışığın, sanki müthiş ağır, acayip bir nesne sessizce güneşin önüne geçmiş gibi solduğunu düşünmüş.

Orada öyle dururken, Hinderburg gelmiş aklına. Eskinin büyük zeplinleri.

Chomsky tüm dikkatini fare evine vermiş. "Görüyor musun? Tam şurada," demiş, "altı boydan boya çatlamış."

"Fareler umursamaz ki bunu," demiş küçük kız. "Umursarlar mı yoksa?"

"Umursamayabilirler," diye kabul etmiş Chomsky. "Ama büyük ihtimalle *insanlar* umursayacaktır."

"Nasıl yani?"

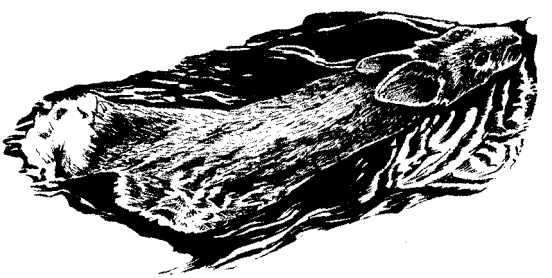
"Onu almayacaklardır," demiş Chomsky, üstüne büyük bir ağırlık çökmüşçesine. K. onun olduğundan daha ihtiyar göründüğü düşünmüş. "Onu artık almayacaklar, mesele bu. Altındaki çatlak yüzünden insanlar onun çöp olduğunu düşünecek."

"Ya," demiş küçük kız gözlerini kırpıştırarak. Kocam bir an onun ağlayacağını sanmış ama kız kafasını sallayıp ağlamayı reddetmiş.

"Hadi," demiş Chomsky yavaşça, küçük kızın elini tutmak için fare evini öbür eline alırken. "Hadi gidelim."

Chomsky ve küçük kız omuzları düşmüş bir halde barakadan çıkmış. K. elinde domuz biblosuyla, ikisinin genel çöp çukuruna doğru yürümesini izlemiş. Çukura ulaştıklarında, Chomsky demir parmaklıkların orada uzun bir süre durduktan sonra zayıf kolunu uzatmış ve fare evini aşağı bırakmış.

JIMMY CARTER'IN TAVŞANI

ATLANTA'DAKİ OFİSİMDE BENİ GÖRMEYE geldiğinde Düzlükler'e taşınmıştı. Yavaş tempolu bir öğleden sonraydı ve Gizli Servis ajanları bekleme salonunda belirdiklerinde o günkü görüşmelerim bitmişti. Onları kapıda düzgün saç tıraşları, koyu renk takım elbiseleri ve kulaklıklarıyla görünce aklıma ilk gelen *duyma özürlü Yehova Şahitleri* oldu.

Sonra onun o kocaman, taşralı gülümsemesini gördüm.

Küçükken ailelerimiz aynı kiliseye gidiyordu, biz de İncil okulunda birlikteydik. O, cevap vermek için elini sürekli havaya kaldıran hevesli bir öğrenciyken, ben zamanımın çoğunu tükürüklü kağıt toplarını şişman bir kızın kafasına atarak geçiriyordum. İlgi alanlarımız farklıydı. Birimiz güçlü ve popüler, diğerimiz kitaplara düşkündü, fakat orası küçük bir kasabaydı ve her ne kadar karakterlerimiz farklıysa da çoğu zaman aynı ortamda oluyorduk. Birlikte takılıyor, marketin arkasındaki sahada beyzbol veya harap ağaç evde kovboyculuk oynuyorduk. Genellikle ben kovboy oluyor-

dum, Carter da Kızılderili; hatta bir seferinde, yanlış hatırlamıyorsam, Kızılderili bir kadın olmuştu.

Her neyse, ben on iki yaşındayken mahallede yaşanan can sıkıcı bir olaydan sonra ailem Kuzey Carolina'ya taşındı ve Jimmy ile bağımız koptu.

1981 yılında kendisini aşağı yukarı on beş yıldır görmemiştim.

Beni yaptığım iş sebebiyle görmek istemediğini açıkladı hemen. Tabii bunu söylemeseydi görüşme profesyonel bir mahremiyet kazanacaktı. Hayır, sadece yeniden görmek istemişti beni. Sohbet edebileceğimiz uygun bir yer olup olmadığını sordu.

Ofisimin bulunduğu binanın çatısına çıkabileceğimizi söyledim. Carter hevesli bir şarap uzmanı olmadan önce gelmişti ziyaretime ama o zamanlar bile şaraba düşkündü; ben de biraz anlıyordum şaraptan. Bana bir şişe Échézeaux uzattığında kalbim yerinden fırlayacak sandım. Kadeh ve tirbuşon almak üzere içki dolabıma döndüğümde, zihnimde bir görüntü belirdi: Eski bir dünya lideri arkamdaki sandalyede bacak bacak üstüne atmış oturuyordu. *Başkan*, diye düşündüm. *Başkan* ve *bekliyor*. O ana dek oldukça sakindim fakat birden gecikmeli bir şok yaşadım. Elim kolum boşaldı ve bardağı elimden düşürdüm.

Bırak öyle kalsın. Böyle bir durumda, yere çömelip cam kırıklarını toplamakla uğraşmaz insan.

Çatıda, uçakların gökyüzünde göz kamaştırıcı alçalışlarını izlerken içkilerimizi yudumlayıp rahatladık. Açık bir pencereden Ravi Shankar'ın ezgileri süzülürken -ofisimin

yanında maalesef bir yoga stüdyosu vardı- kırmızı şarap ağzımın içinde dolaşıyordu. Bu sırada -az sonra tuvalete giderken fark edeceğim üzere- Gizli Servis ajanları ortak lobide oturmuş, sayfalarının uçları çevrilmekten kıvrılmış *New Age* ve *Tantric Frontier* dergilerini karıştırıyorlardı.

Sinirlerimin sakinleşmesi için birkaç dakikaya ihtiyacım vardı. Carter'ı çok önceden tanıyordum fakat o zamanlar sıska, dişlek, temiz yüzlü, genç bir Baptist komşu çocuğuydu. Ben okuldaki Patty Evans'la öpüşüp koklaşma aşamasına geçtiğimde Carter bildiğiniz civcivdi daha. Fakat şimdi pek çok alanda çok başarılı biriydi. Benim de elbette iyi bir mesleğim vardı ama onun yaptıklarıyla boy ölçüşmek imkansızdı. Yüzüne baktığımda, şu iskambil kağıtlarını karıştıran makinelerde olduğu gibi, ardı ardına basın görüntüleri belirmeye başladı zihnimde. Tanrı aşkına, bu adamın adı Sezar ve Napolyon gibi gücü simgeleyen isimlerle anılıyordu. Bu yüzden dizlerimin çözüldüğünü itiraf etmeliyim. Tüm güçlü, büyük isimlerin bulunduğu kubbeli salonu ayakta tutan sütunlardan biri şu anda benim ofisimdeydi. Ve benden yardım istiyordu.

Çünkü kimse bir psikologun kapısını izci kurabiyesi satmak için çalmaz. Carter'ın bir şeye ihtiyacı vardı.

İnkar ediyordu bunu tabii. Herkes inkar eder.

Carter konuşma terapisinin "gerçek problemlere sahip insanlar" için uygun olduğunu düşündüğünü söyleyip kendisinin gerçek bir problemi olmadığını ima etti. Carter için psikolojik meseleler ruhsal meselelerdi ve ruhsal meselelerin çözümleri İsa'nın öğretilerindeydi. Jimmy küçüklüğün-

den beri kiliseye yürekten inanıyordu. O zamanlar Baptistler daha anlayışlı insanlardı ve politikayla çok ilgilenmiyorlardı.

Başkanlık süresi dolduktan sonraki hayatını sıradan bir şekilde anlatmaya başladı. İki anı kitabı yazmış ve bir roman üzerinde çalışmayı dört gözle bekliyormuş. Carter, Rosalyn ve çocuklar hakkında gevezelik yaparken ben sabırla bekledim; eski arkadaşımın sadece ailesiyle ilgili son haberleri vermek için limuziniyle üç saat yolculuk etmediğinden emindim.

Havadan sudan sohbet bitince, Carter, "Seni görmeye geldim, çünkü hayatımı gözden geçiriyorum Bobby. Dünümü ve yarınımı. Geçmişe bakıp içsel bir hesaplaşmaya gidiyorum. Neredeydim? Nereye gitmek istiyorum?"

"Çok mantıklı," dedim yüreklendirici bir tonla ve kendime bir bardak daha kırmızı şarap koydum. Harika bir Échézeaux'ydu - yanılmıyorsam fiyat etiketinde üç haneli bir rakam olan 1974 tarihli bir şaraptı.

"Sadece son zamanlardaki olaylara bakmıyorum Bob. Tüm hayatıma bakıyorum. Ve sana yaşattıklarımız aklıma geldikçe kötü oluyorum. Gerçekten çok kötü hissediyorum kendimi."

O an mesanemde bir baskı hissettim. Yogacı kadınların kullandığı sandal ağacı tütsünün yoğun kokusunun her yanı kapladığı iğrenç tuvalette kodeinli ağrı kesicilerden birkaç tane attım ağzıma. Başım ağrıyordu. Nedeni lobideki ajanlar mıydı, yoksa Carter mı, bilmiyordum. Psikolog olarak hep uyguladığım bir yöntem vardır: Hastalarım geçmişi bataklık değil, bir atlama tahtası olarak gördüğümü bilir-

ler. Bizi yeterince sevmemiş annelerimize takılıp kalmayız. Hastalarımı geleceğe odaklarım. Kendimle övünmeyi sevmem ama sivilceli, silik tiplerden *Fortune* dergisine kapak olan yöneticiler yaratmayı başarmıştım.

Konuşmayı yapıcı bir yöne çevirmek önemlidir. Carter hastam değildi ama aynı yöntemi ona da uygulayabilirdim.

Tuvaletten çıktığımda şakaklarım zonkluyordu. Gizli Servis ajanı üzerimi aradı, muhtemelen rezervuarın içine silah saklamış olabileceğimden korkuyordu. Çatıya çıkıp yerime geçtim ve tam bardağıma uzanırken Carter ciddiyetle öne eğilerek kolumu sıkıca tuttu.

"Olanlar karşısında sessiz kalıp tüm suçu üzerine alman. Ailen kasabadan kovulduğunda ve baban seni oraya kapadığında dimdik ayakta durman. Yanlıştı Bobby. Büyük bir günah ve yanlıştı bu."

"Bugünlerde Robert ismini kullanıyorum Sayın Başkan," dedim. Çocukluk kavgalarını tekrar tekrar deşmenin bir anlamı yoktu. Ben daima ileriye baktım.

"Robert, elbette, elbette. Lütfen beni dinle Robert. Özür dilemek istiyorum. Olanlar yüzünden kendimi hep kötü hissettim. Senin neler yaşamış olabileceğini hayal bile edemiyorum."

O anda aklıma bir şey geldi. Carter'ın başkanlığının son dönemlerinde rehine krizi, Billygate skandalı gibi birçok kötü olay yaşanmıştı. Her ne kadar tarih kitaplarına bu olaylar geçecek olsa da aynı dönemlerde işlerin gidişatını değiştirebilecek küçük ama önemli şeyler de olmuş ama hepsi bir şekilde örtbas edilmişti. Bataklık tavşanından bahsediyo-

rum, gazetelerin katil dedikleri hayvandan.

Katil tavşan 1979 yılında suları yara yara, gölde tek başına balık tutan Carter'ın teknesine yaklaşmıştı. Başkan tavşanı görünce şaşırmış ve kürekle su atarak onu korkutup kaçırmaya çalışmıştı. Bunun üzerine hayvan istemeye istemeye yönünü değiştirmişti. Pek mühim bir olay değildi ama bir şekilde basına sızınca Carter uydurma hikayeler anlattığı için alaya alındı. Öncelikle kimse tavşanların yüzdüğüne inanmıyordu. Ancak kısa bir süre sonra Beyaz Saray fotoğrafçısı söz konusu olayın fotoğraflarını ortaya çıkardı; resimlerde köpekleme yüzen, kırmızı gözlü, açık kahverengi büyük bir tavşan vardı ve Carter kendini savunmaya çalışırmış gibi hayvanın birkaç metre uzağına su sıçratıyordu.

Neticede yalancı olmadığı anlaşılsa da Carter şaklaban damgasını yemişti. Olayın karikatürleri çizildi; hatta bir tanesinin adı "Paws"tı[2] ve *Jaws*'taki köpekbalığına benzeyen tehlikeli bir tavşanı anlatıyordu.

Başkan güçsüz duruma düşmüştü.

İşte o anda neler olduğunu anlamaya başlamıştım. Carter'ın bana gelmesinin nedeni katil tavşandı.

"... Seni hiçbir zaman kasabanın kabadayısı olarak düşünmedim," diye devam ediyordu Carter. "Israrcı davranabiliyor ve bazen fiziksel gücünün farkında olmayabiliyordun ama, kahretsin Rob, bu..."

"Katil tavşan," diye böldüm lafını.

"Efendim?"

2- Pençeler. -çn

"Mesele, katil bataklık tavşanı, değil mi? Bu yüzden geldin," dedim.

Carter şaşkın şaşkın başını salladı ve dudaklarında belli belirsiz bir gülümse belirdi. "Robert, buraya *seni*, bizim suçumuzu üzerine almana izin vererek, senin tek başına cezalandırılmana göz yumarak ne büyük bir hata yaptığımızı konuşmaya geldim."

Konudan sapıyordu. Güçsüzlüğünü kabul etmek herkes için zordur.

O yüzden üzerine gitmedim. Carter ağzındaki baklayı çıkarmak yerine, ailemin Düzlükler'i terk etmesine neden olan olay hakkında konuşmaya devam etti. Asıl meseleden uzaklaşmak için elinden geleni yapıyordu. Ben lafı sürekli tavşana getirmeye çalıştım. Sonunda incelikli çabam sonuç verdi ve bana açıldı.

"Ah, yine şu önemsiz olay demek. Madem çok merak ediyorsun, dinle bakalım."

Reagan göreve başlayıp, kendisi Güney Georgia'ya taşınıncaya kadar tavşan meselesini uzun uzadıya düşünmemişti. Ancak Reagan'ın başkanlığının ilk zamanlarında, olay hakkında yapılan alaycı yorumları okumaya vakti olmuştu ve o gün teknedeki davranışlarında garip bir şey olmadığını düşünüyordu: Suyun içindeki hayvanı son anda fark etmiş, şaşırmış ve küreğini ona doğru sallamıştı, hepsi bu. Bir sineği kışkışlamak gibiydi nihayetinde. O sırada aklını meşgul eden ve Ayetullah Humeyni'den, Warren Christopher ve Sloan-Kettering'de uygulanan standart kanser tedavisine kadar uzanan binbir düşünce bir anda kesintiye

uğramıştı. Hayvanın ne olduğunu anlaması birkaç saniyesini almış, sonra da üstünde durmamıştı. Daha önce de bataklık tavşanları görmüştü, genellikle de sazlıklarda; tavşanlar peşlerinden koşan hayvanlara yem olamamak için kendilerini can havliyle suya atarlarmış.

"Georgia'daki dört tavşan türünden ikisi iyi yüzer," dedi, "sadece ponpon kuyruklu tavşanlar yüzemez."

Bir süre bu işin arkasında biri olup olmadığı üzerine kafa patlatmıştı. Ne de olsa Reagan'ın adamları sinsi ve adilerdi; şeref ve dürüstlük gibi eski değerlere sahip olan kendi adamlarıyla alakaları yoktu. Aklına inanması zor senaryolar geliyordu: Mesela genel sekreter James Baker otların arasında aç bir av köpeği sürüsüyle dolanarak yuvalarındaki tavşanları korkutup göle sürüyor veya adalet bakanı Ed Meese üzerine bol gelen bir balıkçı tulumu ve kirli bir beyzbol şapkasıyla ağzı köpüren tavşanlarla dolu külüstür bir kamyoneti su kenarına yaklaştırıyordu.

"Durum şu ki, Cumhuriyetçilerin aksine ben hep zayıfın ve güçsüzün yanında oldum," dedi rahat bir tavırla. "Alaska Toprak Anlaşması'nı imzalayan benim, tanrı aşkına. Tavşanlar yine de bana saldırıyorlar!"

Garip bir kahkaha attı. Belli ki hâlâ kanayan bir yarayı saklamaya çalışıyordu. Tavşanın, evliliğindeki cinsel performansını etkilediğinden hiç şüphem yoktu.

Şişenin çoğunu ben içmiştim; Carter ancak birkaç yudum almıştı. Bir şekilde rahatlamaya ihtiyacım vardı. O zamanki karım, bütün erkeklerin madde bağımlısı olduğu fikrine sülük gibi yapışmış gürültücü bir grup ev kadınının

düzenlediği bağımlılık toplantılara katılıyordu. Konuşmalarını duyan biri, bu kadınların hayat arkadaşlarının -bu terimi bilinçli kullanıyorum çünkü grubun içinde birkaç lezbiyen de vardı- ellerindeki bira şişesini Scud füzesi sanırdı. Kelimelerin tam anlamını bilmese de, Debbie bu toplantılarda duyduğu jargonla silahlandırmıştı kendini. "Karşılıklı bağımlılık", "suistimal" gibi terimler zehirli oklar gibi uçuşuyordu havada.

"Onu indirmek isterdin, değil mi?" dedim.

"Efendim?"

"Tavşanı diyorum dostum. Iskalamak yerine öldürmek isterdin onu."

Carter ağzı açık bakakaldı. O anda eski bir dünya liderinden çok mahallenin delisine benziyordu.

"Tarih kitaplarında daha iyi görünürdü," diye devam ettim. "İsminin o zayıflık anıyla birlikte anılmasından korkuyorsun. Sembolik iktidarsızlık anınla."

"Aman tanrım, ben..." diye başladı ama lafı yarım kaldı.

Konuşamamanın benim mesleğimde anlamı ve önemi büyüktür. Yakaladığım bu avantajın üzerine gitmeliydim.

"Ne düşündüğünü biliyorum," dedim. Seans sırasında asla böyle bir şey söylemem tabii ama biz onunla eski dosttuk ve bu meselenin üstüne gitmek istiyordum.

"Belki Reagan hiç kazanamazdı. Belki şimdi hâlâ başkan olurdun. Tavşanı öldürseydin. Kim bilir? Belki rehineler ülkeye zamanında dönerlerdi. Belki diğer konularda da daha başarılı olurdun. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

Birkaç dakikalık sessizliğin ardından, "Peki, Bob," dedi

ağır ağır. "Yani, belki haklı olabilirsin. Ama şu var ki, o hayvanı ıskalamadım. Ben o zavallıyı öldürmeye hiç çalışmadım ki."

Ve o anda tavşanın görüntüsü silindi. Yavaşça ama şüpheye yer bırakmayacak şekilde ihtiyar Mullinların asılmış ve derisi yüzülmüş kedisinin silueti belirdi. Hayvanın iki buçuk bacağı vardı, her yere aksayarak giderdi; bu yüzden ondan nefret ederdik. Zavallıcık. İnsanın içinden ağlamak gelirdi.

Al Jr., Travis, ben ve J. C. onu bir köşede sıkıştırdık. Onu sopayla öldüresiye dövmek kimin fikriydi?

Carter'ın değil.

"Dinle. Hepimiz yaptık Robert. Hepimizin parmağı vardı," diye geldi Carter'ın sesi uzaktan. Şarap başımı ağırlaştırmıştı, uzanmak istiyordum. "Tamam, sen yaptın... yani ilk sen vurdun, fakat bizim çocuklar seni dolduruşa getiriyorlardı. Umarım bu yükü tek başına taşıman gerekmediğini anlıyorsundur. Sürü psikolojisi hakimdi o anda. Yani o sert zamanlar biz çocukları da etkilemişti. Tek başına senin suçun değildi yaşananlar. Gerçekten değildi. Evet, biliyorum, sadece çocuktuk ama olayın sorumluluğunu almak için öne çıkmadık ve bundan dolayı ne kadar üzgün olduğumu bilmeni isterim. Nasıl cezalandırıldığını düşündükçe canım yanıyor. Yaptıklarımız yüzünden her zaman büyük vicdan azabı çekeceğim."

Carter meseleyi saptırmak için elinden geleni yapıyordu. Kapanmış ağır mevzuları tekrar açıyordu.

"Bu noktada tavşanı gözünün önünde canlandırabilir-

sin," dedim. Zihnim bulanıktı. Al Jr. kedinin acısına son verebileceğimizi söylemişti, onu çektiği eziyetten kurtarabileceğimizi. Güç her zaman esastı, şimdi olduğu gibi o zaman da. Sakın Carter'ın zayıflığının seni etkilemesine izin verme, dedim kendi kendime. Bir süre ülkeyi yönetti ama sonunda güçsüzlüğü yüzünden yenildi. Kedinin topallayarak yürümesi geldi aklıma, iki buçuk bacağıyla her yere nasıl da hızlı giderdi. İhtiyar Mullinlar onu mukavvadan yapılmış tekerlekli bir arabayla gezdirirlerdi ama onun taşınmaya ihtiyacı yoktu. Sopayla vurunca yere düştüğünde bile ayağa kalkmaya uğraşmıştı.

Sessiz anlarda aklıma anılar üşüştüğünde, o küçük kedinin ne kadar cesur olduğunu düşünürdüm.

Sessiz anlar duygusallaştırır insanı.

Elimde parmak izlerinden kirlenmiş bardağım, Carter'a baktım. Bardağın ardında, neredeyse boşalmış şarap şişesi ışıktan bir sütundu sanki. Carter sanki sihirli bir aynanın karşısındaymış gibi yanlara doğru esneyip şişiyordu... O dar sokaktaki sahnenin kokuları ve renkleri zihnime doluştu.

Carter vurmamıştı. Bir kere bile.

O cılız, patlak gözlü haliyle yanımda duruyordu sadece. Başını sallayıp bizi durdurmaya çalışıyordu. Her şey benim fikrim olduğundan ilk darbeyi ben indirdim. Sopayı almak için elime yapıştığında göğsüne vurdum ve Carter sendeleyip yere düştü. Derken sopayı tekrar havaya kaldırdım...

Ve indirdim. Bir daha. Bir daha.

Carter hiçbir şey yapmamıştı.

"Tavşanı gözünün önüne getirmen gerek," dedim elimdekilere tutunmaya çalışarak. Kelimeler ağzımda yuvarlanmıyordu; o kadar kolay sarhoş olmam. "Zihnine odaklan. Ne yaparsak yapalım, tavşan sonunda bizi yener." İçime kurşun gibi bir ağırlık çöktü; toz zerreleri gördüm havada, kasvetli zamanlar. Sonra gözlerimi Carter'a çevirdim. Çok üzgün görünüyordu. Konuşma yöntemim etkili olmuşa benziyordu. Bir ihtimal, sadece bir ihtimal olanları geride bırakabilirdi artık.

O zamanlar hastalarıma rahatlasınlar diye kum torbalarını dövmelerini salık veriyordum. Çığır açan bir yöntemdi bu. Fakat Carter görmüş geçirmiş, ince biriydi ve içimden bir his onun kendini ifade etmeyi sürdürmesinin daha iyi olduğunu söylüyordu.

"Şimdi tavşanı ne yapacaksın? Artık o senin. Şu anda tam karşında Sayın Başkan. Ne yapacaksın?"

Bir sessizlik daha oldu, Carter gözlerini bana dikmişti.

Çok geçmeden ayağa kalktı. "Biliyor musun dostum," dedi yumuşak bir şekilde. "Tüm Yaratılış şu mavi gök kubbenin altında. Belki o tavşancığın yuvasını bir kürek altüst etmiş, belki yavrularını bir çakal kapmıştı. Yavruları öldürülünce çılgına dönen hayvanlar var. Kahretsin, zaten bataklık tavşanları en fazla iki yıl yaşıyor, tabii şansları varsa. Şimdi biz burada konuşurken, eminim o zavallının kemikleri o gölün yakınında bir yerde, o güzelim Georgia toprağının altındadır."

Omzuma vurdu. Bardağının hâlâ dolu olduğunu fark ettim; güzeller güzeli Échézeaux bardakta öylece duruyordu.

Onu içebilir miydim acaba?

Eski başkanın üstünden kocaman bir ağırlık kalkmış gibiydi. Gitmek üzere olduğunu anladım. Artık benim desteğime ihtiyacı yoktu. İstediğini almıştı.

Carter yeniden dirilecekti elbette. Yenilgiye uğramış bir başkanın küllerinden doğup saygıdeğer, olgun devlet adamı mertebesine erişecekti. Benim gibi sahne arkasındakilerin işi şekil vermek ve bir yer belirlemektir; bazen birazcık dürtüklemek gerekir sadece. Bizim gücümüzün vücut bulmuş hali olan bu ünlü isimler de kahraman muamelesi görür.

Fakat biz ne yaptığımızın farkındayızdır.

Neyse... Carter gitmeden önce o üst düzey elini tutup sıktım.

"Beni görmeyi kabul ettiğin için minnettarım," dedi dostça. "Bir şeye ihtiyacın olursa lütfen söyle."

Ardından sırtını dönüp uzaklaştı. Ve ben, *çektiği eziyetten kurtuldu*, diye fısıldadım - yoksa içimden mi söylemiştim bunu?

Carter cam kapıdan geçip gözden kaybolurken, olduğum yerde kaldım. Zor bir öğleden sonra geçirmiştim, tökezleyip düşmeyi göze alamazdım. O anda çocukluk arkadaşının kısmen haklı olduğunu fark ettim. Yapılması gerekeni yapan adamdım ben. Diğer insanların tereddütlerinin yükünü ben taşıyordum.

Kadehteki üç parmaklık doluluğu gördüm sonra. Carter giderken bana bir şey bırakmıştı.

SÖR
HENRY

KÖPEK CİDDİYDİ, HER ZAMAN ÖYLEYDİ. Laubaliliğe yer yoktu hayatında. Etrafındakiler neşeli olsa da. Çoğu zaman gülüyordu hepsi - bazen de ona, küçük cüssesine, sıçrayarak yürümesine, sallanan kulaklarına. O bir sosis köpekti. Kendisinin suçu değildi bu. Neysen, osundur sonuçta. Ona kalsa Alman veya Norveç kurdu olmak isterdi; kendini o büyük ve soylu ırklardan biri olarak görüyordu.

Bu kadarı çıplak gözle bile görülüyordu ve köpek gezdirici de bunu fark etmişti. Gezdirici de ciddiydi - yalnızlığı seviyordu, bir de köpekleri. İşiyle gurur duyuyordu. Bunu ek iş olarak yapanlara katlanamıyordu; safkan yedi köpeği Sheep Meadow'da dolaştırırken cep telefonuyla konuşan, ellerindeki tasmaları bir o yana, bir bu yana çekiştiren, sonra da köpeklerin aklı karışınca birden parlayan cırtlak, sersem kızlara. Bir seferinde böyle bir kızın iki parmağının koptuğunu görmüştü. Acil servisi kendisi aramıştı. Tatsız bir sahneydi. İlk yardım ekibindekiler kopan parmakları

bulmuştu, fakat eli öyle feci ters dönmüştü ki, bir daha eskisi gibi olamayacağını tahmin ediyorlardı. Ambulans gelmeden çok önce bayılan kızın Columbia Üniversitesi'nde tıp öncesi hazırlık okuduğu ortaya çıktı.

İki köpek de yaralanmıştı. Zaten her şey onların hırlaşması yüzünden olmuştu; köpek gezdirici ta atlıkarıncanın oradan görmüştü kazanın geldiğini - köpekler birbirlerine diş geçiriyorlar, hayvanların tasmalarını sol elinin bileğine sarmış kız da telefonla konuşuyordu.

Kendisi belli değerleri ve kuralları olan profesyonel bir köpek gezdiriciydi. Harika bir geliri vardı. Onun da iş verdiği kimseler vardı evet, fakat hepsi ya köpek eğitmeni, ya köpek kuaförü ya da veterinerdi. Hiçbiri bu işin parkta "basit bir yürüyüş" olduğunu düşünen üniversite öğrencisi kızlardan değildi.

Köpek gezdirici idaresindeki köpeklerden hak ettiğini düşündüklerine saygılı davranıyordu. Bazıları hak etmediğinden onlara saygı göstermiyordu. Bu şımarık veya problemli köpekleri yola getirmek için sadece kısa ve sert baş işaretleri kullanıyordu. Onun en sevdiği köpekler onurlu olanlardı. Hisleri karşılıklıydı. Sör Henry de bu köpeklerden biriydi.

Sahibi devamlı seyahatteydi, çoğunlukla Avrupa, Asya ve Güney Amerika'da. Dünyanın dört bir yanında. Adam gösteri dünyasındandı. Şehirde olduğu günlerde zamanının çoğunu formunu korumak için spor salonuna giderek, bronzlaşarak, alışveriş yaparak ve bir yerlerde fotoğrafının çıkması için fırsat peşinde koşarak geçiriyordu. Köpek gezdi-

rici onu neredeyse hiç görmüyordu. Yaz, kış her gün üç kere Sör Henry'yi almaya gidiyordu. Bunun haricinde köpek nadiren -ya adamın kızlarından biri okuldan geldiğinde ya da karısı, tıpkı kocası gibi spor salonu veya alışverişte olmadığı ender zamanlarda- dışarı çıkıyordu. Ara sıra yirmi dakikalık bir boşluğu olduğunda adam da Sör Henry ile bir tur atıyordu; o da sırf etrafta dolanıp diğer ünlülerle karşılaşıp selamlaşmak için. Sör Henry yavruyken onu daha sık dışarı çıkarıyordu ama gelin görün ki o günler artık geride kalmıştı.

İşvereninin evinde adı Değerli olan yaşlıca bir sosis köpek daha vardı, fakat ev çalışanlarından biri (köpek gezdirici yanlış hatırlamıyorsa, bu Haitili yasadışı bir göçmendi) onu adeta evlat edinmişti. Haitili hizmetçi her sigara içmeye çıktığında Değerli'yi de yanına alıyordu. Sör Henry ise evde kalıyordu.

Köpek gezdirici, Sör Henry'yi ya tek başına ya da ölüm döşeğindeki bir kemancının kanişiyle birlikte dolaştırıyordu. Kanişin, tıpkı Sör Henry gibi, o ufak bedenini aşan asil ve zarif bir duruşu vardı. İkisi arasında sanki sözsüz bir anlaşma hüküm sürüyordu. Önce kaniş büyük bir zarafetle çişini yapıyor, onun ardından da Sör Henry. Kanişin bacakları iki kat daha uzun olmasına rağmen aynı hızda yan yana mutlulukla yürüyorlardı. Köpek gezdiriciyi pür dikkat dinleyip komutlarını yerine getiriyorlardı. Kendilerine söylenenleri yapmak onlar için bir zevkti.

Ona boyun mu eğiyorlardı? Hayır, zaten kendisi de bunu istemezdi. Köpekler nezakete ve şeylerin düzenine biat ediyorlardı.

Köpek gezdirici bazen onlarla birlikte dinleniyordu; böyle zamanlarda parkta bir banka oturuyor, köpekler de ayakucuna geçip patilerini düzgünce yan yana koyuyor ve dikkatle etrafı seyrediyorlardı. Diğer köpekler geçerken başlarını aynı anda çeviriyorlardı.

Sabahları, öğlenleri ve akşamları köpeklerle yaptığı yürüyüşler sadece yürüyüş değildi artık. Köpek gezdirici bir tür ebeveyne dönüşmüştü. Onların idrar yolları enfeksiyonlarını, pire yumurtalarını fark eden oydu. Bir veteriner, diyet veya tedavi öneren de oydu. Köpek gezdiriciler dünyasında en yukarılardaydı yeri; ancak inanılmaz zenginlerin gücü yeterdi onu tutmaya, ona ödedikleri ücretin Brooklyn'de bir daire kirasından daha fazla olduğunu fark etmeyecek kadar zenginlerin. Sunduğu kişisel hizmetler arasında kalpten bağlılık da vardı ki zenginler bunun için servet ödemeye dünden razıydı. Bu yüksek ücret göz önüne alındığında, onun hizmetkar olmadığı gün gibi ortadaydı. Tam bir profesyoneldi, tüm çalışanlarına uyguladığı kurallarla seçkin bir hizmet anlayışına sahipti ve kesinlikle hilekar değildi. Çocuk onkologlarınm veya acil servis cerrahlarının mesafeli, soğuk tutumu yoktu kendisinde. Müşterileri bunun farkındaydı ve hayvanları söz konusu olduğunda onun şefkatli tavrı vicdanlarını rahatlatıyordu.

Saygı çerçevesinde bakmaya başladığı köpeklere sonunda çoğunlukla bağlanıyordu. Bir köpek kendisinden alındığında -bir taşınma, bir talihsizlik veya bir seferinde olduğu üzere, köpeğin bir anda başka birine hediye edilmesi gibi acı bir olay- derinden etkileniyordu. Bu şekilde yitirdi-

ği köpeklerin ardından duyduğu üzüntü yüzünden gecelerce uykusuz kalıyordu. Genç bir Weimaraner'ı vedalaşmaya fırsat bulamadan kaybettiğinde haftalarca derin bir öfke duymuştu içinde. Köpeğin boyalı basında sık sık boy gösteren yeniyetme mirasyedi sahibi onu bir restoranda tanıştığı Senegalli bir dansçıya hediye etmişti. Kesin uyuşturucuyla alakalı bir meseleydi bu. Kendisi ertesi gün olanları öğrendiğinde, asil bir soydan gelen zarif, ürkek köpek Afrika'ya giden bir uçaktaydı.

Bu kayıp ona çok ağır gelmişti. İyi huylu köpeciğin korkudan sinmiş bir halde şefkat yoksunu sahibinin kaprislerine maruz kaldığını veya yetersiz beslenmeden hastalandığı düşünmek ona işkence gibi geliyordu. Yeni sahibinin düşünceli, iyi ve şefkatli olması da muhtemeldi elbette, fakat köpek gezdiricinin böyle mutlu bir sona inanması için elinde hiçbir kanıt yoktu. Bu işe başladı başlayalı, inanılmayacak kadar az sayıda insanın köpeğini hak ettiğini görmüştü.

Sör Henry ve kanişle birlikte Cherry Hill'den yukarı yürürken aklına birden Weimaraner geldi ve içini bir acı, hüzün dalgası kapladı. Yaklaşık üç yıl olmuştu. Kim bilir sevimli yaratık neredeydi şimdi? O gittikten sonra internette Senegal'e bakmıştı. "Genellikle düzlük olan ülkenin kuzeyinde yarı çöl alanlar vardır..." Daha önce Afrika'ya gitmemiş olan köpek gezdiricinin zihninde Weimaraner'ın toz toprak içindeki kıtlık bölgesinde gözlerine sinek yapışmış aç çocukların arasında yiyecek kırıntıları ararkenki görüntüleri, haşmetli beyaz minarelerin serin gölgesinde do-

lanırkenki görüntüleriyle yer değiştirip duruyordu. Bir an Weimaraner'ın yanında inatçı develer ve palmiye ağaçları oluyordu, bir an Birleşmiş Milletler'e ait kargo uçakları aşağı pirinç çuvalları atıyordu.

Daha renksiz anlardaysa Weimaraner'ın öldüğünden neredeyse emin oluyordu. Bu olaydan, aslında çok daha önce öğrenmesi gereken bir ders çıkarmıştı kendine. Müşteri seçerken insanları köpeklerinden daha iyi incelemesi gerektiği anlamıştı. Güvenilmez bulduğu sahiplerle çalışmıyordu artık. Eğer birinin veya bir ailenin o köpeği ömürlük almadığına dair en ufak bir şüphe bile duyarsa, o işi kabul etmiyordu.

Bu süreçte zorlandığı da oluyordu tabii. Bazen sorumsuz köpek sahiplerinin karşı konulması güç bir çekiciliği -asalet, incelik, yalnızlık havası- olabiliyordu. Ne var ki risk çok büyüktü. Böyle zamanlarda derhal bu köpeklerden uzaklaşıyordu.

O sırada Sör Henry aniden havladı ve iki köpek durup kuyruklarını sallayarak sola bakmaya başladılar. Köpek gezdirici de durdu. Oradaydı; battaniyeye sarınmış kemancı tekerlekli sandalyesinde, yanında bakıcısı ve oksijen tüpüyle ileride duruyordu. Köpek gezdirici şaşırdı; bildiği kadarıyla kemancı uzun süredir mücadele ettiği kanserin son evresindeydi ve artık çatı katındaki lüks dairesinden dışarı çıkmıyordu. East River'a bakan dairesini çepeçevre saran terasta saksılara dikilmiş ağaçlar ve hatta kanişin bol bol vakit geçirdiği bir çimenlik bile vardı.

"Blackie," dedi kemancı zayıf, hırıltılı bir sesle. Köpek

gezdirici iki köpeğin adama gitmelerine hiç itiraz etmeden izin verdi.

"Sürpriz oldu bu," dedi köpek gezdirici. Havadan sudan konuşmayı oldum olası pek beceremezdi.

"Parkta son bir gezinti yapayım diye düşündüm," dedi kemancı gülümseyerek. "Buraya gel Blackie."

Köpek gezdirici köpeğin tasmasını hasta bakıcıya verdi ve Blackie sahibinin kucağına zıpladı. Yaşlı adam acıyla yüzünü buruşturup, bir deri bir kemik eliyle kanişi sevmeye başladı.

"Ona ne olacağını bilmem lazım," dedi kemancı, "ben ölünce."

Köpek gezdirici mahcup oldu, neticede ölüm hassas bir mevzuydu. Öte yandan her geçen gün yaklaşmaktaydı ve kemancı köpeğinin geleceğiyle ilgili plan yapmakta yerden göğe kadar haklıydı.

"Çok zor," diye cevap verdi.

"Eğer bir vakıf kurarsam... maddi açıdan bol kaynaklı... İlgilenir misin?"

Köpek gezdirici tekrar şaşırdı, tasmayı tutan bakıcıya baktı. Kadının yüzünde yalvaran bir ifade vardı ve bir an bunu nasıl yorumlayacağını bilemedi. Sonunda bakışın, teklifini hiç düşünmeden reddederse kemancının buna dayanamayacağı anlamına geldiğine karar verdi.

"Biraz düşüneyim," dedi kekeleyerek.

Hiç böyle yapmazdı.

"Hızlı düşün," dedi kemancı hâlâ gülümserken.

"Bu gece düşüneceğim," dedi köpek gezdirici.

"Blackie'yi seviyorsun," dedi kemancı sesi titreyerek. "Değil mi?"

Köpek gezdiricinin içini korkunç bir acıma hissi kapladı.

"Elbette seviyorum," dedi hemen. "O benim en sevdiklerimden."

Kemancı yaşlı gözlerle başını köpeğine yaslayıp yavaş yavaş sevmeye başladı. Köpek, sahibi onu severken sabırla bekliyordu. Hasta bakıcının gözleri doldu, başını öbür tarafa çevirdi.

"Blackie'ye çok düşkünüm," diye mırıldandı köpek gezdirici. "Fakat köpekleri evlat edinmek kurallarıma aykırı. Bana yarına kadar zaman verir misiniz lütfen?"

"Tamam," dedi kemancı gülümsemeye çalışarak, "yarına kadar nalları dikmemeye çalışırım."

"Bana kalsa ben alırdım," diye araya girdi bakıcı mütevazı bir şekilde. "Ama alamam."

Tasmayı tekrar köpek gezdiriciye verdi ve Blackie sahibinin kucağından yere atladı.

"Evde görüşmek üzere," diye seslendi bakıcı arkalarından.

Günlük yürüyüşlerinin bitmesine daha yarım saatten fazla zaman vardı. Köpekler onun önünden yürürken, köpek gezdirici Sör Henry'nin dönüp kemancıya baktığını gördü.

Eğer köpeği kabul ederse, ki bu var olan anlaşmanın açık ihlali demekti, prensiplerinden vazgeçmiş sayılır mıydı? Sonunda bir apartman dairesinde terk edilmiş köpeklerle yaşayan bir ihtiyar mı olacaktı? Köpekleri insanlara tercih

etmekle zaten kendini tehlikeye atıyordu - insanların görmediği şey buydu işte; köpekler insanlardan kesinlikle çok daha erdemliydi. Yine de damgalanmak istemezdi.

72. Cadde'nin köşesine yaklaşırken karşıdan gelen neşeli çocukları gördü. Çocuklar konusunda da kuralları vardı. Sadece sessiz sakin olanların köpeklere dokunmasına izin veriyor, her zaman kızları oğlanlara tercih ediyordu. Oğlanlar ani hareketler yapıyor, hoplayıp zıplıyor ve çoğunlukla köpeklere sataşıyorlardı.

Gelenler kocaman gözleriyle hüzünlü hüzünlü bakan iki küçük kız olduğundan durdu.

"Onu sevebilir miyim acaba?" diye sordu kızlardan biri, elini Sör Henry'nin başının üstünde hava tutarak.

Sör Henry neşelenmişti. Gösteri adamının kızlarını hatırladı birden, Sör Henry üç aylıkken onu durmadan seven fakat şimdi onun varlığının farkında bile olmayan kızlarını.

Kafası doluydu; önemli bir karar vermesi gerekiyordu. Kızlar köpeklere doğru eğilirken, onun aklı başka yerdeydi. Onlara bakıyor ama saçlarına güneş ışığı vuran pembe şekillerden başka bir şey görmüyordu. Eğer kanişi yanına alırsa, Sör Henry'yle ikisini her gün böyle gezdirebilirdi. Sör Henry, Blackie'nin varlığından mutluluk duyuyordu.

"Çekilin oradan," diye sertçe bağırdı bir kadın kızlara. Üzerinde deri pantolon, kulağında da telefon vardı. "Isırır mısırırlar. İkisi de pis, baksanıza."

"Senden daha temizler," dedi köpek gezdirici yavaşça, "ve tatlı küçük kızları değil, kötü kalpli cadıları ısırırlar sadece."

"Hemen *şimdi*," diye parladı kadın.

"Teşekkürler bayım," dedi kızlardan büyük olanı. Kadın kolundan çekiştirirken kız sevgi dolu gözlerle Sör Henry'ye bakmaya devam ediyordu.

Köpek gezdirici köpeklerin kelimelerle işi olmamasına minnettardı çoğu zaman, yine de ses tonundan anlıyorlardı. Deri pantolonlu kadının onları gücendirdiğinden şüphelenmişti, çünkü kapıya ilerlerken başlarını eğmişlerdi. Köpekler seslerin anlamını çözebiliyorlardı.

"Aman tanrım," dedi karşıdan gelen şişman bir adam gülüp işaret ederek, "bu David Hasselhoff."

Köpek gezdirici arkasını döndüğünde Hasselhoff'un kulağında telefonla kendilerine yaklaştığını gördü. Üzerinde koşu kıyafetine benzer süslü bir şey, mor işlemeleri olan bir mont ve ona uygun mor bir eşofman altı vardı; belli ki spor salonundan eve dönüyordu.

Daha önce hiçbir yürüyüşte iki köpek sahibiyle birden karşılaştığı olmamıştı.

"Evet, evet," dedi Hasselhoff telefonda. "Evet, evet, evet." Yanlarından geçerken köpek gezdiriciye göz kırptı ve yürümeye devam ederken eğilip Sör Henry'nin çenesinin altını severek, "N'aber ahbap?" dedi.

Köpek gezdirici adamın arkasından baktı, yoldan geçenler durmuş onu izliyorlardı. Adam boşta olan eliyle onları neşeyle selamladı.

"*Hoff*'a bak sen," dedi biri sırıtarak.

"Almanya'da onu çok seviyorlar," dedi bir başkası.

Köpek gezdirici insanların kemancı hakkında söyledik-

lerini hatırladı. "Deutsche Grammophon için Çaykovski' nin keman konçertosunu kaydetmişti, yorumu gerçekten insanın içini acıtıyor." Köpek sahiplerinin hayatları umurunda değildi. Ona göre hepsi hayvanlarını ihmal eden insanlardı sadece. Öte yandan, onlar olmasa kendisi ne iş yapacaktı?

Kemancının hiçbir suçu yoktu elbette. İnsanı yere serecek dozda kemoterapi alırken bile Blackie'yi tek başına gezdirmek için ısrar etmişti. Saygı duyduğu kemancının çaresizliğine üzülüyordu. Onun durumundaki başka birinin köpeği uzun zaman önce uyutulurdu.

Aslına bakılırsa kemancıyla bu vesileyle tanışmıştı, her zamanki yollarla değil. Köpek gezdirici onu Turtle Pond'un yanındaki yürüyüş yolunda Blackie'yi yürütmeye çalışırken görmüştü. Yollarına çıkan kaykaylı iki çocukla çarpışmalarına ramak kalmış ve ihtiyar adam zangır zangır titremeye başlamıştı. Kemikleri porselen gibiydi. Daha da kötüsü kaykaycılardan biri yanlarından geçerken Blackie'ye, "İbne köpek," diye bağırmıştı (O zamanlar Blackie'nin ponponlu bir tıraşı vardı. Daha sonraları köpek gezdirici kemancıyı Blackie'nin tüylerinin daha basit bir modelde kesilmesi konusunda ikna etmişti).

Fakat kaykaycılar onu çileden çıkarmıştı. Sözlerinden çok, o sözlerin ardındaki köpeğe duyulan garezi, nedensiz kini anlayamıyordu. Köpek o çocuğa zarar verecek hiçbir şey yapmamıştı ki.

Köpek gezdirici ihtiyar adamı bir taşın üzerine oturtmuş ve böylece kanişe bakmaya başlamıştı.

Kemancıya Blackie'yi alamayacağını söylediğini hayal etti. Karşıya geçmek için yeşil ışığın yanmasını beklerken, söyleyeceklerini aklından geçiriyordu.

"Üzgünüm," diyecekti. "Fakat köpekleri almaya başlarsam, köpek gezdirici değil, köpek barınağı olurum."

Kemancı ıslak mavi gözleriyle üzgün üzgün bakacaktı. Bir seferinde bakıcısı kemancının gençken çok yakışıklı olduğunu söyleyip siyah-beyaz bir fotoğraf göstermişti. Adam Stalin'in ölüm kamplarından sağ çıkmayı başarmıştı. Şimdiyse teni kireç gibiydi, dişleri de sarı.

"Bir ayrıcalık yapamaz mısın?" diye soracaktı kemancı.

"Blackie'yi almayı çok isterdim," diye cevap verecekti. "Fakat yapabileceğim tek şey ona yeni bir aile aramak. En azından buna izin verin."

Adamın vicdanını rahatsız eden şey, kemancının köpeğine çok iyi bakmış olmasıydı. Böyle bir iyilik karşılıksız kalmamalıydı. Eğer kanişi almazsa, büyük ihtimalle kemancı öldükten sonra onu bir daha göremeyecekti. Kaniş hayatının geri kalanını kendisini kemancı kadar sevmeyen biriyle geçirecekti. Blackie'nin kalbi kırılacak, Sör Henry de yalnız kalacaktı.

Elbette köpek gezdirici bile, kemancı gibi saf bir adanmışlıkla sevemezdi kanişi. Fakat en azından köpek onurlu bir hayat yaşayacak ve her daim ilgi görecekti.

Ayaklarının dibindeki köpek ona bakıyordu.

"Aslında bu konuyu *seninle* konuşmalıydım," dedi köpek gezdirici. "Ama bu doğru olmaz, değil mi? Sonuçta sana laf düşmez."

Evet, düşmezdi. Köpekler çoktan insan ırkına kurban edilmişlerdi.

O sırada yeşil yandı ve üçü ilerlemeye başladı. Güneşin parlak ışıkları üzerlerine vuruyordu ve kabaran ani bir umut dalgasıyla ne kadar şanslı olduğunu düşündü köpek gezdirici. En sevdiği iki köpekle birlikte hiç acele etmeden yürüyorlardı. Güzelce kaldırıma çıktılar. Onu sürüklemediler, kendisi de onları çekmedi. Yanında köpekleriyle sonsuza dek böyle yürüyebilir miydi insan? Yürüse ne olurdu? Şehir boyunca, köprünün üzerinden, karanlık çökene kadar böyle huzurla yürüse. Bazen en sevdiği bütün köpeklerle birlikte dünyanın sonuna kadar yürümek istiyordu.

Köpekler uyutulduğunda çeneleri yumuşakça patilerinin üstüne düşüverir. Küçüklüklerinden beri olduğu gibi, yine aynı güven dolu gözlerle bakarlar size.

Kemancının binasına geldiklerinde kapıdaki görevliye başıyla selam verdi. Asansörün içinde gürültülü bir grup vardı; kafalarında şapkaları ve boyalı yüzleriyle bir doğum günü partisine gidiyordu çocuklar. Köpeklerin etrafına toplanıp onlara sarılmalarına izin verdi; köpekler de çocukları yaladılar.

Bakıcı çatı katındaki dairenin kapısını açtı. "Çok hızlısınız," dedi kadına. Genelde bu tür konuşmalara girmezdi ama o an gergindi ve sessizliği bir şekilde doldurması gerekiyordu.

"Zavallı Blackie," dedi bakıcı, köpeğin tasmasını çıkarıp askıya asarken. Sonra eğilip yanağını köpeğin kıvırcık tüylü bedenine yasladı. "Kocamın köpeklere alerjisi var. Çok

kötü, gerçekten, kızarıyor, astım krizine giriyor. Bir türlü çare bulamadık. Yoksa... Blackie'yi ailemizde tutamayacağıma çok üzülüyorum."

Köpek gezdirici kadına baktı; yaklaşık iki yıldır onlar için çalışmasına rağmen onun kemancının kızı olduğunu yeni fark ediyordu.

"Ne var?" diye sordu kemancının kızı. "Bir şey mi oldu?"

"Yok, hayır," dedi başını iki yana sallayarak. "Bir şey olmadı. Teklifinizi düşüneceğim."

Sonra asansöre yöneldi. Bu sefer boş olan asansörün dört duvarı aynalarla kaplıydı ve aşağı inerken Sör Henry ile kendisinin sonsuzluğa uzayıp giden yansımalarını izledi. Yere uzanmış sonsuz sayıda köpek gördü orada.

KIZ
ile
ZÜRAFA

GEORGE ADAMSON ADINDAKİ ADAM uzun ve zorlu yaşamının çoğunu Afrika çalılıklarında geçirdi. Orada sazdan damlı, toprak zeminli, içi içki ve kitap dolu bir barakayı kendine ev yapmıştı. Uzun saplı bir pipo içerdi, beyaz bir keçi sakalı vardı ve etrafta haki rengi şortuyla gezerdi - ufak tefek, zinde ve bronz bir adam. Hayatının seksen üçüncü yılında Somalili kaçak aslan avcıları tarafından öldürüldü.

Karısı ve *Born Free* [Özgür Doğanlar] kitabının yazarı Joy Adamson ondan birkaç yıl önce bıçaklanarak öldürülmüştü. Yol ortasında tek başına kan kaybından ölmeden çok önce karısıyla birbirlerinden uzaklaşmışlardı. Çocukları yerine kedileri olmuştu -George birçok aslan yetiştirmiş, Joy'sa merakını aslanlardan çitalara ve leoparlara yöneltmişti- ve aslanlarla leoparlar birlikte yaşayamadıklarından karı koca ayrı yaşamaya başlamışlardı. Aralarında yüzlerce kilometre olmasına rağmen iletişimlerini hiç koparmamışlardı.

George aslanlarından ikisini -Kız ve Oğlan- 1960'lı yılların başında evlat edinmişti. O zamanlar Kenya'daydı, İs-

koç Muhafız Alayı İkinci Tabur'un Darüsselam'da çıkan bir isyanı bastırmak için konuşlandığı yerde. Burası Büyük Britanya İmparatorluğu'nun Doğu Afrika'daki varlığının en uç noktasıydı.

Kız ve Oğlan dokuz aylık olduklarında, İskoç Muhafızlar onları Kenya Dağı'nın eteklerindeki düzlüklere, bir İngiliz yapım şirketinin *Born Free* filmini çektiği çiftliğe getirmişlerdi. Diğer yirmi iki aslanla beraber, Kız ve Oğlan da filmde rol alıyorlardı. Daha sonra aslanların çoğu kalan ömürlerini daracık kafeslerde tüketsinler diye hayvanat bahçelerine gönderildi. Adamson film çekimi sırasında bağlandığı Kız ve Oğlan'ı evlat edinip kamp kurduğu Meru ismindeki yere götürdü.

Kırmızı toprak bölgesindeki Meru akasyalarla dikenli çalıların arasında gezinen zürafalara, gruplar halinde dolaşan zebralara, çalıları eze eze yürüyen yalnız, garip bir gergedana, deve kuşlarına ve bir de domateslere dadanan Rudkin isminde yaşlı bir file ev sahipliği yapıyordu.

Kız, Adamson'ın başarı öykülerinden biriyken, Oğlan büyük bir fiyasko olsa da, adam yine de en çok onu seviyordu.

Kız tüm hayatı boyunca birileri tarafında beslenmiş olmasına rağmen vahşi doğaya döndüğünde hiç zorlanmadan avlanmaya başlamıştı. İlk avı şamatacı bir babundu, ikincisi bacağı kırık bir antilop, üçüncüsüyse yavru bir zebra. Sonra yetişkin bir boğa antilobunun peşine düşmüş ve kısa sürede onu öldürmeyi de başarmıştı. Oğlan'sa avlanmaya hiç yanaşmıyor, Kız'ın getirdikleriyle kendine ziyafet çekmekle yetiniyordu.

Böylece Kız vahşi bir aslana dönüşürken, Oğlan öylece kaldı. O tüm hayatı boyunca Adamson'ın yanındaydı; çoğunlukla kampta, iki dünyanın ortasında. Arada bir vahşi doğaya baskınlar yaptıysa da, hiçbir zaman onun derinliklerinde kaybolmadı. İnsanların kampı ziyaret ettiği bir gün, başını bir cipten içeri sokup yedi yaşında bir çocuğun kolunu ısırdı. Çocuk park müdürünün oğlu çıkmıştı; çok geçmeden Oğlan'ın öldürülme emri geldi.

Adamson ölüm emrini yerine getiremeden önce (çünkü kendini dinlemeyi reddeden bürokratlara durumu açıklamaya çalışıyordu) Oğlan bir oklu kirpinin zehirli dikeni gözüne girmiş ve bir bacağı kırılmış halde bulundu. Eğer derhal uyutulmayacaksa, tedavi için taşınması gerekiyordu; Adamson onun yanına oturdu ve viski içerek, tüfeğini sağa sola savurarak ve uyuyarak veterinerin gelmesini bekledi.

Adamson kampta yapılan ilk muayeneden sonra onun daha donanımlı bir yere uçakla naklini ayarladı. Oğlan iyileşene kadar Joy'un arazisinde kalacaklardı. Aslanı uçağa götürmek üzere kamyonetin arkasına koyarlarken, kardeşini neredeyse bir yıldır hiç görmemiş olan Kız aniden çalıların arasında belirdi. Oğlan'ın uyuşturulmuş halde battaniyeye sarılı yattığı kamyonetin arkasına atladı. Kimse onu aşağı indirmedi, böylece Kız'la birlikte uçak pistine doğru yola koyuldular.

Fakat Kız yolda genç bir zürafa görünce dikkati dağıldı ve kamyondan atladı. Sonuçta o vahşi bir aslandı artık ve vahşi aslanların karınları acıkırdı.

Adamson'ın Kız'ı son görüşü oldu bu, Kız'ın da onları.

Daha sonra Adamson Meru'ya döndüğünde onu boş yere arayacaktı.

Oğlan bacağına taktıkları platin plak yüzünden ameliyattan sonra huysuzlaştı; kim böyle bir durumda huysuzlaşmaz ki? Kardeşinden ayrıldıktan iki yıl sonra Oğlan ona iyileşme sürecinde büyük bir şefkatle bakan Stanley adındaki adama aniden saldırdı. Adamson çığlığı duyar duymaz tüfeğini alıp koştu ve Oğlan'ın Stanley'yi boynundan ısırdığını gördü. Bunun üzerine dönüp çok sevgili aslanını kalbinden vurdu ve koşup dostuna yardım etmeye çalıştı, fakat şahdamarı kesilen Stanley on dakika içinde kan kaybından öldü.

Adamson otobiyografisinde Oğlan'ın ölümünü ayrıntısıyla anlatır fakat hayatını vahşi doğadan geçiren Kız'ın akıbetine yer vermez. Zaten mutlu sonlar çoğu zaman görünmezdir.

Fakat Adamson'ın basılmış yazıları haricinde Kız hakkında bir yazı daha var. Bu yazı, Adamson'ın ölümünden bir sene önce onu Kora'daki kampında ziyaret ettiğini ileri süren Alman Stefan Juncker'a ait. Adamson kampında her zaman ziyaretçi ağırladığından bu çok da sıradışı bir durum değildi.

İki adam bir gece ateşin başında otururken, Adamson sarhoş olup (Alman onun sık sık sarhoş olduğunu söylüyordu) hüzünlenmişti. Yalnız olmadığı zamanları, karısının ve erkek kardeşinin ölümlerinden önceki zamanları hatırlamıştı. Orada, tepelerin yamacında, kayaların ve dikenli çalıların ortasında otururken eski dostları, tüm aslanları,

tüm kadınları ve tüm erkekleri gelmişti aklına.

Onunla Kora'da yaşamış erkek kardeşi Terence, Adamson'ın deyimiyle "iz sürme yeteneği"ne sahip olduğunu keşfetmişti. Haritanın üzerinde tuttuğu bir sarkaç yardımıyla kayıp veya istenen şeylerin -su, kayıp kişiler veya aslanlar- yerini söyleyebiliyordu. Tahminleri yüzde altmış doğru çıkıyordu. Adamson büyü, kehanet işlerine çok inanmadığından bu konuya şüpheyle yaklaşsa da, kabul etmeliydi ki, kardeşinin yöntemi onu aslanlarına, sinyalle arama veya iz sürerek aramadan daha hızlı götürüyordu. Bunun bir açıklaması yoktu ama sonuç ortadaydı.

Terence iki yıl önce öldüğünden beri Adamson'ın bir iz sürücüsü yoktu.

Konuşmanın bu noktasında Adamson eliyle birkaç metre ötedeki dikenli çalıyı gösterip, "Terence orada yatıyor," dedi. Sonra dönerek, "Şurada, şu ağacın altında da sevgili Oğlumun mezarı var," diye ekledi - en sevdiği aslanını oraya kendi elleriyle gömmüştü. Yetkililer aslanın gerçekten öldüğünden emin olmak için daha sonra mezarı tekrar açtırdıklarından, onu birkaç kez gömmek zorunda kalmıştı.

Alman rahatsız olmuştu; Adamson'ın kardeşini bir katilden birkaç adım uzağa gömmesi hiç hoş değildi.

Bilimin, aslanlarla insanların zihinleri ve ortak noktaları konusunda henüz açıklayamadığı çok şey olduğunu söyledi Adamson. İz sürmek bunlardan biriydi mesela (aslanlar bir şekilde Terence'a nerede olduklarını mı söylüyorlardı?), fakat bildiği başka şeyler de vardı. Aslında bir seferinde çok garip bir olaya şahit olmuştu. Yıllar boyunca ara ara

bunu düşünmüştü. O anda Tana Nehri'nden ılık, hafif bir rüzgar esmeye başladı ve kamp ateşini söndürerek etrafı karanlığa gömdü.

Yıllar boyunca bu olayı düşündüğünü tekrarladı Adamson, fakat bundan kimseye bahsetmemişti. Alman'ın kimseye söylememesi kaydıyla ona anlatabilirdi.

Elbette, diye yalan söyledi Alman.

Altmışlı yılların ortasında, Meru'da Kız'ı ava götürdüğü sırada gerçekleşmişti. Tabii, şimdi üzerinden yirmi küsur yıl geçmiş ve Kız muhtemelen çoktan ölmüştü.

Senin bütün hikayelerin ölümle bitiyor, dedi Alman.

Bütün hikayelerim mi? diye sordu Adamson.

Kız'la Adamson ormanın içinde yürürken karşılarına zürafaların gezindiği açık bir alan çıkmıştı. Adamson onları saymaya fırsat bulamadan sürü ürküp kaçışmış, arkada uzun, ince bacaklı, kaçma güdüsünden yoksun bir yavru bırakmıştı. Mükemmel bir avdı yavru. Büyük bir ağacın önünde gözlerini kırpıştırarak şaşkın şaşkın etrafa bakınıyordu.

Önceki günlerde birkaç av yakalamış olan Kız saldırıya geçtiğinde, onun dâhi olduğunu düşünen Adamson gururla izlemeye başlamıştı.

Fakat Kız ansızın durmuş, geriye yatmış kulakları dikilmişti. Kız ve yavru birbirlerine bakıyorlardı. Adamson şaşırıp içerlemesine rağmen yerinden kımıldamamıştı. Kız'ın zürafada garip bir şey hissettiğini veya avın peşinde başka yırtıcı hayvanlar, mesela bir sırtlan sürüsü olduğunu düşünmüştü.

Adamson orada beklerken, Kız avından bir iki metre uzakta sinmiş halde duruyordu. Sonra zürafa lastik gibi dudaklarını yavaşça uzatarak bir ağaç dalını ağzına alıp çiğnemeye başlamıştı.

Adamson küçük dilini yutmuştu. Herhalde yavru, aslanın acemi bir avcı olduğunu sanmıştı. Ama bu nasıl mümkün olabilirdi ki? Neticede zürafalar çok zeki hayvanlar değildi; otlanarak yaşayanların çoğu gibi durgun ve alıktı hepsi. Her halükarda, hayvanın çoktan fırlayıp gitmiş olması gerekirdi. Kız'ın da anında ışık hızıyla onun peşine düşmesi...

Kuyruğunu sallayan ve sırtını kamburlaştırmış Kız'ın suratını göremediği için endişeliydi, çünkü aslanlar ruh hallerini yüzlerine yansıtma konusunda olağanüstü yetenekliydi. Kız neyi bekliyordu acaba?

Adamson iki hayvan arasındaki sessizliği nefesini tutmuş izlerken, avın bir yere gittiği yok diye düşünmüştü. Belki Kız gelecek tarafından hipnotize edilmişti: Belki avın üstüne atlarken havada yaptığı kavisi görmüş, atlayışın heyecanını, darbenin etkisini, avını sürükler, onunla mücadele eder, parçalar, onun sert postuna dişlerini geçirip yumuşak etini ısırırken altında ezilen hayvanın kokusunu ve ağırlığını önceden hissetmişti. Herhalde duygularını bastırmış olarak atlamaya hazır halde bekliyordu.

Fakat öyle bir şey olmamıştı. Kız doğrulmuş, vücudu gevşemişti. Yavrunun uzun bacaklarını koklamış, ardından da kuru bir kütüğün üzerine zıplayıp esnemişti.

Ve zürafa hiç istifini bozmadan yumuşak hırıltılar çıkararak katır kutur yemeye devam etmişti. Derken bacakları-

nı oynatmadan başını Kız'a doğru eğmiş, sonra yine dallara doğru kaldırmıştı. Yaptığı işe odaklanmış halde keyifle dalları koparıp koparıp çiğniyordu.

Kütüğün üzerine vuran güneş ışığı aslanın ensesinde parlıyor, yüzünü aydınlatıyordu. Kız pençesini yalayıp uzanmıştı.

Adamson çalıların arasına çömelmiş öylece bekliyordu. Bedeni hareketsizdi fakat zihni aralıksız çalışıyordu, kafası karışmıştı. Zürafaları düşünmüştü. Terence'ın fillere zaafı vardı, oysa kendisi tam bir aslan adamıydı. Fakat zürafalar, şeklen ucube olan bu yaratıklar ikisinin de ilgisini çekmemişti. Bir kere çift toynaklıydılar; develer, domuzlar ve boynuzlugillerle aynı takımdandılar. Uzun süreli ilişkilere uygun değillerdi. Onlar sadece binmek, yemek veya süt için yaratılmışlardı. Adamson onlara acırdı ama çok değil. Ne de olsa doğada buzdolabı yoktu; et ve süt her daim taze olmalıydı.

Doğada geçirdiği yıllar sonunda artık tüm hayvanları av ve avcı olarak görüyordu Adamson. Peki ya kampı ziyaret eden turistlerin aslanları sevmek istemesine ne demeliydi? Onların kelimenin tam anlamıyla av olduğunu düşünüyordu.

Bir an durup şimdiye döndü ve, darılmaca gücenmece yok, dedi misafirine.

Yok, yok, dedi Alman içtenlikle.

Aslında Alman az biraz alınmıştı. Buraya geldiği tek motorlu uçakta, hava boşluğuna düştüklerinde gözlerini kapayıp inanmadığı Tanrı'ya dua edişini hatırladı. Onca eziyeti

bunun için mi çekmişti?

Kişisel temizliğini pek umursamayan yaşlı bir alkolik, o kadar, diye düşündü Alman kızgınlıkla. Stuttgart'taki insanı boğan burjuva baba evinde *Born Free*'yi izlediğinde sekiz yaşındaydı. Babası sosis gibi şişkoydu ve annesi her hafta bir kutu saç spreyi bitiriyordu. O zamanlar Adamson ve güzel karısı ona Tarzan ile Jane gibi gelmişti.

Kirsten bu yolculuğu onaylamamıştı ve galiba haklıydı da. Orta yaş krizinden başka bir şey değildi bu.

Adamson'ın piposundan çıkan dumanın baharatlı bir kokusu vardı. Alman tütünden iğreniyordu -hatta dürüst olmak gerekirse tütün içecek kadar salak her adam başına gelecekleri hak ediyordu- fakat itiraf etmeliydi ki pipo sigaradan çok daha güzel kokuyordu.

Kız'la zürafayı anlatıyordun, diye hatırlattı Alman.

Evet, dedi Adamson sakince.

İhtiyar adam güçten düşmüş, diye düşündü Alman, aç bir köpek gibi bir deri bir kemik; vücudunda kaslarını tutacak et yok resmen. Kaybedecek hiçbir şeyi kalmamış.

Zürafa ağaçtan ağaca gezerken, Kız kütüğün üzerinde uyukluyordu. Güneş yavaş yavaş çekilmiş, gökyüzünde kümelenen bulutlar alçak tepeleri koyu, kurşuni bir griye boyamıştı. Adamson çalılığın içinde oturmaya devam etmiş, matarasından içmiş, piposunu tüttürmüştü. Etrafa gümüşi bir zarafetin çöktüğü o gün olağandışı bir sakinlik ve esinti vardı. Dallarla kuru otların arasında ıslık çala çala gezinen rüzgarı dinlemişti. Ağaçlardaki siyah başlı çulha kuşları ve güvercinler havalandığında Kız'la zürafa onları umursama-

mıştı. Güneş batıyor, gölgeler uzuyordu. Adamson sabırsızlanmaya başlamıştı. Hava kararmadan halletmesi gereken işler olduğundan bir an önce kampa dönmek istiyordu.

Neredeyse alacakaranlık çökmüşken, zürafa kıpırdanıp Kız'a doğru yürümüş ve başını eğmişti.

Zürafaların hiç yatmadıklarına dair söylenenler doğru değil, dedi Adamson, ancak çok nadiren ve çok kısa süreliğine yattıkları da bir gerçek. Ama av olacakları havyanın ayakucuna yattıklarını hiç görmemiştim.

Ve yavru zürafanın yaptığı tam da buydu.

Çok güzeldi o gün, dedi Adamson kadehini kaldırarak.

O konuşmaya devam ederken, Alman sönen ateşi canlandırmıştı. Adamson kehribar rengi alevlere bakıyordu. Karısının o sıralarda güneşin altında yattığı Mayorka ile Afrika arasında yaptığı seçimden pişmandı.

Yavru zürafa bile bile o kurumuş kütüğün yanına yattı, dedi Adamson. Bilinçli bir hareketti bu.

O sırada uyanan Kız uzun ve görkemli bacaklarını esnetip gerdikten sonra ağır ağır ayağa kalkmış ve kütükten aşağı atlayıp durmuştu. Ardından yavruya uzanıp dişlerini bedenine geçirmişti.

Çok nazikçe yaptı bunu, dedi Adamson. Zürafa hiç mücadele etmedi neredeyse; bacakları istemsiz olarak kasıldı fakat çok geçmeden kıpırtısız kaldı.

Sonraları tüm bunları hayal ettiğini düşünmüştü Adamson. Fakat zaman içinde bunun Kız'la zürafa arasında geçen sözsüz bir anlaşma olduğuna inanmıştı; yavru infazının ertelenmesini istemiş ve bu isteği kabul edilmişti. Dikenli

dallarla yaprakları tatsın, güneşi, sırtına vuran gölgeyi hissetsin, uzun kirpiklerini kırpıştırsın diye ona koca bir öğleden sonra vermişti Kız.

Özgür bir öğleden sonraydı, çünkü o öğleden sonra zürafa geçmişten de, gelecekten de muaftı. Tamamen özgürdü.

Sanki dünyanın tüm olasılıkları Kız'la zürafanın içinden akıp gitmişti, dedi Adamson. Ve kendisi, olup biteni anlamaya çalışan ama anlayamamanın verdiği sabırsızlık, kızgınlık ve huzursuzlukla çalıların arasında çömelmiş duran bu primattı budala olan. Primat olduğu için onları izlemişti ve primat olduğu için sonsuza dek onlardan ayrı kalacaktı.

Aslanla zürafa, onların doğasına dair bildiği tüm şeylerin ötesinde bir şey yaşamışlardı havada öylece asılı duran. Zaman ve mekanda akmışlar ve birbirlerinin mutlak ölümü gerçeğini kabul etmişlerdi.

Bir aradaydı ikisi de, dedi Adamson, benim hiç kimseye yakın olmadığım kadar yakındılar birbirlerine. Kabullenmişlerdi; kabullenmişlerdi; ruhun ışığıyla parlıyorlardı.

Ruhlar, dedi Alman, saatinin parlayan kadranına bakarak, evet, tabii. Hangisini içiyordu bugün acaba? Bushmill's mi, J&B mi, Ballantine mı, Cutty Sark mı, yoksa özel günlerde içtiği Glenlivet'i mi?

1980'lerin sonunda Kenya'daydılar; Mau Mau isyanında iki yüz beyaz ve yirmi bin siyahın katledilmesinden seneler sonra. Eski, yabancı baskının yerini yeni, yerel bir yozlaşma almıştı; Doğu Afrika çayırlarında her geçen gün daha az aslan dolaşıyordu ve İngilizler gideli çok olmuştu.

HANIMEFENDİ
ile
EJDER

O ZAMANLAR SHARON STONE'LA evli olan tanınmış gazetecilerden Phil Bronstein'ın bir Komodo ejderi tarafından ayağından ısırılması medyada büyük coşkuyla karşılanmıştı.

Saldırı, ziyaret saatleri dışında ünlü çifte özel ayarlanmış bir tur sırasında Los Angeles Hayvanat Bahçesi'nde meydana gelmişti. Bu özel tur sayesinde, vahşi etoburlara hayranlığıyla tanınan Bronstein üç metrelik Endonezya kertenkelesini yakından görebilecekti. Her şey ışık hızıyla olmuştu: Bronstein tam fotoğraf çektirmek için dev sürüngene yaklaşmışken Komo adındaki ejder dişlerini editörün ayağına sert bir şekilde geçirmişti. Saldırı sonucu Bronstein'ın bazı tendonları kopmuş ve ayak başparmağına plastik cerrahi müdahale yapılması gerekmişti. Olay geniş bir çevre tarafından komik bulunmuş ve boyalı basın haberi gizlemeye ihtiyaç duymadığı bir keyifle duyurmuştu.

Eğer Bronstein, Sharon Stone'la evli olmasaydı, başına gelen bu talihsizlik kesinlikle alaydan ziyade anlayışla kar-

şılanacak ve gazetelerde de fazla yer almayacaktı. *San Francisco Chronicle*'ın editörü Bronstein her ne kadar tanınmışsa da şöhret sayılmazdı. Ama mesele çok açıktı: Stone'u tanımlamak için insan yiyen kertenkeleden daha iyi bir malzeme olamazdı.

Bronstein'ı kertenkelenin kafesine sokan hayvanat bahçesi görevlileri, Komo başlıca besin maddelerinden olan beyaz farelerle karıştırmasın diye editöre ayakkabısını çıkarmasını önermişlerdi. Ve görevlilerin kertenkeleyle çıplak ayaklı bir adamın kapalı bir alanda birbirine bu kadar yakın durmalarına izin vermeleri dava edilmek için açık bir davetiye niteliği taşısa da, ünlü çift kamuoyunda bu olayla ilgili şakalar yaparak neşeli bir resim çizmiş ve Bronstein kafese girmesinin tüm sorumluluğunu üzerine almıştı. Televizyon röportajlarında Stone ne hayvanat bahçesini ne de sürüngeni suçlayan bir yorumda bulunmuştu.

Bu medya çılgınlığının hemen ardından Komo hayvanat bahçesine gelenlerin ilgi odağı olmuştu. Asil kahverengi başı, vakur gerdanı, gösterişsiz ama zarif bedeni ve uykulu gözleriyle, zenginleri -yani Bronstein'ı- ısırmasını sevgiyle anan ziyaretçilerin gönlünde taht kurmuştu. Anavatanları tropik adalarda Komodo ejderleri ağır cüsseli, hızlı hareket eden ve ağızlarındaki zehirli bakterilerle avlarını öldüren yırtıcı hayvanlar olarak bilinirdi. Fakat Komo, hayvan bahçesinin iç yazışmalarında bakıcıları tarafından "uysal" ve "insanlarla iyi anlaşan" bir hayvan olarak tanımlanmıştı. Amerikan Gümrük Dairesi'nin nesli tükenmekte olan hayvanları ülkeye sokmaya çalışan Wong adlı bir kaçakçıya kar-

şı açtığı davada delil olarak ele geçirilen Komo, Wong mahkemesini beklerken hayvanat bahçesinde ikamet ediyordu.

Ejder son zamanlardaki popülerliğinin tadını çıkarıyor görünüyordu. Bakıcıların dediğine göre daha önceleri kafesinin içindeki yapay bir ağaç kütüğünün arkasında saklanırken, artık büyük bir kayanın üzerine çıkıyor ve saatlerce orada kalıp, çatallı dilini çıkararak ziyaretçilere poz veriyordu.

Bronstein'dan sonra başka bir saldırı vakası yaşanmadı.

Birkaç ay sonra popülaritesi azaldığında Komo Singapur' daki bir hayvanat bahçesine damızlık olarak kısa süreliğine ödünç verildi. Orada hastalandı ve hayvanat bahçesinin revirinde kaldı. İyileşip damızlık görevini yerine getirince -onunla çiftleşen dişiler yüz yirmiden fazla yumurta sahibi oldular- bu sefer Kuala Lumpur'daki başka bir tesise gönderildi. Derken Tunku Rajaputra ismindeki gösterişi seven Endonezyalı bir milyarder Komo'yu kendi özel hayvanat bahçesi için satın aldı. Ben hikayeye bu noktada dahil oldum, o zamanlar Texas A&M Üniversitesi'nden yeni mezun olmuştum ve ailesinin karanfilli sigara ve doğal kauçuk işinden edindiği servetin başına geçmiş Rajaputra tarafından büyükbaş hayvan veterineri olarak işe alınmıştım. Milyarder, kertenkelenin olaylı geçmişini biliyordu ve ateşli bir Sharon Stone hayranı olması da tesadüf değildi.

O zamanlar Stone ve Bronstein boşanmışlardı. Kırklı yaşlarını süren yıldız beyin kanaması geçirmiş ve gişelerle sinema eleştirilerinde bomba etkisi yaratan *Catwoman*

filminde rol almıştı. Kısa boylu ama yakışıklı bir biseksüel olan ve narsistik kişilik bozukluğunun tüm özelliklerini taşıyan Rajaputra, görünen o ki, eğer bir şekilde tanışırlarsa Stone'la birlikte olabileceğine inanıyordu. Kertenkeleyi, Sekongkang'a yakın Sumbawa Adası'ndaki yazlık malikanesinin lüks ortamına getirtmişti. Özel hayvanat bahçesinin diğer sakinleri arasında iki orangutan, bir kara kaplumbağası ve yaklaşık iki bin metre küplük akvaryumda yaşayan bir köpek balığı bulunuyordu. Tüm hayvanlar uzman bakıcıların ellerindeydi; Rajaputra kesinlikle hiçbir masraftan kaçınmıyordu.

Komo, Wong'un tuttuğu kaçak avcılar tarafından henüz beş yaşındayken, her yanını dışkıya bulayıp hoplaya zıplaya daireler çizen bir gençken yakalanmıştı. (Kendi yavrularını yiyebilen yaşça büyük ejderleri sakinleştirmek için yapılan törensel bir danstı bu.) Hayvanat bahçesindeki tutsaklık günlerinde kemirgenler, piliçler ve tavşanlardan oluşan beslenme düzenine hızla alışan Komo artık kendini nadiren dışkıya buluyor, holayıp zıplamak yerine de isteksizce omuzlarını silker gibi yapıyordu. Fakat bu özel hayvanat bahçesinde işler değişmişti; Rajaputra Komo'yu, yuvasının kapalı kısmına bir yeraltı tüneliyle bağlanan açık havadaki özel alanda yavru keçileri avlamaya teşvik ediyor ve misafirleriyle beraber oturup ejderin avlanmasını izliyordu.

Avın ölmesi zaman alıyordu çünkü Komo genellikle yavruyu yaralayıp ölüme terk ediyordu. Ölümcül ısırıkla birlikte yavru dizlerinin üzerine çöküyor, uzun kirpikli kara gözleri yavaşça kırpıştıktan sonra sonsuz bir rüyaya kapanıyor-

du. Bu arada işadamı parmaklıkların ardında ellerini çırpıp gülümsüyordu. Alkışlar azalıp işadamı kokteyllere ve genç fahişelere dönünce Komo gücünü toplamak için bir köşeye çekiliyordu; ancak kısa mesafelerde çevik olabildiğinden ve artık gençliğinin baharında sayılmadığından, hızlı koşan keçiler onu yoruyordu. Biraz dinlendikten sonra can çekişen keçiye dönüyor ve deştiği karnından bir parça koparak ziyafete dalıyordu.

Komo'nun yeni yuvasına volkanik kayalar yerleştirilmiş ve yüzsün diye sığ bir havuz yapılmıştı. Anavatanı Flores adalarının bitki örtüsüne dahil demirhindi ağaçları, palmiyeler, hünnap ağaçları süslüyordu bahçeyi - Komo bilinçli olarak değil ama güven veren bildik bir hisle onları tanımış olabilirdi. Kuru toprakta, tüm sabah güneşlendikten sonra öğle sıcağında uyuyabileceği bir çukur kazabiliyordu kendine. Yalnızlık çekmiyordu, çünkü Komodolar doğaları gereği yalnız hayvanlardı, sadece leş yemek için bir araya toplanırlardı. Çiftleşmeyse hiçbir yakınlık içermeyen kısa ve öz bir eylemdi; erkek çift penisinden birini dişinin anüsüne sokup çıkarırdı sadece. Dişiler yumurtladıktan sonra yumurtaları çoğunlukla unuturlardı.

Bence Komo ilk başlarda Sumbawa'daki yuvasından gayet memnundu, ortam Los Angeles Hayvanat Bahçesi'nden çok daha iyiydi. Malikane ve bahçeleri deniz kıyısındaki bir tepenin üzerindeydi; kertenkeleye ait bahçenin batıdaki ufuk çizgisine kadar uzanan bir manzarası vardı ve yılın belli zamanlarında güneşin uzakta yeşil parlak bir ışıkla battığını görebiliyordu.

Ne var ki Sharon Stone'un gelişiyle her şey değişti.

***

Sırtındaki küçük siyah benin estetik ameliyatla alınmasının ardından kullandığı ilaçların etkisiyle girdiği bir megalomanlık krizinde Rajaputra, Stone'un kolaylıkla kendisinin metresi olabileceğine kanaat getirdi. Yıldızın onun metresi olmaktan mutluluk duyacağından son derece emin bir şekilde, en kıdemsiz sekreterlerden birini Stone'u malikaneye çağırmakla görevlendirdi. Suandi adındaki sekreter çat pat İngilizce konuşuyor ve önemli bir Hollywood şahsiyetiyle uluslararası telefon görüşmesi yapma fikri bile dehşete kapılmasına yetiyordu. Bu yüzden telefonla aramak yerine, iletişim bilgilerine birkaç haftanın sonunda ulaşabildiği Stone'un ajansına, menajerine ve muhasebecisine garip söz dizimlerinden oluşan e-mektuplar gönderdi.

Kıdemli sekreter Yang'in daha sonra öğrendiğine göre, Suandi'den gelen e-mektupları ajansın sekreteri virüslü sanıp hemen silmiş, menajerin sekreteri "Potansiyel Sapıklar" isimli bir dosyaya koymuş, muhasebecinin sekreteriyse okuyamadan rehabilitasyon merkezine kaldırılmıştı. Suandi yolladığı mesajlara bir cevap gelir umuduyla her sabah hiç sektirmeden mektup kutusunu kontrol ediyor fakat sürekli hayal kırıklığına uğruyordu. Sekreter, yıldızı akşam yemeğinde karşısında görmeyi uman Rajaputra'nın baskılarına daha fazla dayanamayıp Yang'den yardım istedi.

Muson mevsimi başlamadan kısa bir süre önce küçük bir uçakla gelen Sharon Stone, dürüst olmak gerekirse, Rajaputra'nın tahmin ettiğinden biraz daha kiloluydu. Öte yandan saçları daha sarıydı, çok genç görünüyordu ve teni pürüzsüzdü. Stone daha ilk günden Rajaputra'nın kurlarına beyaz dişlerini göstere göstere gülümseyerek karşılık verdi ve tatlı sözlerle kandırılmasına gerek kalmadan milyarderin modası geçmiş tuhaf su yatağına girdi.

Gerçek hayattaki haliyle filmlerdeki görüntüsü arasındaki farklılığın gayet normal olduğu konusunda Rajaputra'yı ikna etti. "Hepsi özel efektlerin marifeti," dedi yere bakan köpek pozisyonunda bacaklarını esnetirken. "Hiçbir aktris sinematografik oyunlarla gösterildiği kadar zayıf olamaz."

Rajaputra her sabah yoga yapan Stone'un bacak kaslarına hayrandı.

Hong Kong'daki bir İngiliz okulunda öğrendiği İngilizcesine Oxford-Cambridge aksam hakim olsa da milyarder ne İngilizceyi akıcı bir şekilde konuşabiliyordu ne de kelime dağarcığı genişti; Amerikan argosundan hiç anlamıyordu ve üstüne üstlük Sharon Stone çok hızlı konuşuyordu. Yine de bu kelime yağmuruna kendini bırakmak güzeldi ve kadının söylediklerinde anlamadığı bir şey olduğunda, kelime dağarcığındaki büyük boşluğu itiraf etmek istemediğinden lafı geçiştiriyordu. O yüzden birbirlerinin dediklerini her zaman anlamasalar da, anlamış gibi yapıyorlardı.

Rajaputra, Sharon Stone'un oradan ayrılmayacağına -ve gösterişli bir düğün için çok geçmeden bir tarih belirlemek gerektiğine- inanadursun, Yang Sharon Stone'un benzeri

olan kadını, rol aldığı Las Vegas şovu yeniden başlayana kadar sadece üç haftalığına kiralamıştı. Stone taklidi yapmayı seviyordu kadın, hem eğlenceli olduğu hem de genellikle iyi para getirdiği için. Bu son işin parasıysa muhteşemdi, ayrıca birinci sınıfta uçarak egzotik bir ortama gelmiş ve şaşırtıcı bir biçimde adam eli yüzü düzgün biri çıkmıştı.

Rajaputra ikinci günün sabahı hiçbir şey söylemeden Stone'u Komo'yu görmeye götürdü, bahçede gezerlerken bir anda sürpriz olmasını istiyordu.

Kadın Los Angeles Hayvanat Bahçesi'nde yaşananları hayal meyal hatırlıyordu. Olayı takip eden haftalarda gittiği işlerde -bir striptiz kulübü ve iki bekarlığa veda partisi- kendisinden bunun parodisini yapmasını istemişlerdi. Unutamadığı şovlardan birinde çıplak Sharon Stone olmuştu ve kendisi telefonda gülerek konuşurken, kocası (o da çıplaktı) arkada timsaha benzeyen bir yaratığın pençeleri arasında çırpınıyordu. Hiçbir mantığı olmayan basit bir şovdu, ama zaten onu da tiyatro sanatçısı olarak kiralamamışlardı.

Daha önce hiç kanlı canlı bir Komodo ejderi görmemişti -doğrusunu söylemek gerekirse resmini bile görmemişti- ve her ne kadar Suandi'yle Yang onu rolünden şaşmaması gerektiği konusunda uyarmış olsalar da, Komo'yu görünce şok geçirdi ve verdiği sözü unuttu. Ağzı burnu kana bulanmış kertenkele yeni öldürdüğü avını mideye indirmekle meşguldü. Bağırsakları dışarı fırlamış ceylan, Bambi'ye inanılmaz benziyordu. Sharon Stone'la Rajaputra yuvayı çevreleyen duvarın yanına geldiklerinde, Komo ağzıyla çekip

çıkardığı bağırsakları, içlerindeki yenilmez maddeler boşalsın diye kuvvetlice sallamaya başladı.

Rajaputra, Sharon Stone'un çocukluğunda yaşadığı en önemli olayın, işi yüzünden sürekli Reno'yla Twentynine Palm arasında seyahat eden uyuşturucu bağımlısı babasının, annesinin Pomerian cinsi cırtlak köpeğinin karnını ucu kırık bir ekmek bıçağıyla deşmesi olduğunu bilemezdi. O yüzden ceylanla ejderin görüntüsü kadına korkunç bir darbe indirmişti.

"Yüce İsa! Yüce İsa!" diye çığlık ata ata oradan uzaklaştı.

Stone bir sütunun yanına yığılıp hüngür hüngür ağlarken, Rajaputra yüzünde donuk bir gülümsemeyle orada öylece duruyordu. Adam empatiden yoksundu ve insanları rahatlatma konusunda doğuştan yeteneksizdi. En sonunda birkaç metre ileride duran genç bir hizmetçi Sharon Stone'u ayağa kaldırıp bir şezlonga oturttu ve sırtını sıvazlayarak sakinleştirmeye çalıştı.

Duyma ve görme yeteneği zayıf olan ama ölü bir kuşun kokusunu on kilometre öteden alabilen Komo şaşırmış bir halde avını yemeğe devam etti, muhtemelen Sharon Stone'un sıradan parfümünün kokusu kafasını karıştırmıştı.

Rajaputra, Sharon Stone'un kertenkeleyi görünce sevineceğini düşünmüştü. Onu şezlongda güzel yüzünü ellerinin arasına almış, omuzları ve göğsü inip kalkarak ağlarken görünce bundan emin olamadı. Sonuçta o bir kadındı ve kadınların şiddet ve kan karşısında dayanıksız oldukları bilinen bir şeydi. Komo'nun haklı bir şekilde yaraladığı o

Yahudi medya kralından boşanalı üç yıl olmuştu. Rajaputra bu süre içinde Stone'un olayla arasına mesafe koyacağını, hatta kertenkeleyi Yahudilere karşı bir müttefik olarak görebileceğini düşünmüştü ama belli ki kadın hâlâ korkuyordu canavardan.

Bu sırada Sharon Stone hızla kendini toparlıyordu. Şezlongda hıçkırırken, bu olayın annesinin köpeğiyle bir alakası olmadığı söylüyordu kendine. Babası yıllar önce çölde arazi araçlarıyla yapılan bir yarışta kafası iyi bir ergen tarafından ezilmişti. Zavallı geyiğe gelince, evet, onun için üzülmüştü. Gerçekten üzülmüştü. Ne var ki bir seferinde vejetaryen olmaya karar vermişti; feci sıkıcı bir şeydi. Ayrıca geçen Şükran Günü hayatında ilk kez geyik eti yemiş ve tadına bayılmıştı. O yüzden geyik yeme meselesi hakkında söyleyecek fazla bir lafı yoktu. Ve kendi köpeği güvendeydi, yaşlı bir komşusu ona bakıyordu.

Kimsenin onu incitmeye çalıştığı yoktu. Her şey yoluna girecekti. Sadece tekrar rolüne dönmesi ve akan makyajını temizlemesi gerekiyordu.

Yaşlı gözlerle hizmetçiye bakıp derin bir nefes aldıktan sonra şezlongdan kalktı ve Rajaputra'ya başıyla selam verdi.

"Bana birkaç dakika ver. Kendimi toparlayacağım," dedi.

Sukhasana pozisyonunda yere oturup ellerini ling mudra pozisyonunda birleştirdi ve rimeli akmış gözlerini kapadı. Zihnini boşaltmadan önce, gerçek Sharon Stone'un onun gibi "Yüce İsa! Yüce İsa!" diye bağırıp bağırmayacağı

geldi aklına. Muhtemelen pek önemli değildi; yıldızın Budizme döndüğüne dair dedikodular vardı son günlerde.

Hizmetçi önünde reverans yapıp geri çekildi.

Bu sırada Rajaputra bir karar almıştı.

Sharon Stone'u orada bırakıp yanıma geldi. Bana kertenkeleyi hiç vakit kaybetmeden öldürmemi, kısa mesafeden kafasına ateş etmemi söyledi. Aslında bunu tüm hizmetkarlarının önünde kendisi yapmak isterdi ama Sharon Stone'un hoşuna gitmeyeceğini düşünüyordu. Kadın olsaydı bunu çok erotik bulurdu ama sonuçta ne kadındı ne de Sharon Stone. Hediye ettiği leopar kürk mantoyu, ölü yaratıkların derilerini yüzüp kürklerini çalmanın hiç hoş olmadığı gerekçesiyle reddetmişti Stone. En azından anladığı kadarıyla böyle bir şey demişti. Daha onun hangi dine inandığını çözememişti ama her neyse o dinin mantıksız yasaklarını zaman geçirmeden kesinlikle öğrenmesi gerekiyordu.

Tabii ben zaman içinde Komo'yo alışmıştım ve onun öldürülmesine gönlüm razı değildi, ayrıca bu hem kanunlara hem de mesleki etiğime aykırıydı. Fakat yaklaşık bir yıldır Rajaputra için çalışıyordum ve milyarderin sağı solu belli olmayan hallerini iyice öğrenmiştim. Bu yüzden kertenkeleyi ortadan kaldırmayı, Rajaputra'nın ateşli silah yerine zehirli iğne kullanmama izin vermesi şartıyla, kabul ettim.

Rajaputra birkaç dakika kafa yordu buna; silahla öldürmenin ancak kendisi nişan alsaydı havalı olacağını fark etmişe benziyordu. Şayet ejderi en sevdiği 45'likle ben öldürürsem, onu gölgede bırakmış olacaktım. Şanım yürüyecek-

ti. Diğer çalışanlar da bunu görüp benim daha güçlü olduğumu düşüneceklerdi.

"Tamam, tamam," dedi aceleyle. Kendisinin bana altın tepside sunduğu ateşli silah fikrinin aklıma yatma ihtimalinden duyduğu endişe açıkça yüzünden okunuyordu. "Tamam. İğne olsun. Bugün hallet! Derisini Tokyo'daki Andre'ye gönder. Bir ceket, iki çizme istiyorum. 41 numara."

Sonra Sharon Stone'a döndü. Kadın bir havlunun üzerine sırtüstü yatmış, bacaklarını pavanamuktasana, yani gaz giderme pozisyonunda karnına çekiyordu.

Ben de sürüngenlerin bakımı konusunda en çok güvendiğim kişi olan hayvan bakıcılarının şefine danışmak için kendimi çalışanların kaldıkları binaya attım. Birlikte gerekli hesaplamaları yapıp sakinleştirici ilacın dozuna karar verdik, birkaç yere telefon ettik, ben ilacı şırıngaya çektim, koruyucu pantolonlarımızı giydik ve yanımıza iki yardımcı alarak Komo'nun yuvasının kapalı kısmına gittik. Komo uyukluyordu; vücut ağırlığının yüzde kırkını bir oturuşta yemişti. Hastamın geyikle tıka basa dolu olduğunu görünce dozajı arttırdım.

Sharon Stone yaklaşık bir hafta sonra, Rajaputra ona tavuklu kişin içine saklanmış bir pırlanta yüzük verdiğinde işin renginin farklı olduğunu anladı (Japon aşçısı, tavuklu kişin nadide bir Amerikan lezzeti olduğuna inanan milyarder kendisinden böylesine sıradan bir yemek hazırlamasını istediğinde hakarete uğradığını hissetmiş ve kişi inter-

net üzerinden Marie Callender's sitesinden ısmarlamıştı). Kadın yüzüğün çok güzel olduğunu ancak nişan yüzüğüne benzediğini söyleyince, Rajaputra düğünün dört mü, yoksa altı hafta sonra mı olması kararını tamamen ona bıraktığını açıkladı. Stone kısa bir kahkaha attıktan sonra ayıldı; milyarderin eğlenir gibi bir hali yoktu. Üzülerek mesleğine, hayranlarına ve hepsinden önemlisi -dedikodu gazetelerinden hatırladığı kadarıyla- evlat edindiği oğlu Roan'a karşı sorumlulukları olduğunu söyledi. Oğlu hâlâ bebek sayılırdı ve şu anda anneannesiyle kalıyordu.

Rajaputra büyük bir yüce gönüllük göstererek, oğlu Roan'u adaya getirmeyi teklif etti. Ama acaba oğlan gerçekten gerekli miydi? Kendisi ona bir sürü erkek çocuk verebilirdi, hem de çok daha iyilerini. Stone kırklı yaşlarında olabilirdi ama kendisinin spermleri süper kahramanlar gibiydi. Her yere gidebilir, her şeyi yapabilirlerdi.

"Evet ama biliyorsun," dedi Sharon Stone afallamış bir halde; Rajaputra'nın lafları karşısında hem şaşırmış hem de kırklı yaşlarında bir kadın olarak görüldüğü için alınmıştı. "Sonuçta o benim oğlum. Onu seviyorum."

"İyi madem, onu yanına alabilirsin," dedi Rajaputra lütufkar bir şekilde.

Sharon Stone ne diyeceğini bilemiyordu. Milyarderin nevi şahsına münhasır bir tip olduğunu düşündüğü doğruydu ama şimdiye kadar bunu çok da önemsememişti; ne de olsa aşırı zengin olmak insanı sapıttırabiliyordu. Pantolonunda her zaman kılıfsız hançer taşıması, hiçbir bitki, sebze veya meyvenin tenine değmesine tahammül edeme-

mesi, izopropil alkolle banyo yapması, her gece yatmadan önce Roy Orbison'ın resmini öpmesi, sevişirken bebek taklidi yapmayı sevmesi... hepsi özünde zararsız şeyler gibi gelmişti ona. Ama şimdi görüyordu ki büyük bir hataydı bu.

Rajaputra'nın suyuna gitmeye karar verdi. Şu anda onunla zıtlaşmanın bir anlamı yoktu. Böylece gülümseyip, evlilik tarihi olarak kasım sonunu tercih ettiğini söyledi.

O gece Yang'i malikanenin doğu kanadındaki ofisinde bulup yalvardı. Yang ona yardımcı olmayı kabul etti; böyle bir şeyin gerçekleşebileceğini tahmin ediyordu zaten. Sharon Stone bir an rahatlasa da emrindekilerin milyardere ölümüne bağlı olmasından korkuyordu. Sekreteri kucaklayıp tekrar tekrar teşekkür etti; bu iyiliğini hiç unutmayacaktı.

Böylece Sharon Stone bir gece yarısı önce bir kayık, sonra da büyük bir yatla adayı terk etti. Gece üçte Yang'le birlikte kadını malikaneden çıkarıp, arka taraftaki ormanlık alandan fenerlerimizin ışığı ağaç dallarının, sarmaşıkların ve Stone'un beyaz espadril ayakkabılarının arasında oynaşır, sivrisinekler kadının boynunun arkasını ısırırken kumsala doğru ilerledik. Oraya ulaştıktan sonra, sığ kayalıkların arasından küçük bir kayıkla geçip koyun açıklarında demirlemiş yata gittik. Yatta bize sarılıp, minnettarlıkla elimizi sıktı; Rajaputra'nın hediye ettiği kalın altın kolyeyle nişan yüzüğünü bize vermek istedi. Yang mahcup bir şekilde reddetti; ben de yüzük taşının zirkon olduğunu çıtlattım.

Hüzünle gülümsedi ve evine varınca bize yazacağına söz verdi. Sonra onu karanlık depo odasına götürdü-

ler - sahil güvenlik botu yanaşıp yatı kontrol etmek isterse diye böyle bir tedbir alıyorlardı, çünkü tüm yerel görevliler Rajaputra'nm adamıydı.

Depo odasının sadece siyah göğün görülebildiği küçük bir penceresi vardı. Sharon Stone içeride bir şey göremediğinden, kendisi için yere serdikleri süngerin üzerine oturdu ve çok geçmeden kıvrılıp uykuya daldı.

Sabah erkenden uyandığında, gittiği yoga salonundaki ter işlemiş mavi yer matlarını hatırlatan ekşi bir koku geldi burnuna. Ayağa kalkınca kafesi gördü. Geniş ve düz sayılabilecek kafasıyla Komo, Sharon Stone'dan birkaç santim uzakta oturuyordu.

Çığlık atmamak için kendini zor tuttu. Kertenkele kadının soğukkanlı bir şekilde izliyordu. Bir süre sonra ağzı sulanmış gibi dilini çıkardı.

Olaylı günün akşamı Rajaputra kertenkelenin öldürülmesini emrettiğini söyleyince Sharon Stone vicdan azabı duymuştu. Bunun kendi suçu olduğunu düşünmüş ve unutmaya çalışmıştı. Ama şimdi karşısındaki kertenkelenin Komo olduğundan emindi. Teknenin sallantısından midesi bulanınca süngerin üzerine oturup onu uzun uzun incelemişti. Sonradan, "Şirin sayılmasa da bu koca oğlanda cana yakın bir şeyler vardı," diye yazmıştı bana yolladığı e-mektupta. Onda hoşuna giden bir dinginlik vardı. Metanetliydi.

Öldürülmediğine minnettardı. Bir mutluluk dalgası kapladı içini; hem kertenkele hem de kendi adına. Artık

hiçbir şeyden şikayet etmeyeceğine ve başkalarının başarılarıyla kendininkileri karşılaştırmayacağına söz verdi. Sadece yaşamak bile yeterince büyük bir başarıydı. Dünya üzerindeki en şanslı kadındı.

O sırada kapı çalındı, mürettebattan biri plastik bir tepside yemek getirmişti.

"O buradayken güvende miyim?" diye sordu fakat gemici başını sallamakla yetindi. İngilizce bilmiyordu.

Aç gibi görünen kertenkelenin kafesine tabağındaki erişteden koydu ama hayvan oralı olmadı.

"Tamam," dedi Stone. "Biliyorum, sen daha çok et seviyorsun. Sadece şansımı denedim."

Sonra Stone'un sarık taktığı için Hintli olduğunu düşündüğü başka bir denizci geldi. Adam başıyla selam verip kafesin etrafında dolaştı ve kafesin kilitleriyle kertenkelenin su kabını kontrol etti. Belki de adam Hintli değildi. Endonezyalılar da bazen sarık takıyorlardı sanki. Kafası karışmıştı. Her ne kadar firar ettiği için çok mutlu olsa da, adama bunu sormaya çekindi.

Bu geziden önce Endonezya'nın adını çok duymamıştı. Önceki gece Yang Endonezya'nın dünyanın dördüncü büyük ülkesi olduğu söylemişti, nüfus bakımından. Hindistan'ın nüfusu bir milyardan fazlaydı. "Çin'le birlikte dünyayı ele geçirmek üzereler," demişti özür dilercesine. Birkaç yıl içinde Amerika önemsiz bir ülke olacaktı, elinde dünyayı kontrol edecek bir şey kalmayacaktı; plastik dağları ve her gün artan borçlarından başka. Mili parkları ve ormanları daha zengin ülkelere satılacak, harap şehirleri de

yabancı turistler için eğlence parklarına dönüştürülecekti.

Nereden tahmin edebilirdi ki? Hindistan deyince Stone'un aklına baharatlı yemekleriyle ünlü, herkesin yoga yaptığı, kadınların maalesef kaşlarının ortasına kırmızı bir nokta çizdikleri -çünkü onlar olmasa gerçekten güzeldiler- küçük, garip bir ülke geliyordu. Erkeklerinin sevimli bir aksanı vardı ama sakal-bıyık modelleri kötüydü. İyi bir makyaj uzmanı o ülkede harikalar yarabilirdi.

"Ejder nereye gidiyor? Benim gibi havaalanına mı?"

"Yolda indireceğiz onu," dedi Hintli. "Ülkesine dönüyor."

"Ne kadar sürer?"

"Birkaç saat. Rahatsızlıktan dolayı kusura bakmayın hanımefendi."

"Aman, boş ver!" dedi Sharon Stone. "Hiç önemi yok. Manyak bir sapığın ömür boyu seks kölesi olmakla karşılaştırınca bu ne ki?"

"Tabii, hanımefendi. Anlıyorum."

"Çok teşekkür ederim. Hepinize. Siz benim *kurtarıcım* gibi bir şey oldunuz."

"Sizi *The Muse*'da görmüştüm," dedi Hintli içtenlikle gülümseyerek. "Kesinlikle harikaydınız."

"Ah. Teşekkür ederim ama ben onun benzeriyim."

"Efendim?"

"Ben gerçek Sharon Stone değilim. Sadece ona benziyorum."

"Ha. Tabii, tabii."

"Hayır, gerçekten."

"Tabii, tabii. Anlıyorum hanımefendi. Merak etmeyin sırrınızı kimseye söylemem. Söz veriyorum."

"Fakat..."

"Sizi *Catwoman*'da da beğeniyle izlemiştim. Tabii en iyi filminiz olduğu söylenemez. Bende yalan yok Bayan Stone. Fakat performansınız göz dolduruyordu."

"Teşekkür ederim ama..."

"Halle Berry'yi tanıyor musunuz? Nasıl biri?"

Sharon Stone en sonunda teslim oldu.

"Çok iyidir," dedi gülümseyerek. Biraz yaratıcılıktan kimseye zarar gelmezdi. "Ağız kokusunu hesaba katmazsak."

Adaya vardıklarında Sharon Stone'un güverteye çıkmasına izin verdiler. Kertenkelenin kafesini deponun kapısından ancak altı adam çıkarabildi. Kadın kafesi büyük bir sandala bir kanca yardımıyla indirmelerini izledi ve son anda onlarla gelip gelemeyeceğini sordu.

"Bu sevimli arkadaşı kumsala bırakıp hemen döneceğiz," dedi Hintli. "Burası onun vatanı olan adalardan biri. Onun ve ahbaplarının yaşadığı doğal parkın bir bölümü. Uzun bir yolculuk olmayacak."

"Olsun," dedi Sharon Stone. "Görmek istiyorum. Lütfen."

"Nasıl isterseniz hanımefendi," dedi Hintli.

Kadın merdivenden indi ve sandalda Hintlinin yanına oturdu. Hızla yaklaştıkları koya el değmemişti; hafifçe kıvrılan ıssız bir kumsal ve yukarıdaki boz rengi tepelerde birkaç çalılık haricinde hiçbir şey yoktu. Kafesteki kertenkele-

nin ellerine baktı, yoksa ayakları mıydı onlar? Tombul, kırış kırış parmaklarının ucundaki keskin tırnakları gri ve kirliydi. Scarsdale'de ziyaret ettiği büyük halasını hatırlayıverdi birden. Zalim ve huysuz. Ama bu kertenkelenin suçu değildi.

Komo'nun yüzüne bakınca, onu orada bırakacakları için kötü hissetti kendini.

O gidecek ve ben yalnız kalacağım, diye geçirdi aklından.

Sandaldan onları izlerken hâlâ kötü hissediyordu kendini. Adamlar kafesi güçlükle suya indirdiler, kafesin kapağını açtılar ve ellerinde kancalı sopalarla kertenkelenin çıkmasını beklediler. Komo sonunda aheste aheste çıktı kafesten. Adamlar boş kafesi sandala yüklerken, Sharon Stone gözlerini kumda öylece durmuş, sandalın uzaklaşmasını izleyen kertenkeleden alamıyordu. Hayvanın duruşunu takdir etti, hatta sevdi. Kalbi küt küt atmaya başladı. Aynı anda hem çirkin hem zarif, hem saldırgan hem alçak gönüllüydü. Neden bilmiyordu ama güven veriyordu insana.

Gelecekteki erkek arkadaşlarında ve sonunda evleneceği adamda bu duruş ve tavrı arayacaktı. Artık hayatı boyunca bu özelliklerin peşinden gidecekti.

Sumbawa'daysa, Yang ile Suandi Rajaputra'ya Sharon Stone'un oğlu hastalandığı için gittiğini ama çocuk iyileşince geri döneceğini söylediler. Rajaputra ağırbaşlı bir tavırla başını salladı ve Britney Spears'ın internet sayfasından indirilmiş resimlerin renkli çıktılarına bakmaya başladı. Birkaç

hafta içinde sözde nişanını unutmuş, Sharon Stone soluk bir hatıraya dönüşmüştü.

Hafiften yılan derisini andıran ama aslında normal deriden yapılmış ceketle iki kovboy çizmesini baştan çıkarmaya çalıştığı genç bir mutfak çalışanına verdi.

Komo'ysa yumurtadan çıktığı ve ilk ağaca tırmandığı yerin birkaç kilometre ötesinde zamanın çoğunu okyanusta yüzerek geçiriyordu.

SÜLÜNÜN CİNSİYETİ

KUŞ AYAKUCUNA DÜŞTÜĞÜNDE pop star şaşırdı. Evet, onu tüfeğiyle vurmuş ve kuş gökten düşmüştü. Fakat gerçek bir ölüm beklemiyordu. Hayvanın gagasından kan geliyordu. Kuşlara daha önce hiç dikkat etmemişti. Gerçi bu işe yeni başladığında, eleştirmenlerden biri onu cırtlak bir Harpy'ye benzetmişti. Masum bir çocuktu o zamanlar. Kütüphaneye gidip "Harpy"nin anlamına bakmıştı. "Doymak bilmez korkunç canavarlardan biri. Kadın yüzüne, kuş kanatlarıyla pençelerine sahiptirler."

Pop star olarak adlandırılmak hoşuna gitmiyordu. Bunu Larry King'e de söylemişti zamanında. Kendisini daha ziyade *performans sanatçısı* olarak görüyordu. Ayaktakımına hitap eden soylu bir sanatçıydı, bu durumu izah ederken de ironik mi ironik bir dil kullanmakta ustaydı. Kör kör parmağım gözüne ironi! İcra ettiği sanat, efendime söyleyeyim, postmodern bir pastişti. Onun sanatı tecessüm etmekti.

Tam olarak neyi tecessüm ediyordu peki?

Bu soruyu sormayı lüzum görenin aklına şaşmak gerekti.

Kuş takatsiz bir şekilde titriyor, gagasını açıp kapıyordu. Ne cehennemdeydi bu Guy? Ona ihtiyacı varken hep bir yerlere kaybolurdu zaten. Londra'nın boyalı basını kocasına hâlâ Bay Madonna diyordu, hem de birçok kez ailede kocasının borusunun öttüğünü söylemesine rağmen. Bas bas bağırmak istiyordu onlara: O taşaklı bir adam, tamam mı? Taşaklı! Kocaman taşaklı! ("Takımları sağlam." Bunu daha sık kullanmalıydı.) Guy ağaçların orada bir yerdeydi. Böylesine geniş bir arazide birbirini kaybetmek kolaydı. Bir İngiliz leydisiydi Madonna; sonradan olmaydı ama neyse. Kendi başına bir yerlere gelmiş biri olarak ideal bir Amerikalı, burnu havada aristokratların arasına giren biri olarak da ideal bir İngilizdi. Michigan, Pontiac'tan gelen bir kız için hiç de fena değildi. Bu aralar memleketi sorulduğunda "Amerika'nın içinden" demeyi yeğliyordu, böylece daha bir taşralı imajı yaratıyordu kendine. Şu *Vogue* röportajında dediği gibi, kendisi "Amerika'nın içinden gelen bir yırtık", Guy ise bir "fırlama"ydı. Sonradan "fırlama"nın olgun erkekler için pek yakışık almayan bir tabir olduğunu öğrendi. Eeh, espriden anlamıyorlarsa canları cehennemeydi.

Kuşun küçük kafasını ayağıyla ezebilirdi. Ama kahretsin, botları Prada'ydı.

Acaba bir daha mı ateş etseydi? Hayır. Buna dayanamazdı. Hiç kimse kusura bakmasındı. Diğerlerini bekleyecekti; burada tek başına durmanın bir anlamı da yoktu zaten. Ora-

da durmuş içerlerken, yanlarından ayrılmamalıydı aslında. Eğer Guy erkek tayfasıyla takılmak istiyorsa takılsındı. Kendi bedeni kutsal bir mabetti. Guy'mki kerhane ve lağım karışımı bir şeydi anlaşılan. Ona bozuk olduğunu için böyle trip atıyordu Guy. Takım taklavat meselesinden ötürü. Kimse istemezdi büzülmüş, kiraz kadar taşaklar. Yine de kendisinin suçu değildi bu. Guy sağlam durmayı bilmeliydi. Eğer kendini dünyaca ünlü süperstar karısının evde oturan kocası gibi hissediyorsa daha çok işi var demekti. Kendisiyle. Onunla değil. Sonuçta kendine güven problemi olan o değildi.

Kahverengi kuru otların ortasında durup o geri zekalıları bekleyeceğine kondisyon çalışıp ağırlık kaldırsa daha iyiydi. Tam bir zaman kaybıydı. Vücuduna herkes bayılıyordu. Tamam, karın kasları süper sıkıydı ama şahsi fikrine göre baldırlarını biraz daha kuvvetlendirmesi lazımdı.

Grup buraya geldiğinde, Guy bu işin icabına bakardı. Sarhoş ya da ayık, şu şeyin ızdırabına son verirdi. Eğer küçük ve çaresiz bir yaratığın son hayat kıvılcımını da söndüremeyecekse, erkek ne işe yarardı ki?

Tamam. Haham hayvanları öldürmemenin iyi olduğunu ima ediyordu sürekli. En azından spor için. Atış yapmayı öğrenirken hiçbir şey vurmamıştı. Kilden yapılmış güvercinler hariç. O zamanlar işin eğlencesindeydi zaten. O "şahsa münhasır" kıyafetler, hele de o "fevkalade" hal ve tavırlar yok muydu? (*Fevkalade*: İyi düşünmüştü bu kelimeyi.) Mesela üzerindeki dizlikler, dehşet havalıydı! Eğilip dizliklerine baktı. Çok fiyakalıydılar. "Mest" oldu. (Aferin

ona! Yine bulmuştu kelamı!) Ve silahlar... doğruya doğru, dünyada onlardan daha güzel alet yoktu. Silah tutan bir kadın, kadın kıyafeti giymiş bir erkeğe, yapay penisli bir transa benziyordu. Fakat silahlar daha incelikliydi tabii. Silahlar, kibar bir Fransız tarafından tasarlanmış metal, kocaman yapay penislerdi aslında.

Nerede kalmıştı? Hah, avlanmak... Sevmişti avlanmayı, bugüne kadar. Guy'a da av tüfeği yakışmıyor değildi. Tam bir yaban çocuğuydu. Cazip kılıyordu onu, sahte Cockney tarzı da cabasıydı. (*ÇakmaCockney*: Bu ifadeyi ölçülü kullansa iyi ederdi.) Bir adamın silahı varsa, aslında ikinci bir malafatı var demekti. Alet ve yapma bir alet; ne kadar postmoderndi. Birinin yaşam gücü vardı, diğerininse ölüm. Ying-yang. *Sefirot*. Vesaire.

Kuşa geri dönersek. Süperstarın boğazı düğümlendi. Kuş hâlâ çırpınıyor, ağzından kan geliyor ve yerden biraz olsun yükselebilmek için çabalıyordu. Aslında aradan çok fazla zaman geçmemişti. Aklına üşüşen düşünceler zamanı yavaşlatmıştı sadece. Onu ayağıyla mı itmişti? Yok, kendisi geriye gitmiş olmalıydı. Çünkü kuş ayağının tam ucunda değildi artık; birkaç santim ötede duruyordu, yalpalayıp yüzüstü düştüğünde bedeninin kanlı tarafına kuru yapraklar yapışmıştı. Bacağı ve kanadı kırılmış olmalıydı. Kuşu gerçekten vurduğuna bakılırsa bugünlerde iyi nişan alıyordu anlaşılan. Keskin nişancı Madonna[3]. Güzeldi bu. Rönesans dönemindeki resimler geldi aklına. Duccio'nun, Da Vinci'nin

3- Meryem Ana. -çn

şefkatli Meryem Ana resimleri: Ancak bu sefer kucağında bebek İsa'yı değil, bir AK-47'yi tutuyordu nazikçe.

Bir sonraki albüm için aklında tutacaktı bunu.

Keskin nişancı Madge. Bu da güzeldi. İngiliz basını sana takma isim verdiği zaman artık onlardan biri oldun demekti. Seni sevmelerinin ya da senden nefret etmelerinin bir önemi yoktu. Onlardan biri olmaktı asıl mesele. Onların o çelik gibi katı ve soğuk bölüklerine girmekti. Sömürgelerini çoktan kaybetmişlerdi. Bir zamanlar dünyanın hakimiydiler, şimdiyse ellerinde bir tek güzel aksanları vardı. Ama hakkını veriyorlardı aksanın. Bütün ülke bir antikaydı. Hem daha az obez vardı burada. Dolabında terziden çıkma bir sürü tüvit kıyafet vardı... avcılığı bıraksa bile yine de hepsini giyebilirdi. Değil mi? Ateş etmeden de tüvit giyebilirdin. Giyemez miydin yoksa?

Nişancı Esther[4]... ı-ıh... Olmamıştı.

Üşüyordu. Milyonlarca hayranı üşüdüğünü bilse, hemen şu saniye yardımına koşardı. Paltolarını getirirlerdi. Sırtlarındakini çıkarır verirlerdi. Aman, neyse. Yalnız kesin olan bir şey vardı, o da paltolarının bir halta yaramayacağıydı. (Hazır giyim = *tapon*. Bu kelimeyi daha sık kullanmalıydı.)

Şu yaratık birazdan ölürdü herhalde. "Hay aksi şeytan!" (Bravo! Kibarlaşıyordu.) Amma uzun sürmüştü.

Zavallıyla bir alıp veremediği yoktu aslında. Kuş otların arasından havalandıktan sonra ateş etmiş ve hayvan pat

4- Madonna'nın Kabala inancını seçtikten sonra aldığı isim. -çn

diye yere düşmüştü, tıpkı yetmişlerdeki o filmde Bowie'nin yaptığı gibi. Bowie, İsa'ya benziyordu orada, tabii İsa uzaylı olsaydı - ki dürüst olalım, muhtemelen öyleydi. Başka bir açıklaması yoktu bunun. Hah: Ya Hıristiyanlar antik çağın UFO uzmanlarıysa? Ve Yahudiler de gerçeğin peşinde olan şüphecilerse? Yahudiler, "Hayır, Mesih gelmedi. Geldiyse kanıtı nerede?" diye sorduklarında, Hıristiyanlar, "Uzaylılar sahiden geldi, gördük hepsini. Bize inanmalısınız millet!" diye cevap verdiyse? Ve uzaylılar, uzaylılar diye bahsettikleri tek bir kişi, yani İsa'ysa?

Hıristiyanlar umutluydu ve bu umut onları bildiğiniz kaçık yapıyordu. Geçmiş hakkında umutluydular; İsa Mesih Tanrı'nın oğlu olarak doğmuştu, falan filan. Gelecek hakkında umutluydular; cennet bizim olacak, falan filan. Ancak asıl can alıcı nokta, bu son umudun kendilerini meşru kıldığını fark etmeleriydi. Kişisel olarak bağışlanıp kurtulacaklarını ve sonsuza dek mutlu mesut yaşayacaklarını umut ettiler - ve sonra da buna din deme cüretini gösterdiler. Din sizin çok muhteşem biri olduğunuzu ve Tanrı'nın sağ elinde oturmayı hak ettiğinizi düşünüyordu, öyle mi? Çok bencilce değil miydi bu?

Yahudilerse daha çok şöyleydiler: Hadi ama. Mantıklı olun biraz. Şu dünyada bir beş dakika akıllı, uslu durun. Soykırım olmadan lanet olası bir beş dakika geçiremeyecek miyiz? Hayret bir şey.

Elbette Kabala bambaşkaydı. Kurtarılmayı hak ettiğinizden değil, Tanrı *sizin* içinizde olduğundan. Tanrı'nın, ışıktan varlıkların üzerinde kazınmış 72 isminin gücü... ya

kuşun bir yerlerde içi küçücük yumurtalarla dolu bir yuvası varsa? Kendisinin de yumurtaları vardı: Lola ve Rocco. Bu şey de bir anne olabilirdi. Zavallıcık. Kuşlar zarif yaratıklardı. Kendisi vurulsa, kesinlikle bu kadar güzel görünmezdi. Aman aman! Tahtaya vursa iyi olurdu. Cılız bir ağaca uzandı. Ağaç tahta sayılır mıydı? Yani, evet, tabii ki bunu biliyordu ama nazara karşı işe yarar mıydı yani?

Aslında doğru bir yerde, yani ışıklandırması iyi bir yerde vurulsa harika görünebilirdi. Bir tür kurban olma konsepti. Sahneyi gözünün önüne getirdi. O olmazsa, çarmıha gerilirdi. Bu da gayet şıktı.

Şimdi yumurtalar terk edilmiş yuvada unutulup öleceklerdi. Ama belki de ölmezlerdi, şayet kuş adamsa. Yani, erkekse. Sülünler de erkek-dişi diye ayrılıyordu. (Aferin ona.) Cinsiyetini bilememesi çok kötüydü. Köpeklerde ya da atlarda olduğu gibi kuşun bacağının arasına bakıp söyleyemiyordun ki cinsiyetini. Erkek kuşların orasında kıpırdayıp sallanan bir şey yoktu. Gerçekten bilmenin hiçbir yolu yoktu. Kuş penisi uzmanı gibi bir şey değilseniz tabii. (Şaka yapıyordu, şaka, şaka.) Zavallı kuşların aletleri yoktu. Onların cinsiyeti tüylerinden anlaşılırdı. En aptal insan bile bilirdi bunu. Renkleri farklı olmalı, diye tahmin yürüttü ama bir de birbirine tıpatıp benzeyen genç kuşlar vardı. *Mirror*'da çıkan bir yazıda kendisi için "başarılı bir sülün ve keklik üreticisi" demişlerdi – çok iyiydi bu. Evet. Bir *yönetici* gibi, kuşların üremesini *yönetiyordu*. Kuşları kendi elleriyle çiftleştirmiyordu – ne olmuş yani? Çok iyi av hayvanı bakıcılarını işe almıştı. Bu işin anahtarı yetkiyi devretmekti.

Tanrı tarafından seçilmişti. İnsanların gözden kaçırdığı şey buydu. Bir anda hızla yükselip yıldız olmasının başka nasıl bir açıklaması olabilirdi ki? Ya da aralıksız süren başarısının? Yirmi yıldır megastardı. Dünyadaki en ünlü kişi. İsmi *Elvis* ve *Marilyn*'le birlikte telaffuz ediliyordu. Ne yani çok güzel olduğu için mi? Veya çok güzel dans ettiği ve şarkılarını Casio orgda yaptığı için mi? (Şaka yapıyordu canım, şaka!) Yeteneği de vardı, zekası da, hatta zekası ışıl ışıldı. Hem ne vardı canım Casio'da. Seksenli yıllardı o zamanlar.

Fakat bütün bunlar anca köşedeki bakkala kadar götürürdü insanı. İsmine uygun olarak, ki takma değildi ismi, kendisi gerçekten seçilmişti. Bir şeyleri tecessüm etsin diye seçilmişti.

Ara sıra biri, genellikle kaçığın teki, "Sen İkinci Mesih misin?" diye sorardı. Aslında çok da saçma bir soru değildi bu, sonuçta ismi ciddiye alınacak olursa pekala İsa'nın gelişini müştuluyor olabilirdi; Meryem Ana'nın yeni sürümü olabilirmiş yani. Tabii o kadar ileri gitmek olmazdı. Böyle tiplere boşu boşuna kaçık demiyorlardı ya. Fakat sahip olduğu şansa sadece şans da denemezdi. Otobüsü yakalamak ya da belki piyangoyu kazanmaktı şans. İyi bir park yeri bulmaktı.

Bir ünlü olarak bu tür bilgileri ortalığa saçmamak gerekti ama. İnsan bütün bunları kendine saklamalıydı yoksa Tom Cruise gibi olur çıkardı. Güneşin kendi kıçından yükseldiğine inanan, her şeyi bildiğini sanan bir ukala dümbeleği yani.

Halbuki yüzü çok para eden biriydi sadece.

Fakat onu da anlıyordu, şu Scientology meselesini falan. Ona göre değildi Scientology. Medya Guy ve kendisiyle Kabala yüzünden, Gere'le Dalai Lama yüzünden, Cruise'la da saadet zinciri veya o *dianetik* denen şey yüzünden dalga geçiyordu. Neden *insanın* bir şeylere tapınma ihtiyacı duyduğunu bir türlü anlamıyorlardı? Hayranları da kendisine tapıyordu çünkü bir şeye ihtiyaçları vardı. Eh, bu durumda ne yapacaktı insan? Tanrısal olanın önünde diz çökecekti haliyle.

Tamam, kabul ediyordu, bazen duvardaki ayna da ima ediyordu bunu: İnsanın kendi yansımasının ruhani, ilahi ve kutsal olan her şeyi hatırlatması onun suçu değildi. Suç dünyanın geri kalanındaydı. O insan bir mağdurdu. Bir nevi beyin yıkaması, tıpkı anoreksi hastalarının durumunda olduğu gibi. Yığın yığın dergi kapaklarının etkisi işte. Fakat o direnmişti. Aslında çok alçakgönüllü biriydi. Ama tabii kendinde Tanrı'yı görmenin yanlış bir tarafı da yoktu. Herkesin başına gelebilirdi. Bu noktada bilgi giriyordu işin içine. Okuduğu kutsal kitaplar, eski tiyatro oyunları bir sanatçı olarak epey kültür katmıştı kendisine. İleri görüşlü bir iş kadını ve bir pazarlama dâhisi olmanın yanı sıra hep arayış içindeydi. Arayış içindeki insan asla vazgeçmezdi.

Başka bir kuşun yumurtaları üzerine oturup yavruların çıkmasını bekleyen, sonra da onları kendi çocuklarıymış gibi besleyen bir kuş türü olduğundan emindi. Bir tür Mia Farrow yani. Belki o küçük cici anne kuşlardan biri gelip ölen kuşun yumurtalarını kurtarabilirdi. Böyle olmasını diliyordu. *Vogue* dergisine geçen gün Cecil Beaton'ın re-

enkarnasyonu olan bir güvercin gördüğünü söylemişti... İngiliz ibnelerinin üstüne yoktu. İngilizler bu işin atasıydı adeta. Dünyadaki diğer ibneler İngiliz ibnelerin soluk birer kopyasıydı sadece. Homolar diyarı bu ülkede heteroseksüel erkekler bile ibneydi. İngiltere'yi sevmesinin nedenlerinden biri de buydu işte. Amerika'da erkekler en basit tabirle tecavüzcüydü; buradaysa o şahane aksanları ve duygularını dışa vurmayan tavırlarıyla kasıntı ve mesafeli gibi duruyorlardı, ama doğrusu denizci üniforması giymiş nonoşları hayal ediyorlardı sürekli. Hepsi değil tabii - yani en azından birkaç tanesi harbi hetero olmasa kıçını habire havaya dikmekten başka çaresi olmazdı, kaldı ki böyle bir monotonluk onun gibi bir seks tanrıçasına yakışmazdı hiç.

Guy, gey değildi elbette. Fakat onda da bastırılmış bir öfke vardı. İbne olmayanlar ibne olamadıkları için genelde öfke duyuyorlardı.

Al birini vur ötekine vaziyeti.

Tamam. Kuş sonunda çırpınmayı bırakmış öylece yatıyordu. Ölmüştü.

"Vay. Birini indirdin ha!"

Yerinden zıpladı. Arkasından gizlice yaklaşmış olmalıydı. Pub'daki kırmızı suratlı herifti bu, Guy'ın yeni "bira biraderlerinden" biri. (Harikaydı bu! Aferin ona!) Guy, King John'a takılan bu sarkık göbekli ezik heriflerde ne buluyordu acaba? Karşısında duran adam elinde silahla daha da sevimsiz görünüyordu. Silah bir açıdan sigaraya benzerdi: Yakışıklıysan, seni daha da havalı yapar; bir halta benzemiyorsan, seni iyice çirkinleştirirdi. Şu "bira bebesi"nin güçlü ka-

dınlarla bir derdi vardı kesin. Kokusunu alabiliyordunuz. Tehlikeli olma ihtimali yüksekti. Bu yüzden bulaşmamak en iyisiydi, hele de ormanın ortasında bir başınayken.

"Galiba öyle oldu. Aslında çok kötü hissediyorum kendimi. Anlarsın ya. Gerçekten epey acı çekti."

"Yerfıstığı kadar beyni var? Ne kadar acı çekebilir ki?"

Adam alenen küçümsüyordu onu. Guy'ın bira biraderleri gerçek dünyayı hatırlatıyordu. Tekrar sıradan bir insan olmak nasıl olurdu? Ne ona ne de megastar statüsüne saygı duyuyorlardı. Kariyerinin bu noktasında karşılaştığı kişilerin çoğu ya önünde diz çökmemek için kendilerini zor tutuyor ya da dilleri tutuluyordu. Ağızları Down sendromlu çocuklar gibi açık kalıyordu. (Ne kadar üzücüydü. Yani mecazen değil, gerçekten geri zekalı olmak. Gerçi şu da vardı, zihinsel özürlüler hâlâ normal davranan nadir insanlardandı.) Bir seferinde bir gazeteciyi İngiliz usulü iki yanağından öpünce, adam bayılıp yere düşmüş, üstü başı toz toprak içinde kalmıştı. Bir de adam ünlü insanları görmeye alışıktı sözde, tek işi buydu. Kimin çıldıracağını artık ilk bakışta anlamayı öğreniyordu insan. Aslında şu biracı hödükler bu kadar mal olmasalar hayatına taze bir hava katabilirlerdi. Karıları ve kız arkadaşlarına çok üzülüyordu.

Adam kuşu almak için eğildi.

"Hayır! Hayır!" dedi elini kaldırarak. "Teşekkür ederim ama lütfen dokunma. Orada durmasını istiyorum."

"Ee, o zaman ne anlamı kalır ki?"

"Orada huzur içinde kalmasını istiyorum. Cesede saygısızlık etmek istemiyorum."

Adam bıyık altından güldü.

"Diğerlerini gördün mü? Guy'ı? Seninle miydi?"

"Yo. Ben kendim geldim." Arkasını döndü.

"Bekle! Bir şey soracağım."

"Hıı?"

"O dişi mi? Yoksa?.."

"Erkek! Vay canına."

Oh be. Yumurta falan yoktu.

Adam başını sallaya sallaya tepeden aşağı yürümeye başladı. Şükürler olsun ki gitmişti. Küçük cesedin, gösterişsiz kahverengi ve kırmızı tüylerden oluşan kütlenin yanına çömeldi. Hâlâ güzeldi. Elini tüylerin üzerine koydu. Hafif ılık bedenini hissedebiliyordu. Çok hafifti, sanki elinin altında hiçbir şey yoktu. Kuşlar hava gibiydi.

Kuş yaşarken daha güzeldi ama. Vurulmadan önce. Tabii herkes için geçerli değildi bu. JFK'ye, John Lennon'a bakın mesela. Ölüm onları güzel bir şarap gibi olgunlaştırmıştı. İnsan ileri yaşta öldüğünde, yakışıklı bir ceset bırakmak şöyle dursun, yaşamın sonu geldiği için ölüyordu. Fakat vurulursan anında bir sembole dönüşüyordun. Bir şey *için* ölmüş oluyordun.

Kendisiyse hep yeniydi; sırrı buydu. Bariz bir sırdı ama yine de kimse onun gibi yapamıyordu. İş kendini yenilemeye gelince, kimse eline su dökemezdi. Bu kadar uzun süre zirvede kalmasının sırrı da buydu. O basit bir megastar değil, her daim yeni bir megastardı. İnsanlar yeniliği severdi. En azından fiziksel olarak. Ee, ne olurdu ki yani? Sonuçta insanın gözü karşısındakinin fiziğini görürdü ilk.

Aslında kuşu kıskanması lazımdı. Guy kuşların doğada açlıktan öldüklerini söylemişti. Onları vurarak bu acıdan kurtarıyorduk. Yani, hadi ama... uç, solucan ye, uç, kuluçkaya yat, uç, açlıktan öl. Oldu canım. Hayat herkese eşit davranmıyordu. İngiltere'yi sevmesinin nedenlerinden biri de buydu. Burada kimse Thomas Paine saçmalığını yutmuyordu: Yok, herkes eşitmiş de, yok bilmem neymiş de. Hadi oradan be! Arabayla Alabama'dan bir kez geçmek bile bunun ne boş laf olduğunu görmek için yeter de artardı bile. Ya da metroya binmek. Amerika'da büyük şehirlerden dışarı adımınızı attınız mı, etrafınızı ilkeller sarıyordu. Burada da öyle tiplerden biraz vardı ama ancak pub'da karşılaşıyordunuz onlarla. Ve en azından ülkenin yönetimi ellerinde değildi.

Tüm tarih sınıf savaşından ibaretti, değil mi? Lenin'in lafıydı bu. Adam tarz sahibiydi. Zehir gibi bir aklı vardı. Kumaşı iyiydi. Heykellerini kaldırdıklarında bayağı üzülmüştü. Hep onunla tanışmak istemişti.

Belki de dua etmeliydi. Evet, evet, doğrusu buydu.

Bileğindeki kırmızı ipe dokundu. Kuşla ilgili kutsal bir şeyler düşünüp Tanrı'nın isimlerinden birini zikredecekti. Kuşun tüylerini okşarken gözlerini kapadı.

Şöyle bir problemi vardı: Bazen yorgun olmadığı zamanlarda bile meditasyon yapmak zordu. Zihin hiç durmamacasına çalışıyordu. Zapt etmesi kolay olmayan güçlü bir makineydi. Bu kuş bir zamanlar solucanları yemişti, şimdi de solucanlar kuşu yiyecekti... her kelime ışıkla donanmıştı. Böyle olması gerekirdi. Alma Arzusu. Hangi ismi söyleseydi?

di? Olumsuzluğu uzaklaştıran ismi mi acaba?

Guy'la kendisine yardımı dokunacak şey, mabede birlikte daha sık gitmelerinin yanı sıra Guy'ın onu ruhsal düzeyde daha çok anlaması olurdu. Kendisinin gördüğü gibi görebilseydi keşke içini, o zaman büzülen taşaklarına üzülmesine gerek kalmazdı. Gizli gizli küçük bir kız olduğunu fark edecekti. Shirley Temple'dı o. On saf ışığa inanıyordu. Bilinç merdivenine. Benliğinin merkezinde varlığının varoluşunu el üstünde tutuyordu.

Kuş için, tüm güzel şeyler için ölümsüzlük. O biracıların kafası hiçbir zaman almayacaktı bunu. Kendi güzelliğinin farkında olmak ve bunun aynı zamanda Tanrı'nın güzelliği olduğunu bilmek iyiydi, çok iyiydi. Beden hem alan hem de veren bir vasıtaydı. Hayat sonsuza dek devam edebilirdi. O bira biraderleri kendilerini bira yerine ışığa verseler onun ne olduğunu, kendilerinin ne olabileceğini anlayabilirlerdi. Yine de Tanrı'nın evinde onlara yer olmadığı anlamına gelmezdi bu. Tanrı'nın evinde bir sürü oda vardı ve bu odaların büyük pencerelerinden kutsallığın altın ışıkları giriyordu.

Ama büyük ihtimalle Ashcombe'daki[5] kadar çok oda yoktu. Şaka! Şaka yapıyordu canım! Tanrı'nın evi sonsuzdu.

İyileştiren ismini mi söyleseydi yoksa?

Fakat ölüleri iyileştiremezdi insan.

Gözlerini küçük cesetten ayırmadan ayağa kalktı. Kuş sonunda huzura kavuşmuştu. Onu öldürmüştü fakat yine

5- Madonna'nın İngiltere, Wiltshire'daki malikanesi. -çn

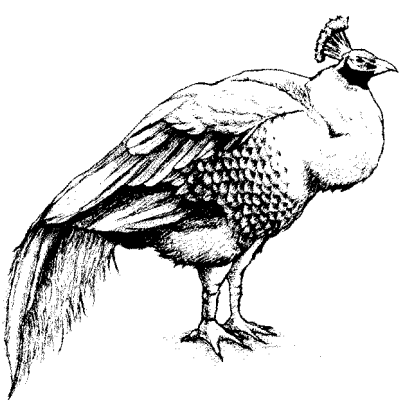
de üzgündü. Nihayetinde önemli olan buydu. Kalbinde şiddet olmaması.

"Seni seviyorum şimdi," dedi.

Arkada sesler duyunca döndü. Av grubu ağaçların ilerisinde duruyordu. Bu kadar uzaktan seçmek zordu ama sanki Guy'ı görür gibi olmuştu. Yanlarında kuyruklarını sallayan köpekler vardı. Adamların yüzleri küçük, beyaz bulanık lekelerden ibaretti. Ellerini kaldırdılar. İlk başta onu selamladıklarını sandı, uzaktan kendisini kutladıklarını. O da sağ elini kaldırıp salladı. Derken güneşte parlayan gümüş ışıltıları fark etti. Hepsi mataralarını başlarına diktiler. Gruptakilerden biri geriye adım attıktan sonra sendeleyip düştü. Görünüşe göre bunca zaman içmeye devam etmişlerdi. Kahkahalarını duyabiliyordu.

Başta sinirlense de hemen bir hoşgörü dalgası kapladı içini. Alkolik oldukları için suçlayamazdı onları. Küçük insanlardı hepsi. İçi acıma duygusuyla ısındı. Küçük olmak zor şeydi.

YÜRÜYEN KUŞ

KUŞLARDAN BİRİ ÇİT BOYUNCA aksaya aksaya yürüyordu. Açık mavi tüylü, büyük kuşun tepesinde sülün veya horozlarınkini andıran bir ibik vardı. Puslu mavi tüylerden bir taç süslüyordu başını; tuhaftır, kuşu aynı anda hem güzel hem de şapşal gösteriyordu bu.

Küçük bir aile -anne, baba ve küçük bir kız- durmuş, kuşu izliyordu.

Tombul mavi kuşun dizinde beyaz bir bant vardı ve incinmiş ayağının üzerine bastığında yalpalıyordu. Küçük kız kuşu izlemek için bankın bir ucuna yerleşmiş, dolaşmaktan yorulmuş anne baba da bu fırsattan yararlanıp kızın yanına oturmuşlardı.

Oval bahçesi, onu çeviren yüksek çitleri ve ağ tavanıyla burası hayvanat bahçesinin kuşlara ayrılmış bölümüydü. Kuşlarla ziyaretçilerin kaynaşmasına izin veriliyordu burada. Siyah-beyaz kılıçgagalar kürdan gibi bacaklarıyla sığ havuzun içinde dikiliyor; kanayan kalp kumruları, sanki vu-

rulmuşlar da yara yerlerinde çiçekler açmış gibi duran göğüslerini kabartarak çakıl yolda dolaşıyorlardı.

Küçük kız bütün dikkatini topal kuşa vermişti. Hayvan topallamasına rağmen azimle, inatla yürümeye devam ediyordu; bir tur attıktan sonra hiç durmadan bir diğer tura geçiyordu. Kız gözlerini ondan ayırmıyordu. Annesiyle babası kuşu izleyen çocuklarına bir süre şefkatle gülümseyerek baktıktan sonra kadının aklına evle ilgili bir sorun geldi ve adamla bunu konuşmaya başladı.

Hayvanat bahçesi birazdan kapanacaktı, kuşların olduğu bölüm aile ve kuşlar dışında boşalmıştı. Küçük kuşlar ötüşüp daldan dala konuyorlardı. Büyük kuşlarsa toprak zeminde dolaşıyor, sonra aniden bir oraya bir buraya koşturuyorlardı.

Başında kirli bir beyzbol şapkası ve ayağında hantal botlar olan bir bakıcı kadın geldi yanlarına. Kız topal kuşun uçmak yerine neden yürüdüğünü sorunca kadın gülümseyip onun uçmaktan ziyade yürüyen bir kuş türü olduğunu söyledi.

"Ama *uçabilir* değil mi?" diye sordu kız. "Eğer isterse uçabilir mi?"

Bakıcı büyük olasılıkla uçabileceğini söyledikten sonra oradan uzaklaştı ve ileride bir hortumla uğraşmaya başladı. Anneyle baba parkeler hakkında konuşuyordu.

Küçük kız banktan kalkıp topal kuşun peşine takıldı; gıdaklayarak, eğilip bükülerek kuşun dikkatini çekmeye çalıştı. Ne var ki kuş hiç umursamadı ve çitin etrafında tur atmaya devam etti; bir tur, bir tur, bir tur daha.

Mekan çok büyük olmadığından turlar kısa sürüyordu, ama ne kuşu ne de kızı durdurabildi bu. Bir süre sonra babanın aklına hayvanat bahçesi dışındaki hayatı -ofisi, arabası ve kağıt yığınları- geldi ve burada vakit harcamanın çok saçma olduğunu düşündü. Ayağa kalkıp kızına gitme vaktinin geldiğini söyledi. Küçük kız karşı çıktı; henüz gidemezlerdi, kuşla kalmak istiyordu. Baba yapabileceği bir şey olmadığını açıklayınca kızı pazarlık yapmaya çalıştı. Bunun üzerine adam sinirlendi ve kızı kolundan çekti. Küçük kız ağlamaya başlayınca, anne eliyle babaya gitmesini işaret etti.

Kadın kızını sakinleştirmeye çalışırken, baba kuş bölümünden ayrılıp telefonunu çıkardı. İkisi bankta otururken, baba hızla volta atıp telefonda konuşuyordu. Sonunda anneye el sallayıp onları arabada bekleyeceğini işaret etti.

Anne küçük kıza babasının onu çok sevdiğini söyledi, sadece yapacak bir sürü işi olduğundan biraz gergindi o kadar. Kolundan çekerek onu korkutmak istememişti kesinlikle. Kız başını sallayıp burnunu çekti.

Annesi nihayet kendisini toparlayan kızının gözyaşlarını sildi. Küçük kız etrafa bakındı ama topal kuşu göremedi. Kadın da mendili çantasına koyduktan sonra şöyle bir baktı çevresine. Kuş ortalarda yoktu. Ağaç yapraklarının arasından süzülen güneş ışığının aydınlattığı bahçedeki çelik yem kapları boş, su kaplarındaki su durgundu.

Annenin gözleri toprak alandaki büyük kuşları aradı fakat hepsi sırra kadem basmıştı. Ayağa kalkıp dallardaki kuşlara baktı fakat onlar da kayıplara karışmıştı.

"Kuşum nerede?" diye sordu küçük kız.

Anne bilmiyordu. Ne topal kuş ne de diğer kuşlar ortalıktaydı. Sesleri bile gelmiyordu kulağına.

Tüm kuşlar az önce oradaydılar. Sadece kısa bir an gözünü ayırmıştı onlardan. Sadece çocuğunun haklı mutsuzluğuyla ilgilenmişti birkaç dakikalığına.

"Zaten gitme zamanımız da gelmiş," dedi anne saatine bakıp. "Hayvanat bahçesi kapanıyor."

"Kuşlar belki de geceleri ağın deliklerinden süzülüp dünyaya dağılıyorlardır," dedi küçük kız.

"Belki de öyledir," diye cevap verdi annesi. "Belki de."

Kuş bölümünden çıkarken, topal kuş küçük kızın aklından uçup gitmişti bile. Ve bir daha da aklına konmayacaktı.

Hayvanat bahçesi yavaş yavaş boşalıyordu. Anne, kalan ziyaretçilerin turnikeden geçerken hafifçe topalladıklarını fark etti. Hepsi birden yaralı, güçten düşmüş olabilir miydi? İmkansızdı bu. Peki ya sağlıklı olanlar çoktan gitmiş ve geriye sadece yavaş hareket edenler kalmışsa, diye düşündü anne.

Topallayan insanlar kadının önünden geçip gözden kayboldular.

Çıkışa giden yolda kafeslerin hepsi boştu. Ördek havuzunun çevresindeki sazlar gözden kaybolmuştu, keza tabelalardaki yazılar ve flamingo şekilleri de. Anne gözlerini yukarı dikti. Gökyüzünde uçaklardan ve parlak güneşten başka bir şey yoktu.

Annenin gözleri kamaştı. Gökyüzü ve yeryüzü gümüş gümüş parlıyordu. Kızını ne kadar çok seviyordu. Hemen

küçük kızın elini tuttu. Boğazı düğümlendi.

Neden böyle olmuştu? Halbuki güzel bir gündü.

Teşekkür

Altta ismi geçenlere bu öykülerin daha önceki basımları için çok teşekkür ederim: "Sexing the Pheasant" [Sülünün Cinsiyeti], *Sonora Review* 53 ve Heide Harty'nin kitabı *Heads and Tales* (Charta Art Books, 2009); "Girl and Giraffe" [Kız ile Zürafa], *McSweeney's*, sayı 22, 2006; "Sir Henry" [Sör Henry], *Famous (Electric Literature)*, ilk sayı, 2009; "Thomas Edison and Vasil Golakov" [Thomas Edison ile Vasil Golakov], *SEED Magazine*, 2006 ve *Tin House*, The Fantastic Women Issue, 2007; "Love in Infant Monkeys" [Yavru Maymunlarda Bağlanma], *Willow Springs*, sayı 60, 2007; "Chomsky, Rodents" [Chomsky ile Kemirgenler], *The Columbia Journal*, sayı 47, 2009; "The Lady and the Dragon" [Hanımefendi ile Ejder], *Triquarterly* #133, 2009, (ed.) Donna Seaman; "Walking Bird" [Yürüyen Kuş], *Fairy Tale Review* Yeşil Sayı, 2006 ve *Long Story Short: Flash Fiction by 65 of North Carolina's Finest Writers*, (ed.) Marianne Gingher, 2009.

ÇARESİZLİK KUYUSU

YAVRU MAYMUNLARDA BAĞLANMA

LYDIA MILLET

2010 Pulitzer Edebiyat Ödülü Adayı

On öykü... Hepsinin ortak noktası insanlar ve hayvanlar.
Madonna ve vurduğu sülün,
Thomas Edison ve elektrikle öldürttüğü sirk fili,
Nikola Tesla ve tek aşkı güvercin,
Noam Chomsky ve torununun çöl faresi,
Jimmy Carter ve ürkünç bataklık tavşanı,
Sharon Stone ve kocasını ısıran Komodo ejderi,
David Hasselhoff ve süs köpeği,
George Adamson ve babalık yaptığı aslanlar,
büyük tartışmalar yaratan deneyleriyle meşhur psikolog Harry Harlow ve kobay maymunlar
ve son olarak da tuhaf, topal bir kuş...

Lydia Millet'in lafı dolandırmadan, sade bir dil kullanarak gerçekle kurguyu birleştirdiği bu öyküler tokat gibi çarpıyor insanın yüzüne. Her şeye tepeden bakan ve kendini dünyanın hakimi sayan insan denen varlığın hayvanlara uyguladığı her türden şiddeti anlatıyor ***Çaresizlik Kuyusu***. Millet'in kimi acımasız, kimi dokunaklı, yer yer mizaha çalan öykülerini okuduktan sonra bu dünyanın sadece bize ait olmadığını farklı pencerelerden görüp kendimizi bir kez daha yadırgıyoruz.

"Mizah ve empati dolu bu vesaletli öyküler doğayla bilimin, insanla hayvanın, sıradan insanla meşhur isimle[illegible]"

14.00 TL

1 147000 39853

THG 623124 BRB

www.kolektifkitap.com

9 786055 029111